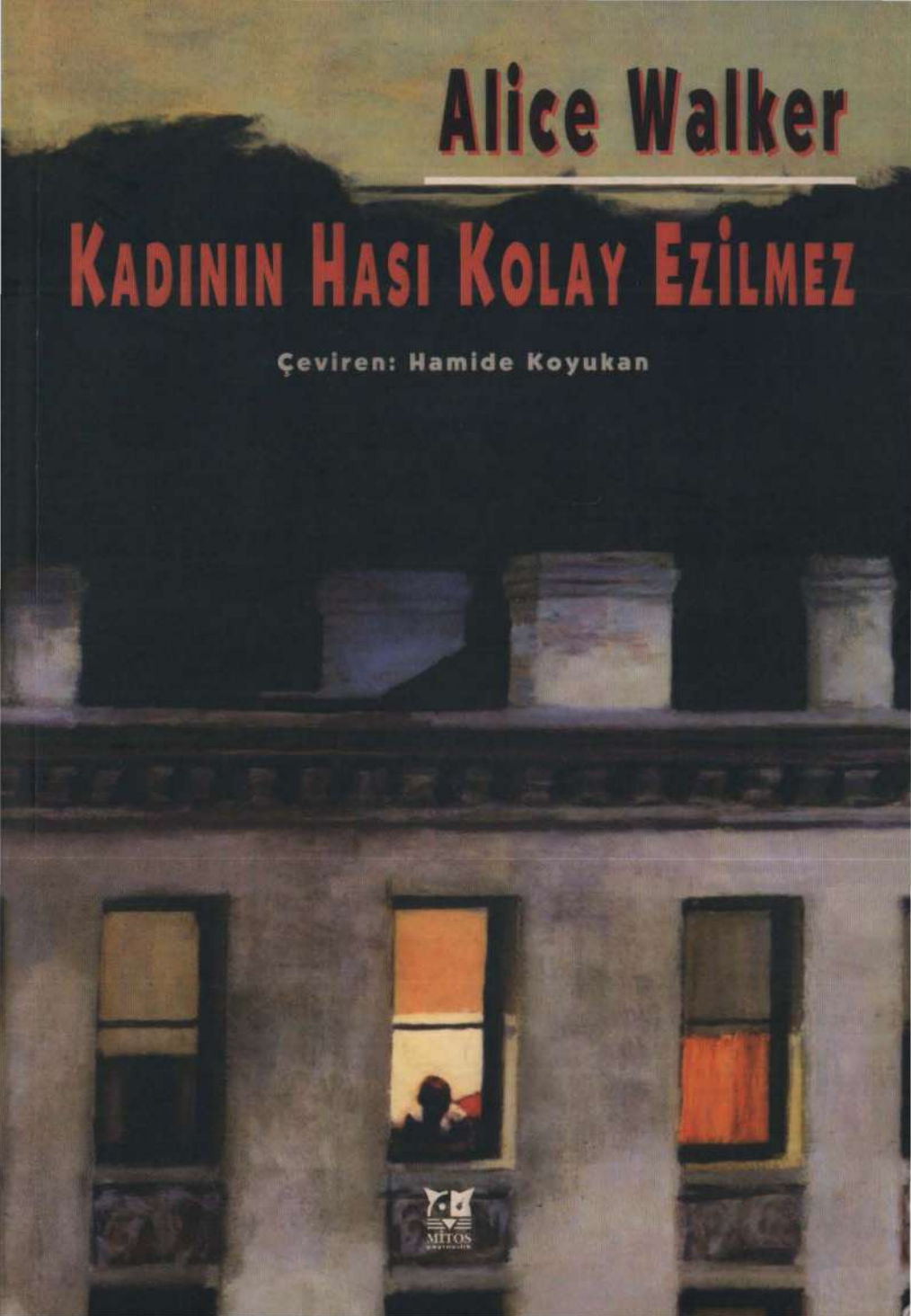
Alice Walker

Kadının Hası Kolay Ezilmez

Çeviren: Hamide Koyukan

MİTOS ÇAĞDAŞ: 10
Alice Walker
KADININ HASI KOLAY EZİLMEZ

Kadının Hası Kolay Ezilmez

Güneyin güçlü kara kadınları, kendisi ezilip kadınını ezen kara erkekler, ırk ayrımının ortasında boy atmış, yaşamış gelişmiş karaların kültürü ve kendi geçmişinden devraldığı miras ...

Alice Walker

Amerikalı siyah yazar, şair, editör Alice Walker, Georgia eyaletinde yoksul bir ailenin sekizinci çocuğu olarak dünyaya gelir. 1961 yılında kazandığı bursla "siyah kızları Güneyli beyazlar gibi yetiştirmeye adanmış" Spelman College'a gider. Aynı yıllarda, Martin Luther King'in önderliğini yaptığı İnsan Hakları Hareketi'ni izlemeye ve Hareketin Atlanta'da yaptığı gösterilere katılmaya başlar. Üçüncü sınıfta Spelman'ın tutucu ortamından kopup New York'taki, yine sadece siyah öğrencilerin alındığı, ama daha ilerici bir kurum olan Sarah Lawrence College'a geçer. 1964 yazında Afrika'yı dolaşır. Okuldan mezun olduktan sonra bir süre Georgia'da siyahları seçim kütüklerine yazdırma faaliyetine katılır, bir süre de New York Sosyal Yardım Müdürlüğü'nde çalışır. 1966 yılında İnsan Hakları Hareketi'nin merkezinde yer almak üzere Mississippi'ye gider. Burada bir yandan Hareket için çalışırken, bir yandan da çevredeki okullarda yazınsal çalışmalarını sürdürür. 1974'te New York'a döner ve *Ms* dergisinde yardımcı editör olarak çalışmaya başlar. Şimdi San Francisco'da yaşayan Walker, dergi çalışmalarının yanı sıra, siyasal ve yazınsal etkinliklerini de sürdürmektedir.

Yapıtları:
Once; *The Third Life of Grange Copeland*; *Revolutionary Petunias and Other Poems*; *In Love and Trouble: Stories of Black Women*; *Meridian*; *Good Night Willie Lee, I'll See You In The Morning*; *I Love Myself When I'm Laughing... and Then Again When I'm Looking Mean and Impressive*; *The Color Purple*; *In Search of Our Mothers' Gardens: Womanist Prose*; *The Horses Make The Landscape More Beautiful*; *The Temple of My Familiar*.

Hamide Koyukan

Mitos'un çalışmaktan çok memnun olduğu Ankaralı yeni çevirmeni.

You Can't Keep a Good Woman Down, 1971

Kadının Hası Kolay Ezilmez, © Mitos 1996

1. Baskı: Haziran 1996

Yayın Yönetmeni: Mustafa Küpüşoğlu
Yayına Hazırlayan: Aslı Tohumcu
Grafik Uygulama: Altuğ Güzey (Figür)
Baskı: Mart Matbaası

ISBN 975-8023-38-1

MİTOS YAYINLARI
Yeni Çarşı Cad. Gür Han 28/22
Galatasaray 80 050 İstanbul
Tel: (0212) 249 61 90 Fax: (0212) 245 00 26
e-mail: mitos@levi.com.tr

ALICE WALKER

KADININ HASI KOLAY EZİLMEZ

Çeviren:
Hamide Koyukan

MİTOS

Bu kitap çağdaşlarıma adanmıştır.

Anlattığı öyküler için kız kardeşim Ruth'a teşekkürler.

Yazdıkları öyküler için Bessie Head, Ama Ata Aidoo, Buchi Emechata, Wa Thiong'o Ngugu, Okot p'Bitek ve Ousmane Sembene'ye teşekkürler.

Ms dergisi bu kitaptaki birçok öyküyü yayımladığında kardeşçe merhaba ve coşkuyla selamlayan *Ms*'den Gloria Steinem, Joanne Edgar ve Suzanne Braun Levine'e teşekkürler.

Kuşaklarından birçok insan gibi, otantikliğin değeri ve güzelliğinde ısrar eden, Ma Rainey, Bessie (*İyi İnsan Bulmak Çok Güç*) Smith, Mamie Smith ve Perry (*İnsanın Hası Kolay Ezilmez*) Bradford'e teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

BİNDOKUZYÜZELLİBEŞ,, 7
EYALETTEKİ EN BÜYÜK AVUKATLARDAN BİRİNİ ÖLDÜRÜP BU İŞTEN NASIL SIYRILDIM? KOLAY OLDU., 24
ELETHIA, 29
SEVGİLİ, 33
PETUNYALAR, 41
AYRILIK Lorde, Teish ve Gardner'a Girişten, 42
ÜN, 56
KÜRTAJ, 65
PORNO, 78
LUNA — VE IDA B. WELLS'E YAKLAŞIM , 85
LAUREL, 105
GÜNÜMÜZDEN BİR MEKTUP VEYA BU SADO-MAZOŞİZM KORUNMALI MI?, 118
BAHARDA EVE BEKLENMEDİK BİR YOLCULUK, 124
KAYNAK, 138

Ruhsal olarak canlı birini öldürmek
ölüyü diriltmekten daha zordur.

—Herman Hesse

BİNDOKUZYÜZELLİBEŞ

1955

Araba gıcır gıcır üstü açılıp kapanabilen kırmızı bi Thunderbird'dü, evin önünden bi defadan çok geçti. Yavaşlıyo, iyice yavaşladı şimdi ve kaldırımda durdu. Baptist diyakozu gibi giyinmiş yaşlıca kibar bi beyefendi ev tarafındaki kapıdan iniyo, onaltı yaşlarında görünen bi delikanlı da şoför tarafından iniyo. İkisi de beyaz, dünyanın bu mahallesinde ne işi olur ki bunların.

Neyse, J. T.'ye gömleğini giy, dedim, ben de masadaki bardakları yok ediyim.

TV'de maç seyretmiştik, aslında ben seyretmiyodum, ayaklarımı J. T.'nin kucağına uzatmış, dalıp gitmiştim.

Bize geldiklerini gördüm, sertçe, sanki bi şey satmaya geliyolardı, ondan sonra zili çaldılar, J.T. bi gömlek giymeye davrandı ama yatak odasına, öbür televizyonun olduğu odaya saptı. Ben oturma odasındakinin sesini kıstım; bu hızlı ikiliyi çabuk sepetlerim diye hesapladım, J.T. de gene odaya dönerdi.

Ben kapıyı açıp elimi dış kapının kilidine koyduğumda yaşlı herif, Gracie Mae Still sen misin? diye sordu.

Bi şey satın almıycam, dedim.

Satıcı olduğumuzu da nereden çıkardın? diye sordu, gözlerimi yuvalarından uğratan samimi Güneyli konuşmasıyla.

İşte, öyledir böyledir derken içeri girdiler ve delikanlının ilk işi TV'nin sesini iki üç misli açmak oldu. Bir yetmişbeş civarında, oldukça koyu beyaz derisi ve aşağı sarkık kırmızı dudaklarıyla pek kadınsı görünüyo. Saçları siyah ve dalgalı Loosianna melezine benziyo.

Konu şarkılarından biri, dedi diyakoz. Beyaz saçlarına,

sakalına bakılırsa altmışında, beyaz ipek gömleği, kara keten takımı, kara gravatı ve kara ayakkabıları var. Soğuk gri gözleri terliyolarmış gibi.

Şarkılarımdan biri mi?

Şu Traynor tek senin şarkılarını *sever*. Değil mi Traynor? Traynor'ı dirseğiyle dürtüyo. Traynor bi bakıyo, bişeyler söylüyo, aksanından tek şey anlayamadım.

Çocuk dans etmeyi, şarkı söylemeyi senin gibi taşrada yaşayan insanlardan öğrendi. Yani işi sizlerden kaptı.

Traynor bana bakıp başparmağının tırnağını dişliyo.

Ben gülüyorum.

Neyse, şöyledir böyledir derken şarkılarımdan birini plak yapabileceklerini kabul etmemle ayrıldılar. Diyakoz bana beşyüz dolarlık bi çek yazdı, oğlan kabul ettiğini gösterir biçimde homurdandı, ben de J. T. yanıma gelene kadar olan bitene gülüyorum kendi kendime.

Tam ona sokulup uzanıyorum ki ön kapı zilinin gene zırladığını duyuyorum.

Şapkasını mı unuttu? diye soruyo J. T.

İnşallah unutmamıştır, diyorum.

Diyakoz kapının çerçevesine dayanmış duruyo, gene bu terli görünüşlü gözyuvalarını fark ediyorum. Ter gözyuvalarını pembe mi yapar diye meraklanıyorum onunkiler kesin pembe çünkü. Pembe ve gri, bana öyle geliyo ki onların arkasında tanımayı istiycem kimse yok.

Küçük bi şeyi unuttum, diyo hoş bi tavırla. Sana söylemeyi unuttum, Traynor'la ben senin şarkının bütün plaklarını almayı istiyoduk. Bak onu gerçekten çok seviyoruz.

Sevin ya da sevmeyin, iyi de karşılığını almadan hepsini onlara verecek kadar aptal değilim ben. Onun için diyorum ki, Pekâlâ, ama size pahalıya patlar. Çünkü, gerçekten, o şarkı hiç iyi satmadı, o yüzden hepsini alacaklarına memnun oldum. Ama bi taraftan da, bunlar benim şarkımı kendi başlarına dinler

başka kimse de benim söyleyişimi dinleyemez, diye tereddüt ediyorum.

İşte, öyledir böyledir derken, diyakoz bana o zamana kadar teklif ettiğinin üstüne çıkabileceğimi gösterdi. Sana beşyüz dolar vermedim mi? diye sordu. Hangi beyaz adam —renklilerin lafını bile etmeye değmez— daha fazlasını verir? Şu şarkının bütün plaklarını satın alıyoruz: önce, telifini alırsın. Sorarım sana, ilk elde o şarkıyı kaça satıyosun? Elli dolar? Diyelim yüz, diyorum. Ve hâlâ telif yok, dimi? Yok. Peki, tüm plakları aldığımız zaman sen de telifini alıyosun. İşte o zaman birbiriyle yarış eden tüm plak dükkânları Gracie Mae Still'i fark edip peşine düşecekler. Renkli plak sanatçılarının en büyük adlarından biri olucana şüphen olmasın. O zaman senin için tüm bunları yapmamıza izin verdiğinden bi beşyüz dolar daha verebiliriz. Ve Tanrının izniyle oturduğun yerde çok büyük olucaksın! Çıkıp kendine bi yıldızda olması gereken şeyler satın alabilirsin. Payetler ve metrelerce kırmızı saten.

Ondan daha fazla para alabileceğimi anlayınca dış kapının kilidini açtım. Ben kapıyı açarken o da benimle kapının arasından süzüldü. Bi kâğıt daha çıkardı, ben de imzaladım.

Koşarcasına arabaya gitti ve başı koltuğa yaslanmış Traynor'ın yanına kayıverdi. Evin önünde bi u dönüşü yapıp gözden kayboldular.

Yatak odasına döndüğümde J. T. gömleğini giyiyodu. Yankiler Oriolları 10-6 yendi, dedi. Paschal'ın küçük gölüne kadar uzanıp balık tutucam. Geliyo musun?

Ben pantolonumu giyerken J. T. iki çeki eline almıştı.

Evden çıkmadan nakit para getirebilen bi kadınla gerçekten gurur duyarım, dedi. Ben de *Gulp* dedim. Çünkü biz yolda tanıştık, ben başta orda burda kötü yerlerde şarkı söylüyodum, şansım varsa gecede on dolar alırdım, bazen de eve canımı güç bela getirirdim. Ve J. T. o günleri seviyodu. Hızlı ve gösterişliydim ve daima bi şehirden ötekine giderdim. Benim işe

yaramaz çiftçileri bebek gibi ağlatan şarkı söyleme tarzımı seviyodu, kadınlar da Canım, sus! diye haykırırdı. Ama erkekler böyledir. Alıştırabildiğin her tarzı severler.

1956

Bi gece küçük torunum telefon açtı: Cici Anne, Cici Anne, televizyonda senin şarkılarından birini söyleyen beyaz bi adam var! Beşinci kanalı aç.

Tanrım, o Traynor değil miymiş. Boynundan yukarsı hâlâ yarı uykulu, ama belinden aşağsı edepsiz bi biçimde uyanık görünüyo. Şarkımı çok da fena yapmamış, ama dinleyenleri haykırtan, tiz çığlıklar attıran sade şarkı değildi o, belinden aşağsında yaptığı ani edepsiz küçük silkinişlerdi.

Eh, Tanrı affetsin, dedim onu dinlerken. Gözümü kapasam, sanki söyleyen bendim. Sesimin her dönüşünü, yan sokaklarını, geçitlerini, kırmızı ışıklarını, çapraz geçitlerini hepsini kapmıştı. Beni ürpertti.

Nereye gittiysem Traynor'ın benim şarkımı söylediğini duydum, beyaz küçük kızların hepsi peynir ekmek gibi yiyip bitiriyodu onu. Bu kadar çok eşek sıpasının sallandığını hayatımda göreceğime inanmazdım. Onunla *gurur* duyuyolardı. O bir *dahi*ydi.

Neyse, bütün yıl kilo vermeye uğraşmış ve yüksek tansiyon ve şekerle cebelleşmiştim. Traynor benim şarkılarımdan biriyle köşeyi dönmüştü, bankadaki ilk bin dolardan hâlâ yediyüz dolarım vardı, bi de kilolarımdan kurtulabilsem, hayat hoş olabilirdi.

1957

1956'da beş kilo verdim. Kendime Noel armağanım işte bu oldu. J. T., ben, çocuklar, onların arkadaşları ve torunlar, bütün hepimiz tam akşam yemeğini bitirmiştik ki —verdiğim beşin üstüne dört buçuk aldığım anda yani— kapının önünde Traynor

belirmez mi? Cici Anne, Cici Anne! Bu —— —— ——'yi söyleyen beyaz adam. Çocuklar artık ona benim şarkım demiyolardı. Kimse demiyodu. Bu hale nası geldi tuhaf şey. Traynor ve diyakozun benim tüm plaklarımı satın aldıkları doğruydu, ama plağının üstüne "yazan, Gracie Mae Still" diye yazmıştı. Ama bu, etiketin üstünde yazan "yapım, Apex Plakları" gibi bi addan başka bi şey değildi.

TV'de, diyakozun ona söylediği gibi giyinmeye meylediyodu. Ama şimdi adam gibi giyinmişti.

Mutlu Yıllar, dedi.

Sana da Oğlum.

Ona niye Oğlum dedim bilmem. Eh, şöyle ya da böyle hepsi bizim oğullarımız. Tek bizden daha genç olsunlar yeter. Ama bi taraftan da, Traynor bana o an yaşlanıyo gibi göründü.

Yorgun görünüyosun, dedim. Hadi içeri gir de bi bardak Noel içkisi al.

J. T. hayatında kendisi için çalışmadığı hiç bi beyaz adama nazik davranamamıştır, ama Traynor'a bi bardak burbon ve su koydu, sonra da bütün çocukları, torunları, arkadaşları, kim var kim yok hepsini toplayıp küçük odaya götürdü. Derken stereo pikaptan Traynor'ın şarkıyı söyleyen sesini duydum. Bu benim çocukların akıllıca bulduğu bi Noel hediyesiydi.

Traynor'a, suç ortağıma baktım. Ama o dünyada duymak isteyeceği en son şeyi duymuş gibi bakıyodu. Başı göğsüne düşmüş, ellerinin arasında bardağı, dirsekleri dizlerinde.

O şarkıyı bu yıl milyon kere söyledim gibi geliyo, dedi. Grand Ole Opry'da söyledim, Ed Sullivan gösterisinde söyledim, Mike Douglas'da söyledim, Cotton Bowl'da, Orange Bowl'da söyledim. Festivallerde söyledim. Fuarlarda söyledim. Denizin öte tarafında İtalya, Roma'da söyledim, bi keresinde bi denizaltıda *deniz altında* söyledim. Söyledim, söyledim, ve ondan günde kırkbin dolar aldım ve biliyo musun, o şarkının ne anlattığı konusunda en ufak bi fikrim yok.

Nası yani, ne demek istiyosun? Ne demekse o demek. Bütün düşünebildiğim şuydu: bu şaşkalozlar benim şarkımdan *günde* kırk binlik alıyolar, sonra da gene gelip o tek binlikle beni dolandırmaya uğraşıyolar.

Sadece bi şarkı işte, dedim. Kurnazca. Sayısız herifle düşüp kalkarsan, bi sürüsüne öyle şarkı söylersin. Omzumu silktim.

Ah, dedi. Pekâlâ. Neşelenmeye başlamıştı. Ben sadece senin büyük bi şarkıcı olduğunu düşündüğümü söylemek için uğradım.

Bunu söylerken yüzü kızarmadı. Öylece samimilikle söyledi.

Ve sana küçük bi Noel hediyesi de getirdim. Şimdi bu ufak kutuyu al ve ben gidene kadar elinde tut. Sonra dışarı çık, ilk sokak lambasının altından, yukarıya, yeşil evin önüne gelene kadar yürü. Ondan sora kutuyu aç ve bak... İşte, sadece *bak*.

Bu oğlana da nolmuş, diye kutuyu tutarken merak ettim. Bi başka beyazın gelip onu arabaya bindirmesini, sonra beyaz adamlarla dolu iki arabanın daha peşlerinden basıp gitmelerini camdan seyrettim. Hepsi uzun kara arabaların içindeydiler, cenaze alayı gibi.

Cici Anne, Cici Anne, o ne? Torunlarımdan biri koşup geldi başladı paketi çekelemeye. Parlak Noel kâğıdına sarılmıştı. Kalın, pahalı cinsinden, sırf atılsın diye nası böyle kâğıtlar yapılıyo anlamak zor.

J. T. ve kalabalığın geri kalanı peşimde evden çıktık, sokağın yukarsına sokak lambasının oradan yeşil evin önüne. Orda, birinin altın kaplama beyaz Kadillağından başka bi şey yoktu. Gıcır gıcır ve pek çıldırtıcı. Hepimiz ona bakakaldık ben elimdeki ufak kutuyu unutuyodum neredeyse. Öbürleri ağızları açık bakmaya devam ederken kâğıdı ve kurdeleyi usulca açtım, katlayıp pantolonumun cebine koydum. Bi de ne göriyim, bi çift hakiki som altın dört teker anahtarı.

Anahtarı herkesin burnuna doğru salladım, Kadi'yi açtım, J.T.'ye de öbür tarafa geçsin diye bi işaret çaktım, sonra da iki

gün eve uğramadık.

1960

Eh, oğlan şimdiden acayip meşhur oldu. Hâlâ yirmi yaşın çekingenliği vardı bir parça, ama ona çoktan Rock'ın Roll İmparatoru adını vermişlerdi bile.

Derken askere alınmaz mı.

Ya, dedi J.T. İşte bütün bu Rock'ın Roll İmparatoru işi de yatar.

Ama askerde bile kadınlar, köpeğin biti gibi onun üstündeydiler. Biz bunu Haberler'de seyrettik.

Sevgili Gracie Mae [Almanya'dan yazmıştı],

Naber? Umarım iyisindir benim burada iyi olduğum gibi. Askere gelmeden önce çok kilo almıştım ve oynadığım bütün o sersem filmlerden gına gelmişti. Ama şimdi idman yapıyorum ve iyi besleniyorum bol bol da dinleniyorum. On yıldır olduğumdan daha canlıyım.

Merak ediyorum başka şarkılar yazıyor musun?

Selamlar,
Traynor

Cevap yazdım:

Sevgili Oğlum,

Tanrıya şükürler olsun hepimiz iyiyizdir ve sana da aynını dileriz. J.T.'yle ben günün her saati gece gündüz dışarıda senin bana verdiğin arabada oluyoruz –biliyosun vermek zorunda değildin. Ha, minkin ve yeni, kendi kendine temizleyen fırının da kıymetini biliyorum. Ama sen Almanya'dan daha çok yiyecek zırıltı gönderirsen mahallede bi dükkân açmak zorunda kalıcam sırf onlardan kurtulmak için. Gerçekten, her şeyden fazla fazla var bizde. Tanrı bize cömert, biz de bi şeye muhtaç değiliz şükür.

İyi olduğunu ve çok dinlendiğini duyduğuma memnun oldum. Bi de idmanın yararı başka bi şeyde yoktur. J.T.'yle ben balığa gitmediğimiz her gün bahçede bi parça çalışırız.

Hadi, eyvallah Asker.

Selamlar,
Gracie Mae

O yazdı:

Sevgili Gracie Mae,

Memleketteki dükkânlardan birinden alıp gönderdiğim otomatik bahçe aletini senle J.T. sevdiniz umarım. Onu bulmak için dağ gibi bi katalog yığınını karıştırdım –bi kadının bile kullanabileceği bişi olsun istedim.

Kendi başıma bazı şarkılar yazmayı düşünmüştüm, ama ne zaman birini bitirsem benim gerçekte yaşadığım hiçbi şeye benzemiyo. Benim ajans başka insanların şarkılarını gönderip duruyo, ama hepsi kulak tırmalıyıcı. Öğürmeden sonuna kadar dinlemek zor.

Herkes hâlâ senin şu şarkıyı seviyo. Bana durmadan şarkının gerçekten ne demek istediğini soruyolar. Yani, onlar da benim bilmek istediğimi öğrenmek istiyolar. Hayatının neresinden çıktı bunlar?

Selamlar,
Traynor

1968

Oğlanı yedi yıl boyunca görmedim. Yo. Sekiz. Çünkü onu tekrar gördüğümde herkes ölmüştü. Malcolm X, King, Başkanla kardeşi, hatta J. T. J. T. kafasını üşütüp öldü. Tam bi kalıp buz gibi kafasının içine yerleşmiş, öyle diyodu, ve ne yaptıysak fayda etmedi, bi gün öylece yatağından sarkıp ölüverdi.

Yakın arkadaşı Horace onu kaldırmama yardım etti, ondan bi

yıl kadar sonra da Horace'la ben takılmaya başladık. Bi yaz gecesi evin önündeki verandada salıncakta oturuyoduk, akşam alacasında, o muazzam ışık alayının dönemeçte durduğunu gördüm.

Aziz Toledo! dedi Horace. (Ray Charles gibi çok seksi bi sesi vardır.) Şuna bak. Parıltılı arabaların dizi dizi dizilmesini ve beyaz yazlık takım elbiseleriyle şoför tarafından atlayıp hazır olda dikilen beyaz adamları kastediyodu. Kanatları olsa melek diye geçinebilirler, kukuletaları olsa Klandan olabilirlerdi.

Traynor badi badi yürüyüp geldi.

Birden onun neye benzediğini buldum. Hikâye kitaplarında görülen Araplardan birine benziyodu. Tombul, yumuşak ve kilosu konusunda en ufak bi sıkıntısı yok. Öyle çok parayla kim aldırır ki? Traynor hikâye kitabından biri gibi de giyinmişti. Üstünde, vallahi, ona yakın kolyesi vardı. Kollarına iki bilezik takmıştı, her parmağında en azından bi yüzük ve ayakkabılarında bi çeşit parlak tokalar vardı, onun için yürüdüğünde epeyce parıltılı ışıklar görüyodun.

Gracie Mae, dedi, bana sarılmak için gelirken. J.T.

J.T.'nin göçüp gittiğini izah ettim. Bu Horace.

Horace, dedi, şaşırmış ama nazikçe, topuklarının üstünde geriye doğru yaylanır bi vaziyette, Horace.

Bu Horace'a yetti. Eve girdi bida da geri gelmedi.

İkimizde biraz dah a toplamışız gibi görünüyo, dedim.

Güldü. İlk kez onun gülüşünü duyuyodum. Çıkardığı ses bi gülüşe benzemiyodu pek, hiç gülmemekten daha iyi olduğunu da söyliyemem.

Kesinlikle şişkolaşmıştı, ama benimle karşılaştırınca hâlâ inceydi. Bida asla yüzotuzbeş kiloya inemedim ve bu konuda sadece (afedersin) siktiret dedim. Bi gün bunun üstüne düşündüm, düşünmüştüm ki: onların sağlıksız demesinden başka, yağlarım bana asla sorun olmadı. Erkekler beni daima sevdi. Çocuklarım asla şikayet etmedi. Üstelik onlar da

şişmandır. Benim gibi şişman olursan hemen fark edilirsin. Benim geldiğimi görürsün ve orada birinin *olduğunu* hemen anlarsın.

Gracie Mae, dedi, seni özel olarak yarın evime akşam yemeğine davet etmeye geldim. Güldü. O ses neye benziyodu? Bi şeye benzetemedim. Orada dışarıdaki adamları gördün mü? diye sordu. Onlarla yemekten bıktım usandım. Konuşucak bişileri yok. Onun için o kadar çok yiyorum ya. Ama yarın akşam yemeğine gelirsen seninle eski günlerden konuşurduk. Sana satın aldığım o çiftlikten söz ederdin bana.

Sattım onu, dedim.

Sattın mı?

Hıı, dedim, sattım. Bahçede çalışarak idman yapmayı seviyorum dediysem beşyüz dönüm yer istiyorum demedim heralde! Her neyse, şimdi şehir kızı oldum. Taşrada yetiştim doğru. Pis yoksulluk —hücrelerime dek— ama şimdi hepsi geride kaldı.

Aaa hadi, seni gücendirmek istemedim, dedi.

Bikaç dakika cırcır böceklerini dinleyerek oturduk.

Sonra dedi ki: O şarkıyı çiftlikte otururken yazmıştın dimi, yoksa ayrıldıktan sora mıydı?

Beni gözetliyen bi casusun mu var? diye sordum.

Senle Bessie Smith bi keresinde onun yüzünden kavga etmiştiniz, dedi.

Beni gözetletiyosun!

Ama kavganın ne hakkında olduğunu bilmiyorum. Aynı ikinci kocana nolduğunu bilmediğim gibi. İlki Teksas'ta elektrikli sandalyede öldü. Biliyomuydun bunu? Üçüncüsü seni dövdü, turne kostümlerini ve arabanı aşırdı ve bi koro kızıyla Tuskegee'de emekliye ayrıldı. Güldü. Hâlâ orada.

Deliye dönmüştüm, ama birden sakinleştim. Traynor çok yatıştırıcı konuşuyodu. Karanlıktı, ama gözlerinin dürüst olmadığını söyleyebilirdim. Sanki bi *şey* orada oturuyo, benimle

konuşuyo, ama arkasında insan olması gerekmiyo gibiydi.

Evlilikten vazgeçtin ve bundan memnun görünüyosun. Gene güldü. Ben evlendim, ama hiç sanıldığı gibi gitmedi. Kendi hayatımı onun ne içine ne de dışına sıkıştırıp tıkamadım. Sanki bi başkasının plağını söylemek gibiydi. Olması gerekeni *aynen* taklit ettim, ama evliliğin ne olduğu hakkında hiçbi ipucu bulamadım.

Ona senin yumruğun büyüklüğünde elmas bi yüzük aldım. Elbiseler aldım. Ona kocaman güzel bi villa yaptım. Ama hemen çocukların orada kalmalarını istemedi. Alt katı dumana boğduklarını söyledi. Kahrolası tam *beş* katlıydı.

Üzülmeye gerek yok, dedim. Gerek yok. Geldiği yerde öyle alası var ki.

Neşesi yerine geldi. Yani o şarkının bi kısmında anlatılan bu, dimi? Üzülmeye gerek yok. Nolursa olsun, talihin kötü de olsa hayat devam eder.

Uzun zaman önce o şarkıyı yazdığımda gerçekten öyle olduğuna hiç inanmamıştım, dedim. O zaman hepsi kurusıkı atıştı. Marifet gençliğinde attığın kurusıkıları kullanabilecek kadar uzun yaşamaktır. Şimdi o şarkıyı bugün söyleyecek olsam yırtıp atardım. Çünkü onun *doğru* olduğunu bilicek kadar uzun yaşadım. O sözlere dayanamazdım.

Ben o kadar uzun yaşamadım, dedi.

Yolunda gidiyo gibi görünüyo, dedim. Niçin bilmem, ama oğlanın cesaretlendirilmeye ihtiyacı var gibiydi. Bilmiyorum neden ama, zengin beyaz adamlarla ne hakkında konuşursan konuş sonuçta iş senin *onları* ikna etmene varır. Ama lanet olası, şimdi bu oğlan için bişiler hissediyorum. Durup dururken gecenin bi yarısı tek başıma onun yatağına girecek halim yoktu ya. Asla anlamadığın bi şi için dünya kadar meşhur olmaktan da kötüsü olamaz. Bessie'ye anlatmaya çalıştığım da buydu. Aynı şarkıyı söylemek istemişti. Bi gün şarkıyı prova ederken tesadüfen duymuş beni, elleri kalçalarında: Gracie Mae, gece

senin şarkıyı söylüycem. *Hoşuma* gitti.

Onu söylemek için senin dudakların fazla kalın, dedim. Kararlı ve güçlüydü, ama ben onu dövdüm.

Kendi zırıltınla yeterince meşhur değil misin? dedim. Benimkine karışma. Sonradan bana teşekkür etti. Zaten o zamana kadar o dünya için Bayan Bessie Smith olmuştu, bense hâlâ Notasulgalı Gracie Mae Hiç Kimse'ydim.

Ertesi gün bütün o limuzinler beni almaya geldi. Beş araba, oniki goril. O sabah Horace kalkar kalkmaz mutfağı boyamaya girişti.

Mutfağı boyama sersem, dedim. Bizim kafasız oğlanın beni villasını göstermeye götürmesinin tek nedeni bize yeni bi ev hediye etmek niyetinde olması.

Napıcaksın ki? diye sordu, orda ceketi fora etmiş boya karıştırarak dikilirken.

Sat. Çocuklara ver. Hafta sonları git. Napıcam dert değil. Onun da derdi değil.

Horace orda dikilip başını salladı. Anacığım çok *güzel* görünüyosun, dedi. Döndüğünde beni uyandır.

Salak, dedim, ve aynanın önünde peruğumu düzelttim.

Oğlanın evi bildiğimiz gibi değil. Önce bu dağa geliyosun, ondan sonra manolyalarla çevrili bu yolun yukarsına git babam git. Manolyalar dağda yetişir mi? Merak ettim. Sonra göller geçiyosun havuzlar geçiyosun, sonra geyikler geçiyosun sonra bikaç koyun görüyosun. Ben bu ikisinin burayı İngiltere ve Galler'e benzetsin diye konduğunu düşündüm. Ya da Avrupa'dan başka bi yere. Hep yeni şeyler görüyosun. Hepsi de güzel. Yalnız benim arabayı süren adam yoldan başka bi yere bakmıyo. Salak. Ondan sonra sonunda, *nihayet* araba yolundan çıkmaya başlıyosun. Orada da yığınla manolya var – yalnız onlar öyle iyi durumda değil. Bu yükseklikte hava bayağı serin,

sanmam ki dayanabilsinler. Derken bu binayı gördüm, bi adı olsaydı Tara Oteli olurdu. Sütunlar, merdivenler, dış kapı avizeleri ve sallanan sandalyeler. Sallanan sandalyeler mi? Sahi, oğlan orda merdivenlerin üstünde, TV'ye geç saatte çıkan insanların giydiğine benzer yeşil saten bi ceket giymiş, arkasında yükselen evle şişko bi drakulaya benziyo, yanında duran bu küçük beyaz sevimli görüntüyü karısı diye tanıştırdı.

Bizi tanıştırırken sinirliydi ve ona şöyle diyodu: Bu Gracie Mae Still, benim ne olduğumu bilmeni istiyorum. Yani ... kız ona bi baktı, demir olsa eritirdi.

İçeri girmez miydiniz, Gracie Mae, dedi kız, bu da onu son görüşüm oldu.

Traynor bi şey söylemek veya yapmak için arandı ve beni mutfağa götürmeye karar verdi. Antreden, salondan, kahvaltı odasından, akşam yemeği salonundan, servis girişinden geçtik ve nihayet oraya vardık. İlk dikkatimi çeken şey, toplam beş fırın vardı. O da beni biriyle tanıştırmak istiyo gibiydi.

Dur bi dakka, dedim. Mutfakların bana bi yararı yok. Hadi gidip verandada oturalım.

Neyse, uzun ve çetin yollardan dönüp sallanan sandalyelere oturduk yemeğe kadar sallandık.

Gracie Mae, dedi masada, tepesinde duran kadının uzattığı kızarmış tavuk parçasını alırken, sana ufak bi sürprizim var.

Bi ev dimi? Bumbara mızrağımı batırıp sordum.

Şımardın sen, dedi. *Şımardın* derken söyleyiş şekli komikti. Ağzında yuvarladı. Ağzına göre dili çok kalınmış gibi geliyodu insana. Aynı çabuklukla tavuğunu bitirdi, şimdi de bumbar ve bi domuz pirzolası yiyodu. *Ben* şımardım, diye düşündüm.

Benim zaten bi evim var. Horace tam şu dakka mutfağı boyuyo. O evi satın aldım. Çocuklarım o evde rahat ediyolar.

Ama sana bu satın aldığım tam benimki gibi. Sade biraz küçüğü.

Yine de eve ihtiyacım yok. Zaten olsa da kim temizliycek?

Şaşırdı.

Gerçekten, bazı insanlar çok yavaş mesafe katediyo, diye düşünüyorum.

Bunu düşünmemiştim. Anasını satıyım, sana birini bulurum.

Çevremde başka insanlar istemem. Beni sinir eder.

İste*mez misin*? Sinir *mi eder?*

Niye uyanıyımda hiç tanımadığım insanları göriyim?

Masada öylece oturmuş gözünü bana dikmişti. Bu duygunun birazı şarkıda da var dimi? Kelimeler değil, *duygu*. Niye uyanıyımda hiç tanımadığım insanları görmek istiyim? Ama ben günde hiç tanımadığım yirmi insan görüyorum, karım da dahil.

Bu yemek için öyle uyanmaya değer, dedim. Oğlan mısır ekmeğinin âlâsını bulmuş.

Bana anlamadan bakıyodu. Güldü. Kısacık. Onlar senin sahip olduklarını ister, ama seni istemezler. Onlar ben neye sahip değilsem yalnızca onu istiyolar. Ben şarkı söylerken iştahlarını bu kadar kabartan da o. Bi şeyin kokusunu alırlar, ama kendisinden bi şi anlamazlar. Bi kokuyu almaya çalışan av köpeği sürüsü gibiler.

Hayranlarından mı söz ediyosun?

Evet. Evet. Dedi.

Hayranların için tasalanma, dedim. Götlerini görseler yara sanırlar. İçlerinde bi tane namuslusu var mı acaba merak ediyorum.

İşte mesele bu. Tanrı belasını versin, mesele bu! Masaya bi yumruk indirdi. Tastamam öyle. Namuslu bi dinleyiciye ihtiyacım var! Hemen arkandan yalan söyliyen insanlarla yapamazsın.

Doğru, dedim, seninkiyle kıyaslanınca azdı, ama benim de hayranlarım oldu. Bi başkasının, hakkında bi şey bilmediğim zırıltısını onlara söyliyebilmek için hayatımı verirdim.

Masanın altındaki bi zile basmış olmalıydı. Yağcı zombi

uşaklarından biri çıkageldi.

Johnny Carson'ı bul, dedi.

Telefonla mı? diye sordu zombi.

Telefonla, dedi Traynor, ne zannediyosun, onu verandaya mı getiriceksin? Götünü kaldır.

Böylece iki hafta sonra Johnny Carson'ın gösterisindeydik.

Traynor korsesinin içinde hoş ve azıcık tombul görünüyodu, ama genelde iyiydi. Ve tüm kadınlar onun tepesine çıkıp ciyak ciyak benim şarkıyı söylüyolardı. Traynor dedi ki: İlk liste başı olan plağımın sözlerini yazan bayan bu gece burada bizimle, ve bizim için söylemeyi kabul etti, aynı kırkbeş yıl önce söylediği gibi. Bayanlar Baylar, işte büyük Gracie Mae Still!

Neyse, kendi kendime bikaç kilo vermeye uğraşmıştım, ama beceremeyince kocaman bi elbise yaptırdım. Onun için benim yanımda cüce gibi kalan Traynor'ın yanına yuvarlana yuvarlana geldim, öyle ki, o kollarını arkamdan dolayıp beni kucaklamaya kalkınca bu seyircilere komik geldi, güldüler.

Bunun tepesini attırdığını görebiliyodum. Ama ben onlara dışımdan güldüm. Yirmi yıl domuz gibi ciyakladığını düşün ve niye ciyakladığını bilmiyosun? Başında da sonunda da domuzlardan daha hisli değil.

Zararı yok, Oğlum, dedim. Bunlar bana vız gelir.

Söylemeye başladım. Ve sesim — şahane. İyi şarkı söyliyebilmek iyi bi sese sahip olmaktan ibaret değildir. İyi ses yardımcı olur. Ama benim gibi Hard Shell Baptist kilisesinden yetişirsen söyliyen kişinin şarkıcı olduğunu hemen anlarsın. Sadece güzel sesi olanlar evlerinde oturup program, anlaşma, mektup beklerler.

İşte, öylece kendi şarkımı kendi tarzımla söylüyorum. Ve her dakikasına kendimi verip zevk aldım. Bitirdiğimde Traynor ayağa kalkıp alkışladı alkışladı, yüzü sevinçten ışıl ışıl, önce beni sonra dinleyicileri selamladı sanki gerçek annesiymişim gibi.

Dinleyiciler kibarca iki saniye kadar alkışladılar.

Traynor iğrenmiş görünüyodu.

Gene beni kucaklamaya uğraştı. Dinleyiciler güldüler.

Johnny Carson ikimiz de bi acayipmişiz gibi bakıyodu bize.

Traynor deliye dönmüştü. Aşk baladı denilen bi şi söylemesi gerekiyodu. Ama onun yerine mikrofonu aldı ve bana dönüp şöyle dedi: Şimdi taklidim oluyo mu gör. Aynı şarkıyı, *bizim* şarkımızı, diye düşündüm, söylemeye başladı, hıncahınç kalabalığa dikkatle bakıyodu. Şarkıyı daima söylediği şekilde söyledi. Benim sesim, tonlamam, sesimin iniş çıkışlarıyla, her şeyiyle. Ama bikaç satırı unuttu. Daha bitirmeden kadınlar güruhu çığlıklar atmaya başladı.

Azarlanmış gibi yanıma oturdu.

Önemi yok, Oğul, dedim hafifçe eline vurup. Bu insanları tanımıyosun bile. Tanıdığın insanları mutlu etmeye uğraş.

Bu da şarkıda var mı? diye sordu.

Belki de. Dedim.

1977

Bikaç yıl ondan haber aldım, sora ne haber ne de bi şi. Kilo vermeye uğraşmak zaten bütün zamanımı alıyodu. Sonunda şu gerçekle karşı karşıya geldim, şişmanlığımın zararını kendi kendime bile itiraf etmiyorum ve doğduğum günden beri bunu örtmeye çalışmışım. Ama gerçekten yaşlandığında bile, doğruyu söylemek gerekirse, hoş bi şi değil. Yumukluk ve sarkıklık verir. Iğğ. Bunun için bi gün Horace'a dedim ki, bu illetten kurtulucam.

O da her zaman yapmaya çalıştığı gibi programa uydu ve Tanrım, salatalar, süzme peynirler, meyve suları falan filanın alayı ortaya çıktı!

Bi gece rüyamda Traynor onbeşinci karısıyla bozuşmuştu. Diyodu ki: *Sebepsiz yere tanıştın onlarla. Sebepsiz yere çıktın onlarla. Sebepsiz yere evlendin onlarla. Hepsini ben de yaptım, ama yemin ederim ki aynen herangi birinin yaptığı gibi yaptım.*

Hayatı hatırlıyamıyomuşum gibi hissediyorum.

Oğlanın başı belada, dedim Horace'a.

Hep öyle dersin, dedi.

Öyle mi derim?

Evet. Onun hep uykulu göründüğünü söylersin. Eğer hayatı yaşamak istiyosan uykuda geçirmemelisin.

En azından sen bu kadar salak değilsin, dedim, bastonumla ayağa kalkıp onun yanına ağır aksak gittim. Yediğim şu salata etkisini gösterirken, kucağında oturayım, dedim.

Sabah duyduk ki Traynor ölmüş. Bazısı şişmanlıktan dedi, bazısı kalpten, bazısı alkolden, bazısı da uyuşturucudan. Detroit'ten çocuklardan biri aradı, aptal hayranları isteri nöbeti geçiriyolar, dedi. TV'yi aç da bak.

Ama ben onları görmek istemedim. Feryat üstüne feryat ediyolardı ve neye feryat ettiklerini bile bilmiyolardı. Bi gün bu memleket acınacak hale gelicek, diye düşündüm.

EYALETTEKİ EN BÜYÜK AVUKATLARDAN BİRİNİ ÖLDÜRÜP BU İŞTEN NASIL SIYRILDIM? KOLAY OLDU.

"Annemle babam evli değillermiş. Babamı hiç tanımadım. Ama annem onu sevmiş olmalı; ben küçükken asla onun aleyhinde konuşmazdı. O hiç var olmamış gibiydi. Kümes Sokağı'nda oturuyorduk. Oraya niçin Kümes Sokağı dendiğini bilmem. Sanırım bir zamanlar yakınlarda bir yerde tavuk çiftliği varmış. Tam şehir merkezinin yanında. Eyalet Meclisi binasına yürümem on dakika tutmazdı. Ön avludan meclis binasının tepesini —altındı— görebilirdim. Küçük bir kızken orada parlayan şeyin gerçekten altın olduğunu düşünürdüm, sonra bir kartal alıp tepeye onu koydular, öyle yüksekti ki, oraya gittiğim zaman aşağıdan binanın tepesini göremezdim ve çöküp, elimi çimenlerin üzerinde gezdirirdim. Çimenler halı gibiydi, yaylı, ipeksi ve derin. Kocaman yaşlı ağaçlardan da bir yığın vardı. Meşeler ve manolyalar; ben manolya ağaçlarının çok güzel olduklarını düşünürdüm, bir gece bir tanesine tırmanıp bir çiçek kopardım ve eve götürdüm. Ama bizim evin havası onu mahvetti; içeri girdiğim anda kahverengiye dönüştü ve taç yaprakları döküldü.

"Annem özel evlerde çalışırdı. Kulağa daha iyi gelmesi için işini böyle tanımlardı. 'Özel evlerde çalışıyorum,' derdi, ve kulağa, 'hizmetçiyim,' demekten daha iyi geldiğini düşünürdü.

"Bazı günler iki özel evde çalışarak altı dolar kazanırdı. Bunu çok sık yapmazdı. Kirayı ödeyip, süt ve muz aldıktan sonra da geriye bir şey kalmazdı zaten.

"Ara sıra beni yalnız bırakırdı; çünkü bana bakacak kimse yoktu —sonrasındaysa sokağın yukarısında bana bir süre bakan yaşlı bir kadın vardı— ölene kadar benim için annemden

daha çok annelik yapmıştı. Annem geceleri eve geldiğinde hep yorgun olurdu onunla konuşmak için en ufak bir şansım olmadı. Ve bazı kereler dışarı çıkardı ya da erkekleri eve getirirdi —ama asla onunla evlenmeyi düşünmezlerdi. Ve elbette benle canlarını sıkmak da istemezlerdi. Sanırım çoğu benim babam gibiydi; bir yerlerde terk ettikleri kendi çocukları vardı. Ve sonra da onlar için her zaman hazır olan anneme gelirlerdi. İki üç tane kürtaj yaptırdı galiba, daha çok boğaz besleyemeyen bazı kadınların yaptığı gibi. Ama o birine şans tanıdı.

"Her neyse, sinirli kadınlardandı. Kriz geçirirdi filan, çünkü çok yorgun olurdu. O zamanlar bitkinlik, endişe, dengesiz beslenme gibi şeyleri anlamıyordum; çalışmayı evden uzaklaşmak için istediğini düşünürdüm sadece. Onu suçlamadım. Bizim oturduğumuz yerde insanlar istemedikleri eşyaları merdivenden aşağı fırlatırlardı. Ve her yerde cam kırıkları ve paçavralar vardı. Etraf kokardı, özellikle de yazın. Çocuklar hep çığlık atar, erkekler hep küfreder, kadınlar da hep bir şeylere bağırırlardı.... Bir kız ya da kadına tecavüz edilmesi sıradan bir işti. Oniki yaşımdayken bana da tecavüz edildi. Annem asla bilmedi, ben de kimseye söylemedim. Söylesem ne yapabilirlerdi ki? Öyle gelip geçen bir oğlandı. Birinin Kuzeyden gelen yeğeni.

"Bir keresinde annem özel bir eve gündeliğe giderken beni de götürdü. Periler ülkesinde olmak gibiydi. Annem temizliğe başlamadan önce bile, her şey tertemiz ve yeniydi. Evin kadınını gördüm ve onun çocuklarıyla oynadım. Adamı görmedim bile, ama ben çocuklarla dış avluda oynarken, o oralarda bir yerdeydi. Ondördümdeydim, ama yetişkin bir kadın gibi görünüyordum herhalde. Belki de ondört yaşında görünüyordum. Neyse, ertesi günü, adam annemin rica ettiğini söyleyerek beni okuldan aldı. Onunla birlikte arabaya bindim ... beni yazıhanesine, şehrin ortasındaki kocaman bürosuna götürdü, ve 'nasıl yaşıyorsunuz?', 'kaçıncı sınıfa gidiyorsun?' türünden sorular sormaya başladı. Ondan sonra beni ellemeye

başladı ve ben kendimi çektim. Ama o ellemeyi sürdürdü, korkuya kapıldım ... ırzıma geçti. Ama sonradan onun beni zorlamadığını, benim onun için bir şeyler hissettiğimi söyledi ve biraz para verdi bana. Merdivenlerden inerken ağlıyordum. Onu öldürmek istiyordum.

"Anneme hiç söylemedim. Bunun bir daha olmayacağını sanmıştım. Ama iki gün kadar sonra, okuldan dönerken, gene arabasını durdurdu ve ben bindim. Bu kez evine gittik; kimse yoktu. Ve beni karısının yatağına soktu. Buna üç hafta kadar devam ettikten sonra, bana, beni sevdiğini söyledi. Ben onu sevmiyordum, ama gözüme birazcık daha iyi görünmeye başlamıştı. Gerçekten böyle düşünüyordum, çünkü çok temizdi. Doğrusu, durmadan yıkanıyordu ve hayatta kokmazdı. Belki de bana verdiği para ya da satın aldığı hediyelerdi beni ayartan. Anneme okuldan sonra bebek baktığımı söyledim. O da okul masraflarımı karşıladığım için memnundu. Ama bunların hepsi ondan geliyordu.

"Bu iki yıl devam etti. Beni hamile bırakmayacağını söyledi, kalmadım. Karısının yatağında uzanıp cebir problemleri çözüyor ya da satın alacağım yeni şeyleri düşünüyordum. Ama bir gün, eve dönüşte annem hemen önümüzdeydi ve beni onun arabasından inerken gördü. O arabasıyla uzaklaşırken, başıma gelecekleri biliyordum.

"Annem başladı sormaya: onun beyaz bir erkek olduğunu bilmiyor muydum? Onun evli, iki çocuklu olduğunu bilmiyor muydum? Kafam almıyor muydu? Ve ben ona ne dedim biliyor musunuz? *Onun beni sevdiğini söyledim*. Annem bir taraftan ağlıyor, bir taraftan da dualar ediyordu. Komşular ikimizin de bağrışlarını ve ağlamalarını duydular, çünkü annem beni ütünün kordonuyla öldüresiye dövdü. Hâlâ tahtasının üstünde duran ütüden çekip çıkardığı kordonla. Kolunu kaldıramayana dek dövdü beni. Sonra da nöbetlerinden biri tuttu; kasılıyor, terliyor ve yerde kendini tırmalamaya uğraşıyordu. Bu beni dövülmekten beter etti. O gece önceleri pek önemsemediğim

bazı şeyler anlattı bana. Dedi ki: 'Hepsini bir yana bırak, bu adamın babası her gece televizyona çıkar ve bizim gibilerin insan bile olmadığını söyler.' Okulun kapısında dikilip, onun ölüsünü çiğnemeden hiçbir siyah çocuğun beyaz okuluna giremeyeceğini söyleyen onun babasıydı.

"Bunun beni durdurduğunu mu sanıyorsunuz? Hayır. Babasını televizyonda entegrasyonun nasıl da bir komünist entrikası olduğu üstüne atıp tutarken, bağırıp çağırırken seyrederdim ve sadece oğlu Bubba'nın babasından ne kadar farklı olduğunu düşünürdüm! Neden söz ettiğimi anlıyor musunuz? Bana *aşık olduğunu* düşünüyordum. Bunun da benim için bir *anlamı* vardı. 'Eşit haklar'a dair ne bilirdim ki? 'Entegrasyon' da neydi? Onaltı yaşındaydım! Bana güzel olduğumu söyleyecek birini istiyordum ve o bana bunu her zaman söylüyordu. Benimle birlikte olmasının onun *cesaretinden* kaynaklandığını bile düşünmüştüm. Tarih mi? Tarih konusunda ne bilirdim ki?

"Annemden nefret etmeye başlamıştım. Aylarca, her gün Bubba hakkında kavga ettik ve ben hâlâ onunla buluşmak için sıvışıyordum, zaten annem çalışmak zorundaydı. Ona annemin beni nasıl dövdüğünü ve ondan ne kadar nefret ettiğini —bir siyahın ondan nefret edebilmesine gerçekten çok bozuldu— ve nasıl kriz geçirdiğini bir bir anlattım.... İşte, onyedime bastığım gün, onyedinci doğum günümün olduğu *gün*, onun bürosunda kâğıtları imzaladım ve annemi bir tımarhaneye kapattırdım.

"Carthage Tımarhanesi'nde üç ay kaldıktan sonra, annem her nasılsa bir avukat ayarladı kendine. Kel kafalı, kocaman siyah purolar içen yaşlı bir adam. Yazıhanesi bile olmadığı için insanlar ona gülerdi, ama davayı üstlenen tek avukat oydu, çünkü Bubba'nın babası yutulur lokma değildi. Ve hepimiz hakimin odasında toplandık —çünkü hakim bu davayı uluorta yürütemezdi. Düşünebiliyor musunuz, ya kalkışsaydı? Annemin ihtiyar avukatı, hakime, Bubba'nın babasının onu nasıl satın almaya uğraştığını anlattı. Sonra Bubba kalkıp bana asla

dokunmadığına yemin etti. Sonra ben kalktım ve annemin deli olduğunu söyledim. Ve biliyor musunuz ne oldu? O zamana gelene dek bu gerçek olmuştu. Annem delirmişti. Aklının kırıntısı kalmamıştı. Ona şok tedavileri filan yapmışlardı.... Tanrı bilir daha ne yaptıklarını. Boşalmış bir gözyuvası kadar boştu. Öylece, kamburu çıkmış oturuyordu ve saçları bembeyazdı.

"Tüm bunlardan sonra Bubba beraberliği sürdürmemizi istedi. Annem önemsiz bir engeldi ve onun ortadan kaldırıldığını zannediyordu. Ama ben aniden —bir bakıma, anlamış gibi olduğumu bile iddia edemem— uyandım. Sanki o zamana kadar olanların hepsi bir düştü. Ona annemi çıkarmak istediğimi söyledim. Bunu yapmadı; sadece onunla olmamı sürdürmeye uğraşıyordu. Ve bir süre daha —alışkanlıkla sanırım— buna devam ettim. Gövdem ne yapması için para veriliyorsa onu yapıyordu. Sonra annem öldü. Ve ben Bubba'yı öldürdüm.

"Eyaletteki en büyük avukatlardan birini öldürüp, bu işten nasıl sıyrıldım? Kolay oldu. Bürosundaki masanın çekmecesinde bir tabanca dururdu ve ben bir gece tabancayı alıp onu vurdum. Kışlık kalın paltosunu giyerken vurdum onu, böylece akan kanı görmek zorunda kalmadım. Parmak izlerimi silecek zamanımsa pek olmadı sanırım, çünkü doğrusunu söylemek gerekirse orada bir dakika daha kalmaya katlanamazdım. Peşimden kimse gelmedi ve ertesi gün gazetede onun soyguncular tarafından öldürüldüğünü okudum. Sanırım Bubba'nın kasasında sakladığı bütün parayı 'soyguncular'ın aldığını düşündüler —oysa ben almıştım. Bubba'nın sürekli önüme attığı kemiklerden biri beni üniversiteye göndereceğiydi: Niçin yapmasındı ki, anlamıyordum.

"En tuhafı da, Bubba'nın karısının eve gelip, kendisi Bubba'nın cenazesindeyken çocuklara bakıp bakamayacağımı sormasıydı. Elbette baktım; çünkü eğer bakmazsam bir şeyden şüpheleneceğinden korktum. Böylece onun gömüldüğü gün, ben onun evinde çocuklarıyla karısının yatağına oturmuş, karısı Julie'nin pişirdiği kızarmış tavuğu yiyordum."

ELETHIA

Başından geçen kesin bir aksilik Elethia'nın yaşamını biçimlendirdi ve bundan küçük bir kavanoz dolusu külü hiç yanından ayırmadan her an taşıması gibi garip bir sonuç doğdu.

Doğduğu kasabada, ataları güneşin altındaki her şeyin yapıldığı ya da yetiştirildiği kocaman bir plantasyonun sahibi olan bir adam vardı. Köleliğin kalkmış olmasına rağmen orada bir sürü köle vardı; bu eski köle sahiplerinin torununun kara derili insanlar söz konusu olduğunda tutumu bir tuhaftı. Elbette, onları çok seviyordu. Şimdiki zamanda değil ama —söylemeye gerek yok— şimdi biten, belleğinin kıyısında köşesinde kalmış o zamanda: Dedesinin zamanında.

Elethia'nın hiç görmediği bu adam, kasaba merkezinin işlek bir caddesi üzerinde, yörede meşhur olan bir lokanta açtı. Adını da "İhtiyar Albert Amcanın Yeri" koydu. Lokantanın vitrininde Albert Amca'nın kendi sureti gibi doldurulmuş bir kuklası vardı, küçük kahverengi, balmumu solukluğunda bir deri ve parıldayan siyah gözler. Dudakları gerginlikle gülümsüyor ve takma dişleri parlıyordu. Bir elinde omzuna kadar kaldırdığı bir tepsi tutuyor, diğer kolunun üstünde beyaz bir peçete duruyordu.

Albert Amca'da siyah insanların yemek yiyememelerine karşın, elbette, mutfakta onlar çalışıyordu. Ama cumartesi öğlenleri bir kalabalık halinde "Albert Amca"ya bakmak için toplanırlardı ve bu budala görünüşünün gerçeğine yakın olup olmadığını tartışırlardı. Yalnızca çok yaşlı insanlar Albert Porter'ı anımsıyordu, ama onların da görme yetenekleri belleklerinden daha iyi değildi. Yaşarken böyle budala gibi gülümseyip gülümsemediği bilinmese de, gene de her nasılsa Albert'ın benzerinin her an önlerinde bulunduğunu bilmekten gelen bir teselli vardı; neyse, belki hem bellek hem de görme

yetenekleri yanılıyordu.

Yaşlılar, lokantanın sahibi olan zengin adama, başkasının adına da olsa onlara ünlü olmayı tattırdığı için minnettar görünüyorlardı. Tepsisiyle güya tabana kuvvet ileri atılan ve zencilerin kapının önünde durmasına izin verilmediğini bilmelerine karşın kendisi daima içeride olan ve bundan da pek memnun görünen Albert Amca'nın durduğu parlak vitrinin önünden geçerlerdi.

Elethia için Albert Amca'nın büyüleyici tarafı tırnaklarıydı. Onu yaratanın bunları parmakların üstüne koymayı nasıl becerdiğini merak ediyordu. Ayrıca ışığın altında böyle parlayan beyaz saçları da merak ediyordu. Bir yaz lokantanın mutfağında salatacı olarak çalıştı, ve Albert Amca'yla ilgili gerçeği keşfeden o oldu. O kukla değildi; doldurulmuştu. Bir kuş gibi, bir geyik başı, dev bir levrek gibi. Doldurulmuştu.

Bir gece lokanta kapandıktan sonra soyuldu, ama Albert Amca'dan başka bir şey çalınmadı. Bunu yapan Elethia ve ona "Thia" diyen sınıf arkadaşlarıydı. Satın aldıkları Thunderbird'ü onunla paylaşan oğlanlardı. Şakalarına, onun aynı zamanda ne denli zeki olduğunu akıllarına getiremeyecek kadar gülen oğlanlardı. Onun sıkı kafadarları. Okullarındaki yakma makinesinde Albert Amca'yı kül olana kadar dikkatle yaktılar ve her biri külleri bir kavanozda sakladı. Ve hepsi için bildikleri şey ve ona verdikleri tepki çok önemliydi.

Bu deneyim Elethia'nın sahip olduğunu sandığı ne kadar somut temel varsa baltaladı. Sıkı ağızlı, tetik ve en ufak seste dönüp arkasına bakar bir hale geldi. Her şehirde müzeleri hortlak gibi gezip, kızılderililerin kalıntılarına bakarken buluyordu kendini, çünkü gittiği her yerde en çok onlar vardı. Müzelerdeki bazı savaşçı ve genç kızların da gerçekte doldurulmuş insanlar olduklarını keşfetti, boyanmış, saç takılmış ve giydirilmiş, Rue Morgu'ndaki gibi insanlar. Gerçekten öyle çok vardı ki, hepsini yürütüp yakma olanağı yoktu. Bu arada, bu insanların —cesur cam gözleriyle— yanmak isteyip istemediklerini de bilmiyordu.

Albert Amca da bildiğini hissetmişti.

Albert Amca nasıl bir adamdı?

Yaşlı ahalinin dediğine göre, o kimsenin amcası değildi ve bana öyle desinler diye rahat duran bir adam da değildi.

Elbette, diyordu ihtiyarlardan biri, bir oğlanın edep yerlerini caddenin sonundaki bütün kara insanların alışveriş ettiği yere astıklarını hatırlıyorum, sırf bizi korkutmak için, anlarsın ya, sonra onları aşağı indirip yakan kişi de Albert Porter'dı. Çocuktan geriye bir parça bulamadık. Her zaman olan şeydi — kocaman bir kütüğe bağlayıp nehre fırlatırlar seni ve sen de dipte boğulurdun, yaa.

Anlatmaya devam etti:

Albert köleliğin içine doğmuştu ve annesiyle babasının köleliğin bittiğini, neredeyse on yıldır bittiğini bilmediğini, patronun bunları kanundan bihaber tuttuğunu hatırlıyordu, anlarsın ya. Durumun böyleyken böyle olduğunu öğrendiği zaman çılgına döndü. Geçmişi ve acı sırrını unutturmak ve bir marsık gibi davranmasını sağlamak için onu çok feci döverlerdi. (Ne zaman marsık gibi davranan birini görseniz, derdi Albert, geçmişini cidden anımsamadığına emin olabilirsiniz.) Ama o asla bir marsık olmadı. Büyük evde asla başuşak olarak çalışmadığı, çalıştığında da ıvır zıvırı hep kırardı. O zamanlarda efendi hep onu izleyip sürekli yumruklardı. Sanki Albert'tan her şeyden çok nefret ederdi — ama asla başka bir yerde iş bulmasına da izin vermedi. Ve Albert evden hiç ayrılmadı. Fazlasıyla inatçıydı.

İnatçıydı ya. Tam üstüne bastın, dedi bir başkası. Açık ağzıyla güya bizim Albert olan o budalanın tuhaf gelmesinin nedeni odur işte. O dişleri yüzünden. Lanet olasılar, Albert'ın dişlerinin hepsini o daha büyümeden dökmüşlerdi.

Elethia okula yollandı, arkadaşları da orduya katıldılar, çünkü

hepsi yoksuldu ve başka yolları yoktu. Bütün dünyadaki Albert Amcaları keşfettiler. Elethia'nın Albert Amcaları ders kitaplarında, gazetelerde ve TV'de bulması umudunu bütün bütün kaybetti.

Baktığı her yerde bir Albert Amca vardı (ve birçok Alberta Teyze olduğunu da söylemeye gerek yok).

Ama onun kül kavanozu vardı, ihtiyarların anıları kaydedilmişti ve ona ordudan, dökme camdan daha başka hünerler de öğrendiklerini yazan arkadaşları vardı.

Ve uyarıcı ne kadar zorlayıcı olursa olsun, onun zihninde, Albert Amcaların, var olmalarına izin verilmediğinin farkındaydı.

SEVGİLİ

Joanne'a

Kocası bir çocuk istemişti, o da hediye olarak bir tane yaptı, çünkü kocasını severdi ve ona pek hayrandı. Bununla birlikte, çocuk ondan çok şey götürdü, özellikle cinsel istek alanında. Ona karşı özel bir tutkusu olmamıştı, evliliklerinin ilk yıllarında bile; bu da cinsel açıdan rahat olup olmama konusuydu. Çocuğun doğumundan sonra da basitçe onu hiç cinsel açıdan düşünmedi. Gene de, evliliklerinin birçoğununkinden iyi olduğunu sanıyordu. Kocası Midwest'te evlerinin yakınındaki bir üniversitede öğretmendi ve öğrencileriyle ilgilenirdi — bu yönü, zamanında çok ihmalci öğretmenleri olmuş karısına onu sevdirmişti; ve kendi işine, şiire gelince (çok başarılı caz düzenlemeleri vardı), kocası son derece anlayışlı ve saygılıydı.

İki aylığına gittiği New England'daki bir sanatçılar kolonisinde Ellis'le tanıştı, ona hemen bir ad verdi "Sevgili", önce onun (gülümsediğinde üst dudağı sağ köpek dişinin üzerinde hafifçe kalkıyordu) kurta benzediğini düşünmüştü. Bir akşam yemeğinden önce, şair olan siyah bir herifin şaşaalı saçmalıklarını duymazlıktan gelmeye çalışırken tanıştılar, kendisinden çok yaşlı olan herifin başkalarının sabrı hakkında en ufak bir fikri yoktu. Bir konudan ötekine atlayarak bir saatten fazla kendinden bahsetti ve o, erişkin davranışı —böyle durumlarda— çocukluğunda aldığı terbiyeyi yansıtan insanlardan olduğu için başlangıçta saygıyla dinledi; çocukken ona nazik olmak öğretilmişti.

Hep kendini bu tür tek taraflı konuşmaların içine batmış bulurdu, çünkü —onunla konuşan insanların düşüncesi aynıydı— mükemmel bir dinleyiciydi. Evet ama, bir dereceye

kadar. Özellikle eski sanatçılara ciddi bir merak duyuyordu ve onlar kırk yıl öncesinin sanat ve şehvet hikâyelerini ballandırırlarken (dedikodu, eski olmasına karşın çok tatlıydı!) kendinden geçercesine oturup dinlerdi.

Ama hikâyelerini oturup sonuna dek dinlediği sadece birkaç sanatçı olmuştu. Çünkü konuşmaya bir övünç payı sokulur sokulmaz —meşhur bir ad şuraya sokuşturuluyordu, pahalı bir Paris lokantasının menüsü buraya sokuşturuluyordu, ve özellikle eski sanatçının ihmal edilmiş kitaplarının adları ve perişan olmuş bir yaratığın beyaz adamın falan filan çakalına nasıl olup da hakaret ettiğinin hikâyesi — kendi düşüncelerinin bir kısmı sokulan süprüntülerin yerini alana kadar zihni kendi kendine dönmeye başlıyordu.

Sonuçta bütün bunlar o akşam üzeri yemekten önce oldu. İhtiyar şair —eserleri fazlasıyla bayağıydı ve ona sorarsanız, tek çekiciliği yaşı, daha doğrusu keskin zekâsıydı— kara, kan çanağına dönmüş gözlerini onun üstünden ayırmıyor (o gözlerde ümitsizlik ve gayretsiz baştan çıkarma duası okumuştu) ve dikkatini daima kendi sözlerine çekmeye uğraşıyordu. Yüzünü canlı tutma ve kendini tamamıyla konuşmacıya verme oyununu mükemmel götürmesinin yanında —kaba olmaktan nefret eden ve aynı zamanda güçlü bir kendini koruma duygusu olan çoğu çağdaşı gibi (çünkü yaşlı şair, ona göre, ihtiyarlamaya başlamasına karşın hâlâ kara edebiyat çevrelerinin güçlü bir kişiliğiydi ve hatırı sayılır etkisini daha genç yeteneklerin kariyerini bozmak için kullanmayı düşünmezdi)— kafasının içinde evinin aydınlatılmasını daha iyi hale getirecek renklerin gölgelerini çıkarmaya uğraşıyordu. Gerçekten, kendini bütünüyle vermiş görünümüyle, konuşmacının dudaklarını okuyormuş gibiydi.

Ellis, sevgilisi olacak kişi, odaya girip ateşin yanındaki bir sandalyeye oturmuştu. Yaz ortası da olsa serin New England akşamlarında ateş gerekiyordu.

"Çok beklediniz mi?" diye sordu.

Bu ona birden gerçekten beklemiş olduğunu fark ettirdi.

"Elbette," diye yanıtladı dalgınca, çarpık gülümseme ona bir kurtun hırlayışını anımsattı, sevimsiz değildi ama —ve tam ihtiyar şair kıskançlıkla dikkatini, kendisine, hikâyesinin neşeli sonuna çekmek için elini ona uzatmışken döndü. Güldü ve dizine vurdu, böyle yapay biçimde halktan biri gibi davrandığı için, çok geçmeden içinden gelerek gülmeye başladı. Kendi kendine böylç eğlenirken Ellis'in gözlerini yakalayınca orada hemen tanıdığı özel bir parıltı fark etti.

"Sevgilim," diye düşündü, ilk kez başındaki mavimsi siyah dalgaları, Mississippi kadar kahverengi gözlerini, başarıyla karartılmamışsa da kesinlikle öyle olabilecek tenini fark etti. İnce ve uzundu, bej renkli kotunun içinde neredeyse kalçası yoktu.

Uzaktaki New England dağlarına, mavi gökyüzünün solukluğuna karşın güneşin bıraktığı portakal ve pembe renkli izlere bakarak, akşam yemeğinde birlikte oturdular. Ellis onun "caza uyarlanmış" bir şiiriyle ödül aldığını duymuştu —itibarlı bir ödül—, bunu söyleyiş tarzı şarap kadehini kavramış ince uzun parmaklarını eleştirel biçimde incelemesine yol açtı. Kendi teninin üzerinde de göründükleri kadar duyarlı olurlar mı, diye merak ediyordu. Onun adını daha önce duymamıştı, gene de böyle söylemedi, belki de o bunu zaten söylediği için. Ellis kendiyle ilgili birçok şeyden —kolayca ve zamansız— söz etti, o da oldukça rahatlamıştı —hatta eğleniyordu— dinleyici rolünde.

Onun gibi genç şairlerin, *eğer varsa,* söyleyecek neleri olur diye merak ediyordu Ellis, çünkü orta yaşa gelene kadar hayat hakkında fazla bir şey öğrenilmediğini düşünüyordu. Kırklarındaydı. Elbette göstermiyordu, ama ondan çok daha yaşlı olduğunu söyledi ve daha iyi tanınmamasının nedeni iki romanı ya da bir tanıdığının şöyle ya da böyle Montaigne'le kıyasladığı şiirleri için bir yayıncı bulamamış olmasıydı (bu arada, hâlâ basılmamışlardı —acaba onun tanıdığı yayıncılar var mıydı).

"Çok hoşsun," dedi Ellis kısa bir sessizlik anında.

"Sende muhteşem görünüyorsun," diye karşılık verdi otomatik olarak.

Yayınlanmamış iki romanından söz ettiğinden beri onun hakkında kararını vermişti. Yayımcıların kadınlara ve azınlıklara öncelik verdiğinden şikayet etmeye başladığında ise esneme veya odada tembelce göz gezdirme noktasına geldi. Ama çok basit bir nedenle bunu yapmadı: onu ilk gördüğünde şöyle düşünmüştü —kurt düşüncesinden sonra— "sevgilim," ta içinde kendinden sakladığı bir sesle, ondan hoşlanmıştı. Daha önce bir sevgilisi olmamıştı; ilki o olacaktı. Sonra, gerçekten çağının kadını olacaktı. Ayrıca onun dalgalı saçlarında, ince yapısında ve yok denecek kalçalarında şaşırtıcı bir çekicilik buluyordu.

Yaşamında, bazılarını en yakın arkadaşlarına bile hiç açmadığı birçok sıkıntıdan sonra, genel olarak kendinden hoşnut olduğu noktaya gelmiş bir kadındı. Bu kendini kabul ediş onun kapkara, iri, duru ve her an gülümsemeye hazır gözlerinde kendini belli ediyordu. Uzun olmamasına karşın, dikkatle seçtiği yüksek ökçeli sandaletleri, doğal, uzun zarif afro saçları ve tepesinde parlayan —onlarla çok övünüyordu (sadece otuzbirindeydi)— yedi gümüş rengi saç teliyle hali tavrı boyu konusunda insanları yanıltıyordu. Uzun parlak renkli etekler giyerdi —yürürken— uyarmaksızın yandan açılıveren ve biçimli, güçlü bacaklarını, pürüzsüz kahverengi baldırlarını bir an ortaya çıkaran etekler. Yemek salonuna geç gelmişse ve kapıda gerektiğinden biraz fazla durmuşsa —tepsisini aldıktan sonra oturacak bir yer bakınırken— o an için çatal bıçak sesleri kesilirdi.

Kolonide, diğerlerinin önem verdiklerine —kurbağalı gölde (yüzmek için kullanılıyordu) çok kurbağa var mıydı, ya da dana etinin yanında yeterince şarap olmamasına (yemeklerin yanında şarabın hepten kesileceğinden ve böylece eski güzel bir Koloni geleneğine son verileceğinden! söz ediliyordu)— aldırır

görünmüyordu. Açık, canlı, bazen aklı başka yerde ama değerbilir kulağıyla her zaman hazır, veya kendine ait modası geçmiş bir şaka (yine de zevkle ve kendinin komik bulduğunu söyleyerek anlatır, dinleyicilerinin ne yaptığına bakmadan gülmekten katılırdı) bile olsa, zaman zaman neşeli görünürdü. İşi konusunda hiç kendini zorlar görünmezdi ve gerçekten işinin gidişatından — ya da ilerlemeyişinden asla yakınmazdı. Sanki sadece kendi için, kendi zevki (veya kurtuluşu) için çalışırdı — çalışırken ya da basitçe çalışma üzerine düşünürken— ve bu konuda rahattı.

Çocuğunun doğumunun neden olduğu şaşkınlık bile, eninde sonunda ödemeye hazır olduğu bir bedeldi. Gene de bir ikincisini yapmaya niyeti yoktu, —bu çok aptalca olurdu— birincisi, o farkına varmadan, yatılı okula gidecek kadar büyüyebilirdi.

Yaz boyunca kısa özgürlüğünün çeşnisinden uzun vadede geleceğini düşünmekten aldığı kadar haz aldı, kendini önünü ardını düşünmeden Ellis'le olan geçici ilişkiye, Koloniye her yıl çalışmak ve eğlenmek için gelen özellikle yaşlı kadın sanatçıların profesyonel aşığına bıraktı.

Entelektüel olarak küçük şeylerle uğraşan, Avrupalı her şeye karşı duyduğu büyük ve tartışmasız sevgiyle insanı hastalık gibi çarpan (Brooklyn'den —orada büyümüştü— ana babasından, Yahudi kültüründen ve New York'ta gördüğü zenci tavrının bütününden nefret ederdi), müthiş bir çekiciliği olan New York Yahudisi Ellis, "kara kadın"ın, bir tür hüsnütabirle ona böyle diyordu, sessiz dinleyişini onarıcı buluyordu — hele *Esquire* ve *New York Times'a* yazan geveze kadınlarla geçirdiği sonsuz gecelerden sonra. Böyle kadınlar Kolonideki gerçek tenis setlerine ve yüzme partilerine onun da dahil edilmesine olanak sağlıyorlardı —bu yolla meslek hayatında başarı kazanmasına yardımcı olabilecek kişilerle ilişki kurmayı umuyordu— ama bu kadınlar kendilerinin bütün düşüncelerini tek tek, yüksek sesle gözden geçirmeye de itilmişlerdi. Kulağı keskin olmalıydı, onlar

zaten "köşeyi dönmüşlerdi" ve sevimli hatalarını ona rahatlıkla gösteriyorlardı, kendisi henüz köşeyi dönmediğinden, ona yapacakları yardım heveslerini kırmamak için hiçbir şeyi açığa vurup da tehlikeye atamazdı.

Gözleri bu caz şairininkilerle buluştuğunda neredeyse duyduğu "klik" sesi hoşuna gitti ve onu heyecanlandırdı. "Seks," diye düşündü. Ve, "rahatlama."

Kadının yoğunluğunu elbette yanlış anlamıştı.

Şiirlerinden birine beste yapmak için saatlerce piyanosunun başında oturduktan sonra, kulübesinin kapısını bir fırlayışla açar ve göle giden veya dönmekte olan Ellis'e el sallardı. Ellis eski karısı hakkında kısa bir roman yazmıştı ve gölde el yazısıyla düzenliyor, ("bu işten bıkarsam kendimi göle atabilirim," diye şaka yaptı) sonra da stüdyosunda daktilo ediyordu. Saçları ve giysileri dağılmış, ona seslenirdi ve sevgi ve öğle yemeğinin yarısını vaat ederek Ellis'i kulübesine gelmesi için ayartırdı.

Seviştiklerinde hayal kırıklığına uğramıştı. Acele etmeden zevk almaya inanır görünmüyordu Ellis ve kendisini hoşnut etmek için yapmasını önerdiği şeylerin en azından biçimsiz olduklarını düşünüyordu. Ama bu sorun değildi, önemli olan bir sevgilisi olması gerçeğiydi. Ona sokulup yatmayı seviyordu, yüzünün yanlarını boylu boyunca öpmeyi seviyordu —yanakları şimdiden gevşemeye başlamıştı ama bunca yıldan sonrası için hâlâ iyi durumdaydı— ve ona saçma mektuplar yazmaya bayılıyordu —tutkuyla ateşli ve kendini bütünüyle verme sözleriyle dolu— tüm bunlarla adamakıllı abayı yakmış görünüyordu. Mektup yazmaktan hoşlanıyordu, çünkü tüm kapasitesini hissetmekten ve bir sevgilisi olmasının getirdiği heyecandan hoşlanıyordu. Bu yıllar önce hissettiği türden bir heyecandı, lisede ve galiba iki kere de üniversitede (bir keresinde bir öğrenciye tutulmuştu, başka bir seferinde de bir öğretmen tarafından baştan çıkarılmıştı — kendi rızası ve çabasıyla), bu hoşlanma duygusunun her şeye değecek bir duygu olduğunu kabul etmişti. Gövdesi ateş gibi yanmış, yüreği

göğsünün içinde delice çarpmıştı, nabzı koşarcasına atmıştı — yıllardır ilk kez gerçekten sevişme *ihtiyacı duyduğunun* farkındaydı.

Ellis onu başından atması gerektiğini düşünmeye başlamıştı, en azından yavaş yavaş. Onun kendini fazla kaptırdığını söyledi. Kendisinin yoğun ilişkilere ayıracak zamanı yoktu, sonunda karısından ayrılmayı kabul etmesinin nedeni de buydu zaten. Ayrıca 1950'de başladığı müthiş bir şiir yazıyordu —şu anda Kolonide olduğuna göre— onu bitirmeyi umuyordu. O da kendi çalışmaları üzerinde yoğunlaşmalıydı eğer daha çok ödül kazanmayı istiyorsa. Daha çok ödül kazanmayı *istiyordu*, değil mi?

Ona güldü, ama niye güldüğünü söylemedi. Bunu yapacağı yerde, son derece tatlılıkla (göğsü anne gibi tam onun yüzüne gelmiş halde kucağında otururken) kendisini yanlış anladığını söylemeye çalıştı. Aşık olma duygusunun ötesinde bir şey istememişti ondan. (Ellis'in bakışları önce anlamsızlaştı, sonra alaycı bir hal aldı.) Çalışmalarına gelince, o kendi işini onun görünüşte yaptığı yolla yapmıyordu. İşi kendisi için onun düşündüğü anlama gelmiyordu. Yaşamasına engel değildi, örneğin, eğer öyle olsaydı, işini hayatından çıkaracağından emindi. Ödüller güzeldi —özellikle para getirenleri (insan Barbados'u! Çin'i! Mozambik'i! keşfetmekte kullanırdı)— ama onun güvendiği ödüller değildi. Öte yandan, yaşamı, güvendiği bir ödüldü. (Ellis bu açıklamalarla sabırsızlanmaya başladı, biraz da kızdı.)

Bu onların ilk kavgalarıydı.

Ellis onu yeniden gördüğünde hafta sonunu (ayrı kaldıkları), Boston yakınlarında geçirmişti. Şen, mutlu ve dinlenmiş görünüyordu. Ona yazdığı mektuplardan —utandıracak kadar kendini açıkça ifade eden, erotik ve elbette kendisi için gurur okşayıcı olduklarını düşünmüştü—ölümsüz aşkını ilan etme ve alıp başını onunla kaçma noktasına geldiğini sanmıştı. Halbuki kadın lafını bile etmeden iki günlüğüne çekip gitmişti. Ve, kendi

başına, öyle dedi, gitmişti!

Ellis'i elinden geldiği kadarıyla yatıştırdı. Çalışmaları konusunda, her şeyden çok nefret etmesine karşın, yalan söyledi. "Öyle *kötü* gidiyor ki," diye yakındı (ağzından sözcükler metalden yapılmışlar gibi döküldü); "çalışma koşulları bu denli pastoralken burada bir şey yapmadan oturmaya dayanamadım sadece!" Ellis bir parça yatışmış görünüyordu. Aslında, işi iyi gidiyordu ve yayımcılarına tamamlanmış bir şiir kitabını ve caz düzenlemelerini göndermişti — Koloniye geliş nedeni de bunlardı. "Senin çalışman gölde hızla gidiyordu," diye kıkırdadı. "Seni rahatsız etmeyi istemezdim."

Gene de Ellis'in rahatsız olduğu açıktı.

Bu yüzden ona eve kadar uçtuğunu söylemedi.

Şimdi ona sürekli olarak şehri, evi, çocuğu, kocası hakkında sorular soruyordu. Kocasını sanki bir gelin adayı gibi tarif ederken buldu kendini. Saçlarının tunç rengi tellerini, düzgün dişlerini, kara kara gözlerini, sesinin derinliğini, heyecan verici ses rengini anlata anlata bitiremedi. Ellis'in zırıldanan sesini dinlerken şu anda ona öyle geliyordu ki, kocasınınki mükemmel bir ses*ti*. Bir daha düşündüğünde, belki de hiçbir özelliği olmasa da.

Gece, Ellis'le uyarıcı ama tatmin etmeyen bir akşamdan sonra, düşünde kocasının onunla mutfakta, yerde sevişti̇ğini gördü, güneş ışıkları pencerenin altındaki küçük havuzda toplanmıştı, ve ertesi gün yatakta uzanıp, bütün uzak ülkeleri, cesaret isteyen maceraları, hâlâ bulunacak olan tutkulu aşıkları düşledi.

PETUNYALAR

Bu, patlamada ölümünden sonra bulduklan günlüğün sondan bir önceki sayfasında okuduklandır:

Oğlum Vietnam otobüsünden iner inmez onun eskisi gibi olmadığını anladım. Dedi ki, Anne, sana bomba nasıl yapılır göstereceğim. Birlikte eve geldik, ben hepsinin büyük bir şaka olduğunu sandım. Bütün malzeme, sandığındaki elbiselerine sarılmış bir torbanın içindeydi. Böyle sarsılmaz, dedi.

Oğlum, dedim, bu zırıltıyı evimde istemem.

Ama o sadece güldü. Hadi Tranquil'i, Mississippi'yi gürültüye boğalım, dedi.

Biz hep Tranquil'de oturduk. Babamın büyükannesi Tearslee Plantasyonu'nda köleymiş. Ben Hareket içinde ajitasyona başladığımda, mezarını kazıp onu çıkarmışlardı. Küllerini mine çiçeği tarhının üzerine atılmış buldum bir sabah, incecik ufak bir bacak kemiği petunyalarımın üstüne düşmüştü.

AYRILIK
Lorde, Teish ve Gardner'a Girişten

1979'da, Laura Lederer tarafından, o zaman yayına hazırladığı pornografi hakkındaki Geceyi Geri Al *adlı kitabının Üçüncü Dünya Ülkeleri Kadınları bölümüne giriş yazmak için davet edildim. Yazmayı kabul edince, bana Audre Lorde, Luisah Teish ve Tracy A. Gardner'ın yazdığı üç yazıyı gönderdi. Yazılardan etkilendim ve izleyen "giriş" —kitapta yayınlanmadan önce "Bir Fabl" adıyla* Ms. *'de yayınlandı— bunun sonucuydu.*

Kanımca, "fabl"lar hikâye işlevi görür ve gerçekten Geceyi Geri Al *'da bir girişten çok öyleydi. Gene de, eğer onu baştan hikâye olarak yazsaydım, parçaları kendim uydursaydım ya da bilgi kaynaklarımı kendim seçseydim, çok uzun bir tarihsel bakış açısıyla, beyaz erkek pornografisinin beyaz kadınları ele alış tarzının kötücül köklerini çözümlemem daha farklı olabilirdi.*

Siyah erkek ve kadınların linç edilmeleriyle (Gardner'ın belirttiği gibi, İç Savaş'tan hemen sonra yaygınlaştı), beyaz kadınlara yapılan pornografik suistimaller arasındaki açık bağlantıyı reddetmeksizin şunu ileri sürerdim; modern pornografinin çok eski kökleri, siyah kadınların hep pornografik olarak ele alınışına uzanır, köleliğin onları içine aldığı andan itibaren, kendi yurtlarında bile, seks ve şiddetin "mantık" gereği birbirlerine yaklaşmalarıyla, tecavüze mahkum edildiler. Fethedildiler kısacası.

Yüzyıllar boyunca siyah kadın Avrupa'da ve Amerika'da beyaz adamlar için başlıca pornografik "ürün" olarak hizmet etti. Siyah kadınların doğurganlıkları için kullanıldıklarını, sadece zevk için tecavüze uğradıklarını ve sahiplerine kâr getirdiklerini düşünmemiz yeter. Köle kadının "efendisi"nin

elindeki izin tezkeresini düşünmemiz yeter. Ancak, hepsinin içinde en etkilisi, —beyaz "beyefendiler"in elinde— sayıları gittikçe artan, beyaz kadından ayırt edilmesi olanaksız (ve bilerek bu hale getirilen) ve bunun için de köle metres olarak çok fazla değer verilen, "güzel, genç quadroonlar[1] *ve octoroonlar"a*[2] *karşı sadistçe tutumları kavramak için Güneyin eski köle toplumlarını araştırmamız yeter.*

Bu "fabl," "hikâye," "giriş," her ne kadar pornografik olarak nitelendirilip Amerika Birleşik Devletleri'nin en azından bir okulunda geçici olarak yasaklanmışsa da, ben yazarların ancak, pornografiye açıktan ve açıkça karşı çıkan hikâyeler yazmakla kendi ortamlarında bu zorunlu savaşa bir katkıda bulunabileceklerine inanıyorum.

Orta yaşlı bir koca, işyerinde geçirdiği uzun bir günden sonra evine gelir. Karısı onu kapıda akşam yemeğinin hazır olduğu haberiyle karşılar. Koca minnettardır. Bununla birlikte, önce, banyoya gitmelidir. Banyoda, oturakta oturup, eve evrak çantasında getirmiş olduğu *Jiveboy* dergisini açar. Dergide iki üç kızın düzüşür pozda onu özellikle tahrik eden fotoğrafları var. Genç kızları inceler —esnek belleri ve davetkâr bakışlarıyla sarışınlar, herhalde (ulusal tutku)— ve otuzbir çeker. Aynı anda, bağırsakları dışkı boşaltmak arzusuyla harekete geçer. Banyoda zevk verici on dakika. Güçten düşmüş, rahatlamış — kurtlar gibi aç çıkar.

Daha sonra banyoya giren karısı, biraz ıslanmış dergiyi bulur. Karmaşık duygularla eline alır. Siyah saçları ve gözleriyle kara derili bir kadındır. Beyaz sarışınlara ve esmerlere bakar. Benimle sevişirken onları mı düşünecek, diye merak eder.

"Niye bunlara gerek duyuyorsun?" diye sorar kadın.

---

[1] guadroon: büyükanne ve büyükbabalarından biri siyah, diğer üçü beyaz olan kişi.

[2] octoroon: bir guadroon ve bir beyazın torunu.

"Onların bir anlamı yok ki,"

"Ama gene de bunlar beni incitiyor," der.

"Sen a) sersem, b) erdem budalası, ve c) gülünç olmaya başladın," der koca. "Biliyorsun seni seviyorum."

Kadın ona şunları söyleyemez: Ama bu kadınlar ben değilim. Bir sayfanın üstündeki resimleri kıskandığını söyleyemez. Hissettiklerini belli etmez. Reddedilmiş. Küçümsenmiş. Onların yerine kendi kendine şöyle der: Haklı. Olgunlaşacağım. Alış. Akıntıya uy.

Adam onun demek istediklerini anladığını düşünür. *Jiveboy* işte, diye düşünür. Beyaz kadınlar.

Ertesi gün eve *Jivers*'ı, bronz ve bal rengi kadınlarla dolu siyah dergisini getirir. Banyoda zevkli bir on dakika daha.

Kadın dergi elinde durur: Kapağında iyi giyimli siyah bir adamın bacakları ve ayakkabıları, bir elinde evrak çantası ve rulo yapılmış bir *Wall Street Journal* var. Ayaklarının dibinde — derginin kapağını pozun kesin olarak nasıl verildiğini anlamak için evirir çevirir —bir kadın var, kendisi gibi kara derili bir kadın, öyle bir şekilde kıvrılmış bükülmüş ki, başı görünmüyor bile. Yalnızca parlayan gövdesi —sırtı ve kıçı— bu haliyle erkeğin ayaklarının dibindeki insan boku gibi görünüyor.

Adam New York'a bir iş gezisine çıktı. Yanında karısını da götürdü. 42. Cadde'yi büyük bir şevkle karısıyla paylaşmak istiyor. "Bak!" diyor. "Her şey nasıl da *özgür*! Bolton'dan (Oturdukları küçük kasaba) ne kadar farklı!" Sarışın, uyuşturucuyla uçmuş, yanlarında siyah pezevenkleriyle sokaktan aşağı inen bir fahişeler güruhu görmekten memnun. Siyah fahişelerin kısacık elbiselerini, kaçınılmaz olarak takma ve sarı, uzun saçlarını görmekten memnun. Kadın bir yolunu bulup onun arkasından yürür, böylece bu şaşırtıcı şeylerle önce adam yüz yüze gelecektir. Bir köşeyi dönene dek, kadının gözüne

çarpan bir vitrinin önünde durduğunu fark etmez. Kadın tek başına, bakarak dururken, iki ayrı pezevenk hangi eve çalıştığını ya da birine çalışıp çalışmadığını sorarlar. Veya basitçe "Çalışıyon mu?"

Koca çalımla döner ve onu dirseğinden çeker. Bu sorularla kastedilen iltifattan etkilenmez görünür, sonra bunu karısıyla paylaşır: "Biliyo musun çok çekicisin!"

Kadın yerinden kımıldamaz. Yüzü acı ve şaşkınlıkla doludur. "Ama bak," der parmağıyla göstererek. Dört tane kocaman plastik bebek —biri sıska Farah Fawcett (ya da o benzetiyor) anal muayene pozunda; bir başkası garip bir şekilde kapalı gözleriyle bir doğulu, ama ağzı, kırmızı sarkık bir vantuz, açık; boynunun, ayak bileklerinin ve vajinasının çevresi kürkle kaplı çok iri bir eskimo kadın; ve kuyruğu da dahil, bütünüyle bir leopar derisi giymiş siyah bir kadın. Bebeklerin hepsi gerçek boyutlarda ve kauçuk cinsel organlarının yetenek dereceleri ayrıntılarıyla, vitrinden görülebilen bir kartta açıklanmış.

Onun için bunlar kâbuslarına girecek türden şeyler —belki de bütün bebekler gülümsedikleri için. Hayatının geri kalanında onları görecek. Adam için de gördükleri şok edici, ama şehvetli bir merak da uyandırıyor. Bir başka zaman geri gelecektir, yalnız. O sırada, karısının böyle şeyleri görmesini engellemesi gerektiğine karar verir, onu caddeden hızla uzaklaştırır.

Daha sonra, otel odalarında, kadın TV'de iki siyah şarkıcıyı en son liste başı parçalarını söylerlerken seyreder: İlk kadın altın rengi bir elbise giymiş (çünkü şimdi söylediği şarkısının adı "som altın!") buna karşın ayak bileğine bir zincir takmış —kadın, zinciri gözünde canlandırır— çünkü kadının şarkısı şöyle:

"Kurtar beni özgürlüğümden, bir ağaca zincirle!"

"Ne diyorsun bu işe?" diye sorar kocasına.

"Enayinin teki," der kocası.

Ama ikinci kadın şarkısını söylerken: "Hazır, nişan al, ateş,

benim adım şehvet," çevresinden toplar roketler geçer, adam "Aşkınla vur beni!" dizesinin her şeyi açıkladığını düşünür.

Kadın umutsuzdur.

Aynada dolgun kahverengi ve siyah gövdesine bakar, kıvırcık saçlar ve kara gözler, aptalca, güzel olmadığına karar verir. Modaya da uygun değildir. Diğer sorunlarının arasında kim tarafından kullanılırsa kullanılsın "marsık" lafını sevmediği ve marihuanadan korktuğu gerçeği de vardır. Bu sınırlamaların kendini yaşlandırdığını hisseder, aynı, seksi çok seven (yakınlarda öğrendi), ama örneğin, kâğıt oyunlarının günah, içkinin öldürücü olduğunu düşünecek denli dindar annesi gibi. Kocasının annesini seksi bulmayacağını düşünür. Kendinde yaşlanma belirtileri bulduğundan, bu düşünce korkutur onu. Ama, şaşırtıcı bir biçimde, kendini aynada annesi olarak seyrederken, annesini —her gece yatmadan önce orta uzunluktaki, orta halli, ağaran saçlarını ayırıp dikkatle ören annesi; örgüler babasını gece boyunca kavga etmekten alıkoyuyor— *çok* seksi bulduğunu keşfeder.

Anında kendini daha iyi hisseder.

Savaşmaya karar verir.

"Dünyada böyle saçmalıklarla canını sıkan tek siyah kadın sensin," diyor ona kocası, kararından habersiz ve onun aylardır süren içedönük sessiz gayretinden rahatsız.

"Baksana, Audre Lorde'un Renkli İnsan makalesini oku," der kadın.

Adam duvar gibidir. O ısrar eder.

Lorde'un "sevdiğim kadının gövdesinde güneş ışınları oynaşıyor," satırına gelince karşı çıkar. "Bir dakika," der, "bir erkek için 'Audre' ne biçim ad? 'An*dré*' demek istiyor olmalılar."

"Kadın ismi o," der kocasına. "Sayfanın geri kalanını oku."

"Bu martavallar bana bir şey anlatmıyor," der sayfaları

yırtarcasına çevirirken.

O sakince bunu beklemektedir. *Jiveboy* ve *Jivers*'ı getirir. İkisinde de, hiç tanımadıkları kadınları yiyen kadınlar vardır. Denemeyi alır ve okur:

> *Erotizm hakkındaki son düşünceme geleyim. Birbirlerinin duygularının gücünü paylaşmak diğerinin duygularını Kleenex kullandığımız gibi kullanmaktan farklıdır. Ve kendi deneyimimizden başka türlüsüne baktığımızda, erotik veya değil, bizimle deneyime katılan diğerlerinin duygularını paylaşmaktansa onları kullanıyoruz. Ve rıza olmadan kullanmak kötüye kullanmaktır.*

Kocası ona gücenmeyle bakar, çünkü kadın bu paragrafı bir daha okur, sessizce, yutarcasına, kendi için. Sahte sevicilerin resimlerini (fazla incelenmemiş olsalar da gözde, şehvet uyandırıcılar) dalgınca kucağında tutuyor. Adam iki yıllık evliliklerinde karısına cinsel olarak sahip olduğu şekilde bir daha asla sahip olamayacağını anlar; sanki gövdesi bir başkasına aitmiş gibi. Yolun ötesinde, evliliğin sona erişini, daha mükemmel gövdeler veya dilsiz karılar için sürekli bir arayışı görür. Ondan gelen yeni başlayan çabanın, üstünde baskı yaptığını duyar ve hoşuna giden zevk alma biçimini değiştirme çabasını sanki kendi haklarına tecavüz gibi algılar.

Şimdi kadın mutfak lavabosunun yanındaki küçük dolaba Audre Lorde'ın sözlerini asmakla meşgul.

Sevişirlerken kocasının gözlerine bakmaya uğraşır, ama o gözgöze gelmekten kaçınır.

Adam ilk defa onsuz gelme zevkinin acılığını ve yalnızlığını anlar. Çalıntı şekeri ahırın arkasında yemek gibi. Yine de, açgözlülükle kadının çabasının kendine getireceği yararın hiç yoktan iyi olduğunu düşünür.

Ertesi gün, işten eve geldiğinde karısı bir başka makaleyi okumaktadır. Adı "Sessiz Bir Yıkım," Luisah Teish'in. "Bir başka mavra mı?" diye sorar.

"Kız kardeşlerinden biri," diye yanıtlar kadın ve erkek yemeğini bile yemeden başlar okumaya:

"Kara Güç Hareketi" sırasında kültürel eğitimin çoğu, siyah fiziği üzerine odaklanmıştı. Bu dönemin sonundaki başarılardan biri Afrika'ya özgü saç biçiminin ve Doğal olanın halka benimsetilmesiydi. Bu yeni saç biçimiyle birlikte yeni bir görüntü ve ilişki kurma yolu açıldı. Ondan sonra film endüstrisi "Superfly"ı, ve Lord Jesus Look'u, Konked head'i çıkard, ve siyah halkın içinde bunlara koşut bir tutum yaygınlaştı. "Saksafon" ve "Hanımefendi Blues Söylüyor" gibi filmlerde siyah "kahramanlar" olarak kokain çeken, hızlı yaşam budalaları canlandırılır. Bu filmlerde siyah kadın daima vahşet ağına yakalanır....

Popüler bir Berkeley sineması, adı "Aşk Köleleri" olan bir porno filmi gösterdi. Afişinde çıplak, zincirlerle bağlı iki siyah kadın var ve onların tepesinde kırbaçlı beyaz bir erkek! Böyle ırkçı pornografik bir materyalin siyah eylemcilerin gözünden nasıl kaçtığı ortaya bir sorun çıkarıyor....

Çoğunlukla olduğu gibi, kadınlar hakkındaki cümleyi duymaz. "Kara Güç Hareketi hakkında ne bilir bu orospu?" diye burnundan solur. Kendisini bu kadar uzun süredir ve bu kadar iyi tanıdığı için karısına kızgındır. Örneğin, Kara Güç Hareketi (ve gerçekten ondan önceki Vatandaşlık Hakları Hareketi) sayesinde, hem de ona katılmadığı için bu burjuva işine sahip olduğunu karısı bilir. Erkeğin saçlarının da afro olduğu günleri anımsar. Şimdi kıvırcıkları daha az. Ona öyle geliyor ki, kendi eski halini bildiği için karısıyla kendisi olarak sevişemiyor.

Gerçekten, onu olduğu gibi *sevemiyor*. Aklının bir köşesinde, bir şekilde karısının *hâlâ* kara derili olduğunu düşünüyor, oysa kendisinin başka bir düzleme geçtiğini hissediyor.

(Bu kavrayış, zihnine yerleşen bu küçük kurt, onu o kadar korkutur ki, buna karşı yıllarca direnecektir. Ne kadar tedirgin edici olsa da, bunu bir kez kabul edebilse, pornografinin siyah kadınlara karşı kullanılmasını kabul etmesinin nasıl mantıksız olduğunu anlamasına yardımcı olabilirdi: Siyah kadınları salt cinsiyetleriyle özdeşleştirmeye kalkışarak kendini kendi siyahlığından ayırmış oluyordu.)

Kadın — elbette, bir "kadıncı"[1] olmasına karşın — kendini asla feminist olarak düşünmemişti. Kadıncı feministtir, sadece daha genel anlamda. (Bu yazının yazarı kadıncıdır.) Bunun için kocası ona "kadın hakları savunucusu," "beyaz kadının çanak yalayıcısı," Gloria Steinem'in avcundaki "rehine," yeni sutyen yakıcıymış! gibi saldırınca şaşırdı. Adam onunla beyaz kadınlar arasında nasıl bir ilişki olabilir, bilmek istiyordu — onlar, bu fazlasıyla ayrıcalıklı acuzeler şimdi (geçenlerde *Newsweek*'de okumuştu) Times Meydanı'nda yukarı aşağı yürüyüş düzenleyip sofu fışkılarını satıyorlardı!

(Kadının plastik bebek dükkânının önünde dikilip kaldığını değil, sadece kendisinin orada duyduğu özgürlüğü anımsıyor.) Ve karısı beyazlarla ve bu martavallarla bir sürü yeni bağlantı kurarsa, onun, siyah erkeğin, yeryüzünde en fazla hayvanca davranışa uğramış ve zulmedilmiş insanın sonu nereye varacak? (*O beyaz kadınlara özgürce göz süzebilirken, benzer ifade yoluna sahip olmamasından dolayı mı karısının hâlâ siyah kendisininse başka bir şey olduğunu düşünüyor?* Bu düşünce onun gerçekten ne söylediğini ortaya koyuyor, karısı ise bundan habersiz.) Karısı, onun aynı beyaz gövdeler yüzünden geçmişte

[1] Womanist: "Kadıncı," "siyah feminist"e yakın.

ve hâlâ linç edildiğini, ABD hapishane sistemi ve polisi tarafından, *şimdi bile* her yıl sayısız defa linç edildiğini bilmiyor muydu?

Kadın Tracey A. Gardner'ın makalesini tam da bu an için kurnazlıkla saklamıştı. Çünkü Tracey A. Gardner konuyu bütün olarak düşünmüştür sadece şu anlık değil, tarihsel olarak da, ve siyah bir insan, bir kadın olarak kendine yapılmış olan tecavüz konusunda nettir, gözüpektir, soğukkanlıdır, öfkelidir. Kadın, öfkeden çok, kendini inkâr ve ruh çöküntüsüne uğramış, Gardner'ın çok canlı kızgınlığının ateşine kendini bırakır.

Okumaya başlar:

> *Çünkü benim görüşüme göre, ırkçılık kadın hareketi de dahil her yerde var ve onun görülmediği bir zaman geldiğinde, gerçekten onunla ilgili bir şey söylemeye ihtiyacım kalmayacak ve bu olur olmaz size söyleyeceğim.*

Şaşıran koca, doğruluğunu itiraf edemeyerek, bunu çok gülünç bulur. Dizine vurur ve oturup bekler. Bir şekilde olumlu bir martaval yorumu yapmak için içi gider, ama aklına bir şey gelmez.

> *Amerikan kölelik sistemi Siyah halkların insanlığını inkâra dayanıyordu ve bizim ulus, aile duyumuzu zayıflatarak, Siyah erkeğin rolünü koruyucu ve eve ekmek getiren diye biçerken, Siyah kadını da Amerikan sisteminin* beyaz erkek *egemenliği yolunda biçimlendiriyor....*

"Başka bir deyişle," der kadın, "beyaz erkekler zirvede olmaları gerektiğini düşünürler. Diğer erkeklerin diğer

konumlarda da yaşamın tadını aldıkları biliniyor."

İç Savaş'ın sonu Siyah halklar için köleliğin belli "biçim"ine son verdi. Ayrıca her türlü "iş güvenliği"nin de sonunu getirdi ve kendi beyaz kölecilerini korumaya da son verdi. Siyahlar şimdi kolay av olmuşlardı ve Siyah insanların, özellikle Siyah erkeklerin, yıldırılması ve utandırılması yeniden başladı. Şimdi Siyah erkek, ailesine sahip çıkabilir ve değerini kanıtlayabilirdi, ancak onları ya da kendini geçindirecek veya koruyacak bir yolu yoktu....

O okurken, kocası utanç duyar ve karısının kendisi ve onun adına duyduğu yaralı utancı anlar. Ortak tarihleri adına duyduğu utancı. Ama o inatla okumaya devam eder:

İç Savaş sonrasında, genellikle yargılama ve kanıta ihtiyaç duyulmaması anlamına gelen halk adaleti, Siyah erkekleri hadım etme, kazığa bağlayıp yakarak öldürme, boynunu vurma ve linç etme biçimlerinde hüküm sürmeye başladı. 5000'den çok beyaz insan, sanki bir kutlamaya gider gibi, bu olaylara tanık olarak katıldı. (İç çekip durur: Boynunu vurmak?) 1889-99 yılları arasındaki on yıl içinde 2000'in üzerinde Siyah erkek linç edildi. Bu arada linç edilen siyah kadınlar da oldu. (Bu cümleyi çabucak okur ve unutur.) *Linç edilen siyah erkeklerin %50'sinden çoğu tecavüzle veya tecavüze yeltenmekle suçlanmıştı.*

Koca linç edilmiş bir kadını kafasında canlandıramaz. Böyle bir şeyin olabileceğini hiç düşünmemişti. Belki de zincirlenmiş ve dövülmüş bir siyah kadın görüntüsünün onu dehşete düşürmek yerine heyecanlandırmasının nedeni budur? Kadın gövdesinin linç edilmesi hiçbir zaman son bulmadığından, o an

için, tarihi kayıtları atlamak zorunda kalır karısı.

Okur:

Siyah bir erkek beyaz bir kadınla onun rızasıyla cinsel ilişkide bulunmuşsa, bu tecavüzdü. [Niye sürekli erkeğimin beyaz bir kadınla cinsel ilişkide bulunması üzerine okuyorum, düşünüyorum, endişeleniyorum? Bir yandan okurken üzüntüyle düşünür.] *Beyaz bir kadına bakarak onun onurunu kırmışsa, bu tecavüze yeltenmeydi.*

"Evet," der koca yavaşça, sanki onun inatçı okuyuşunu desteklercesine, "Okumuştum onu, Ida B.— soyadı neydi?"

"Yaptığı linçlerle, beyaz adam, Siyah adamdan cinsel olarak, biyolojik olarak nefret ettiğini gösteriyordu; onun renginden, yüz özelliklerinden, cinsel organlarından nefret ediyordu. Bunun için Siyah adamın gövdesine saldırdı ve kudurmuş bir aşık gibi derisini paramparça etti, ona en dolaylı pornografik biçimde tecavüz etti...."

Beyaz adamlar tarafından Siyah adamlara yapılan tiksindirici, insanlık dışı davranışlarla, beyaz adamların pornografi ve gerçek yaşamda kadınlara, özellikle beyaz kadınlara karşı gittikçe artan iğrençlikteki insanlıkdışı davranışları arasında doğrudan doğruya ilişki olduğuna inanıyorum. Kendi güçleri ve kimlikleri, kendi cinsiyetleri doğrultusunda çalışan beyaz kadınlar, marsıklara bir anlamda acımaya başladılar. Siyah erkeğin beyaz erkeğin erkekliğini ve gücünü tehdit etmesi gibi, şimdi de kadınlar aynısını yapıyor.

"Bu kız bazı şeylerin farkında," der koca, ama yaşamında ilk kez, beyaz kadınları düzmeyi düşünmediği zamanlarda — *Jiveboy* üzerine fantezi kurup ya da onlara sokakta laf atmadığı

zamanlarda—, hep onları aşağılamanın yollarını düşündüğünü düşünür. O zaman, Amerika'da siyah bir erkek olarak belirlenen tarihiyle, kendisinin de onları aşağılamayla düzmeyi karıştırmasının şaşırtıcı olmadığını düşünüyor. Ama kendini nasıl gördüğü konusunda ne söylenebilir? Bu düşünce Gardner'ı içten içe takdir edişini bastırır ve bunun yerine karısına sersemlemiş, canı sıkılmış bir bakış fırlatır. Karısıyla olduğu gibi, gerçekten olduğu gibi sevişmenin — doğrusu, insanlar gerçekten nasılsa öylece sevişmenin — kendi içine ruhunu parçalayan bir gözle bakmayı dayatacağını biliyor ve bu düşünce saçlarını diken diken ediyor.

Karısı devam eder:

Siyah erkeklerin bazıları, beyaz erkeğin görüş açısı ve değerleriyle doludur, beyaz kadın veya Sarışın İlahe'yi Amerika'nın cazip görüntüsünün bir parçası olarak görür. Siyah kadınla beraber olduğu zamanlarda, ona nasıl davranıldığından ve kendinin de ne kadar güçsüz olduğundan utanç duyardı ve daima birlikte çalışmak ve birbirlerine sahip çıkmak zorundaydılar. [Evet, diye düşünür kadın, şimdiye dek, sahip olduğumuz neyse o olduk. Erkek şöyle düşünür: Hep neye sahipsek oyuz, yalnız şimdi kendimize bunu bilme fırsatını vermeden yaşayabiliriz.] *Frantz Fanon beyaz kadınlar için şöyle demişti, "Beni severek beyaz aşka layık olduğumu kanıtladı. Beyaz bir adam gibi seviliyorum. Ben beyaz bir adamım. Kültürle, beyaz güzellikle, saf beyazlıkla evliyim. Huzursuz ellerim ne zaman bu beyaz göğüsleri okşasa, beyaz uygarlığı ve asaleti kavrıyorlar ve onları benim kılıyorlar."* [Onun "beyaz asalet"i bilerek yazabildiğine inanamıyor kadın.]

Durur ve kocasına bakar: "Bu durumda siyah erkeği çay

masasının üstüne *Playboy* bıraktığı zaman siyah kadın ne hisseder?"

İlk kez karısının önceki gün okuduğu bir satırı bütünüyle anlıyor: "Pornografi endüstrisinin siyah kadının bedenini sömürmesi *nitelik* olarak beyaz kadınınkini sömürmesinden farklıdır," çünkü karısı *Jivers*'ın kapağını tutarak soruyor: "Bu kadın neye benziyor?"

Görmeyi reddettiği —çünkü onu görmek siyah kadınları korumayı ya da savunmayı beceremediği bir başka alanı ortaya çıkarıyor— pornografinin, beyaz kadınları "nesne" olarak, siyah kadınları ise hayvan olarak tanımladığıdır. Beyaz kadınların bir varlık değil, en azından insan gövdesi olarak tanımlandığı yerde siyah kadınlar bok olarak tanımlanırlar.

Midesi bulanmaya başlar. Beyaz veya siyah, kadınlarla ilgili yayınların hepsini olmasa da bazılarını satın almış olduğunun farkına varır çünkü. Üstelik, kaçınılmaz olarak, kendisini satışa çıkaran yayınları da almıştır. Pornografide siyah erkek her şeyi düzme yeteneği olan biri olarak tanımlanmıştır ... bir bok parçasını bile. Sadece aletinin, ölçüsü, her zaman hazır oluşu ve seçici olmamasıyla tanımlanmıştır.

Gene de, filmlerle, dergilerle beslenen fantezileri olmadan nasıl sevişileceğini bilmiyor. O filmler ve dergiler (kahramanlarının derdi onun tasalarının dışında veya onlarla tezat içinde dir) karısıyla arasına girdiler ve böylece karısının gövdesinin bütünlüğü, maddi gerçekliği ona yabancılaştı. Ona şehvetle sarıldığında bile gözleri otomatik olarak kapanır. Gözlerini kapar, ve ... acı acı kıkırdar ... İngiltere düşünde.

Yıllardır kendi kendini düzüyor.

Önce Lorde'u birlikte okuyup, evlenmeme yeminini reddettiler. Sonra ayrı ayrı zihinlerini berraklaştırmak, hasarı

araştırıp bulmak ve onarmak için zamana ihtiyaçları olduğunu keşfettiler. Ne olursa olsun; kadın ona rol yapamaz; o da böyle yapmasını istemez. Bir süre için uzaklaşır kadın. Yalnız kalan erkek, çok geçmeden dışarı attığı dergilerin üstüne açlıkla çöker. Önünde karpuz gibi yayılan güzel kadınların üstünde otuzbir çeker (klişelerin nasıl da değiştiğini görmeye başlar). Ama bildiklerini — veya karısının bildiği şeyleri bildiğini reddedemez, bütün kadınların kendilerini beyazlattığı ve saçlarını düzelttirdiği ve ne olursa olsun beyaz adamları taklit ederek çirkinleşen erkeklerin asla kendilerine benzemedikleri bir siyah mahallesinin sahili boyunca yürür.

Karısı dönene kadar uzun zaman onun kitaplarını okur ve onu düşünür —tek başına çabalarını ve kendisinin bunları paylaşma korkusunu— ve geri döndüğünde, güneşin altında sarıldığı gövde artık yüzde altmış karısının *kendi* gövdesidir, onun gözlerinin parlaklığıyla onaylanmış kendi kara derisi.

ÜN

"Bir şeyi *anlamak* ve yaratmak için," Andrea Celement White karşısında oturan ve onu dikkatle dinleyen genç kadına söylüyordu, "insan ünlü olmamalı."

"Ama *siz* ünlüsünüz," dedi genç kadın, televizyon kameralarına sahte bir şaşkınlıkla bakıp.

"Öyle miyim?" diye sordu Andrea Clement White ve sonra ekledi, "Sanırım ünlüyüm. Ama gerçekten ünlü değil, bilirsiniz, şey gibi ... şey ..." Ama bir rakibinin adını bulup söyleyemedi, çünkü bu kendi ününü azaltırken, rakibininkini artırabilirdi.

"Kitaplarınız milyonlarca satıyor," diyordu genç konuşmacı. "Bir düzine yabancı dile çevrildi. Almancaya, Flemenkceye, Portekizceye ..."

"İspanyolcaya, Fransızcaya, Japoncaya, İtalyancaya ve Svahiliceye," Andrea Clement White hiç aklına gelmediği için, Rusça, Yunanca, Lehçe ve Litvanyacayı atlayarak listeyi onun için tamamladı.

"Ve bunlardan ne kadar kazandınız? Yüzbinlerce dolar. Bu doğru mu?"

"Evet, evet," dedi Andrea Clement White, övünmeyle hırçınlığın birbirine karıştığı küçük kız sesiyle. "Satışlar bakımından şikayet edemem."

Konuşma böylece sürdü. Sıkıntı verecek sorular sorulmadan yumuşak bir sorgulama, çünkü Andrea Clement White artık yaşlanmıştı ve bir kurum haline gelmişti, onun huzuruna çıkıp ta saygıyla eğilmeyen yoktu.

"Şöyle açıklayayım," dedi. "Romancının bakış açısından onların *insan* olmaları daha önemli. Botanist, bir çiçek için *kırmızı* bir çiçektir, diyebilir. Gerçekten çiçekler üzerine çalışmaktadır."

(Beyni otomatiğe bağlanmıştı. Yıllardır kimse kayda değer bir soru sormamıştı.)

Eğer ünlüyse, televizyon için tetikte tuttuğu yüzünün gerisinde sinir içinde merak ediyordu, niye kendini ünlü *hissetmiyor*du? Para kazanmıştı —öteki konulardaki bilgisi acınacak kadar az olan— genç kadının dediği gibi. Bir yığın para. Binlerce, binlerce dolar. Çalışmalarının tüm dünyada, düşleyebileceğinin çok ötesinde kabul edildiğini, hatta beğenildiğini görmüştü. Bununla beraber — geriye bir boşluk kalmıştı, yo, bir acı, ona başarmak istediği şeyi başaramadığını söylüyordu. Ve onun yerine, hayatını, daima ondan daha başarılı olanların veya ne olursa olsun ondan daha çok tanınıp sevilenlerin gölgesinde geçirmek zorundaydı. Ancak, daha yakından bakıldığında, "diğerleri"nin —televizyon şovu davetlileri, haklarında çok eleştiri yazılanlar, sık sık kendilerinden alıntı yapılanlar— kendinden daha çok kabul görmediklerini, daha çok alkışlanmadıklarını veya övülmediklerini düşündü hemen; o zaman onların başarılı olduklarını nereden çıkarıyordu?

(Konuşma yayınlandığında kendisini tatmin etmeyeceğini biliyordu. Aptal, kendini beğenmiş bir ukala ya da alıngan, budala, koca bir ihtiyar gibi görünecekti. Müzmin tatminsizliği, ne kadar gizlemeye çalışırsa çalışsın televizyona yakalanıyordu, ah, yorgunluk, düşünecek çok fazla şey olması, yaşlılık halsizliği veya her neyse.)

O öğleden sonra hafif bir öğle yemeği düşünerek stüdyodan çıktı. Stüdyo, on yıldan fazla süreyle İngiliz edebiyatı dersi verdiği (Charles Chesnutt'ın İngilizce yazdığını kanıtlamak için nasıl da *mücadele etmişti!*) fakültedeydi. Bazen başarılı bazen başarısız (örneğin, beş yıl Chesnutt'a karşı direnmişlerdi) yıllarca mücadele ettiği Başkan ve bütün iş arkadaşları orada olmalıydı. Onu aşırı derecede överlerdi —birçok kere onun ölmesini dilediklerini unutarak o da zarifçe kabul ederdi. Cooke'u, dekandı, düşündü, şimdi emekli olmuştu tabi, ama bu

bir daha görünmeyeceği anlamına gelmiyordu; en ufak bir başarısında bile onu ilk öpen o olurdu ve o da bu öpüşten nasıl iğrenirdi —dudakları hoyrat, gürültülü ve yapışkandı— ona duygularını, açıkça, anlatmıştı. "Ama hanımlar öpülmek için *yaratılmışlardır*!" diye karşılık vermişti. O da pes etmiş — katlanmıştı. Ya da ondan uzak durmaya çalışmıştı, ama aynı büroyu paylaştıkları için bu da kolay değildi.

Sonra sekreteri, Bayan Hyde vardı, o da fakülteden emekli olmuştu, ama hâlâ Andrea Clement White'ın evindeki bürosunda onun için çalışıyordu, ona en yakın olan ve güvenmek zorunda olduğu tek şeydi. Gece gündüz her saat Bayan Hyde'ı çağırabilirdi — ve Bayan Hyde, ona hizmet etmekten daha iyi bir işi yokmuş gibi görünürdü. Bayan Hyde için, yaşamında bütünüyle eksik olan bir pırıltıyı simgelediğini anlıyordu ve Andrea Clement White, otuz yılı aşkın *tanışıklıklarında Bay* Hyde'la acımasızca alay etmişti. Çünkü, işin doğrusu, Bayan Hyde'ın kendine hizmet etmesine, hizmetin beklediği gibi gelmesine alışmıştı. Andrea Clement White, kendi ortamında kendiliğinden doğduğunu hissettiği heyecanı karısına tattırmayan Bay Hyde'ı — yılan gibi düz ekşi yanaklı, kalın kafalı küçük bir adam— hor görüyor ve kıskanıyordu.

Bayan Clement White arkada otururken, arabayı süren, gerçekten Bayan Hyde'dı. Arabadaki dinlendirici sessizlikten birlikte çok gerçek bir yaşamı paylaştıkları çıkartılabilirdi. Andrea Clement White aynı arabada onun kocasıyla oturduğunda ise *onların* bir yaşamı paylaştıkları belli olurdu. Edebiyatla çok az ilgilenmiş bir erkekti, —söylediğine göre— zaten edebiyatla evlenmiş ve ne kaçıklık olduğunu anlamıştı. Ancak sessizliğin niteliği tamamıyla farklıydı. Kocasının sessizliğinde gerginlik, onu eleştirme, sabırsızlık vardı. Ne düşündüğünü kendisine anlatmasındansa dilini tutmasını yeğlerdi. Bayan Hyde da onu rahat ettirmek için tutuyordu dilini; Bayan Clement White'ın —öteki insanlarla birlikte olduktan sonra— kendi içinde yeniden hesaplaşmak için sessizliğe

gereksinimi olduğunu biliyordu.

"Siyah insanların insanlar hakkında değil, sadece siyah olanlar hakkında yazdığını bir düşün." Andrea Clement White çantasını altüst edip mendil ararken sinirlenmişti. "İğrenç makyaj," dedi, mendil boynunun çevresinde dolaştı ve koyu kahverengiye dönüştü. "Düşünebiliyor musun, kahverenginin bir yığın tonu varken, her şeyi örtmek için yalnızca tek kavanozları var? Ve bu tek kavanoz, elbette, *onlar* için, yani *onların* tek kavanoza ihtiyacı var." Bayan Hyde bir şey söylemedi. Ustalıkla, sakin sakin sürüyordu. Arabanın konforundan, gümüş bir Mersedes 350SL, zevk alarak. Ayakları pedala şöyle bir dokundu ve araba kolayca *kaydı* gitti.

Stüdyoya girdim, Andrea Clement White her zaman yaptığı gibi yeni baştan kendini oynuyordu (birisi buna sanatçı laneti demişti —yoksa lütfu muydu?— bunu herkesin yaptığını zannederdi), ve hemen, her zamanki gibi, işlerin berbat gideceğini anladım. Sorular can sıkıcı, konuşmayı yöneten cahil, tarihten bihaber ve kötü eğitim görmüş biri olacaktı. Beyaz liberallerin, söylediğin veya yazdığın şeyin dünyada yeni olduğunu söylemeleri zaten yetiyordu (ve bu dalkavuklukla seni teslim alacaklarını beklerlerdi); senin tarihini bir evrimi, bir değişimi tanıyacak kadar bilmeleri onlardan asla beklenmez, böyle bir şey gördüler mi; bu *onlar* için *yeni*dir. Ama konuşmayı yapan genç siyah kadın ne kadar sevimli bir cahildi! "Siz ilksiniz!" diye gürlemişti —garip bir şekilde şimdiye dek ağarmamış siyah sesiyle, ama TV onu beyazlatırdı— ve Andrea Clement White, "Ama ilk diye bir şey yoktur, insan ilişkileri alanında kesin ilk sadece Bilimde olabilir," dediğinde, kadın onun mahcup olduğunu düşünmüş ve hoşgörüyle sırıtmıştı. (Andrea Clement White hoşgörü aramazken hoşgörülmekten nefret ederdi. Beynini otomatiğe bağladığı an o andı.)

Ve şimdi yol boyunca leylaklar uçuşuyordu sanki arabanın gümüş rengine karşı çizilmiş gibi; leylaklar ve televizyon konuşması birbirine karıştı: Saçlarında bir leylak dalıyla

yöneticinin hayali belirdi. Ama niye bu kadar güneyde ve bu kadar çok? Çok sert geçen kışlarla güneye mi sürülmüşlerdi? Yoksa hep burada mıydılar? Andrea Clement White anımsayamadı. Kendini New York dışındaki fakülte kampüsünde leylaklar arasında gördü. Leylak kokularına *bulanmış* duruyordum. Yirmi yıldır parfümüm oydu, patçuliyi denediğim bir yıl dışında....

Bayan Hyde arabayı durdurmuş ve Bayan Clement White'ın yürüyüşünü biraz daha doğru düzgün hale getiren bastonu getirmek için arka koltuğa seğirtmişti. Meşeden yapılmış nefis bir bastondu, meşhur bir onsekizinci yüzyıl oymacısı tarafından elde oyulmuştu. Oymacı, kendisinden haftada, elde oyulmuş yirmi baston isteyen bir metresin eline düşmüştü; kadın onları Charleston'da pazarda satıyordu, ve böylece, kocası parasını kumarda kaybettikten ve kendine çok daha fazlasını verebilen bir kadınla kaçtıktan sonra, geçimini bunlardan sağlamıştı. Oymacıya gına geldi ve İç Savaş'ın kölelere özgürlük vereceğine inanmadığından ve kendisine ihtiyacı olan çaresiz beyaz bir kadına isyan etmek ya da kaçmak için fazla beyefendi olduğundan bir ağacı "keserken" "kazara" sol elinin üç parmağını kesti. Ama hanımının Scarlett O'Hara inadını hesaba katmamıştı. Kadın haftada beklediği baston sayısını onbeşe düşürdü.

Ben'in bastonları yapışını dikilip seyrederdim, diye düşündü Andrea Clement White, çünkü onun kızıydım. Güzel miydim? Güzeldim galiba, diye düşündü. Ve özgürlük gelene kadar onun öteki eli olmuştu. Özgürlük geldi ve herkesin onun ne işe yaradığına dair fikri vardı, Ben'in bile. Basitçe ölmüştü. Gömülürken oradaydım tabi ... ile mezarı kazan da ben oldum, sonra mezarın kazılmasına yardım etmek için erkek mi olmam gerekirdi, diye düşündü. Kendini erkek olarak hayal etti. Yakışıklı mıydı? Herhalde evet, diye düşündü. Ama sonra o işi yapmak için erkek olması gerekmediğine karar verdi, çünkü plantasyonda her türlü işi *kızken* yapmıştı ve kimse bir şey

düşünmemişti, o da kız olarak kalabilirdi. Rahatlayarak iç çekti.

Rudolph Miller arabanın onun tarafındaki kapısını açtı, o da dışarıya ve adamın yakasına bir göz attı. Yayvan, pişmiş kelle sırıtışını otuz yıldır küçümsemişti. Kusmadan buna nasıl tahammül etmişti? Islak kartonpiyerden yapılmış gibi görünürdü. Elini tuttu: Kuru, tombul, *yaşlı* el, boynuz gibi tırnaklar. *Böğğ.* (Böyle zamanlarda torunlarının deyimleri kolayına gelirdi.) Bayan Hyde arabanın çevresinde bastonla koşuşturdu. Çok şişmandı ve hava akımı onu engelliyordu. Ama işte, leylaklar! Burada bile. "Leylaklar kapı önünde son olarak çiçeklendikleri zaman ..." Abe Lincoln, güneyde siyahlar için bunun gibi bir fakülte olabileceğinin düşünü asla görmemiştir herhalde. O neyi düş*lemişti*? Hiç şüphesi yoktu ki, çok daha iyi görünmeyi.

Şimdi yanaklarında kırmızımsı kahverengi lekeler vardı ve saçları yavaş yavaş azalıyordu, ama bu çok da kötü değildi. Son derece kötü de görünse, onun için hafif bir öğle yemeği, akşamın geç saatlerinde bir ziyafet ve kitap toplantıları ve telgraflar olurdu gene ve gelecekte de insanlar ona *sevinç gösterileri* yapabilirdi. Başarı en iyi bel kemiğidir. Ya da en iyi kozmetik. Ama o başarılı mıydı? Kendine sordu. Ve kendi kendini koro halinde yanıtladı, *küskün, Elbette* Başarılısın! Sadece küçük bir ses geride kalıp duraksadı. O sesi boğdu.

Ah, McGeorge Grundy oradaydı. Dernek. Ford Vakfı. Merdivenlerden yukarı çıkış. (Bu iş için ileri gelenleri gerçekten soymuşlardı.) Her şeyde olduğu gibi o da bir fona dönüşmüştü. Peki o önemsemiş miydi? Aynı McGeorge gibi bir konuşma yapmıştı: Size bütün parayı bir defada veriyorum. Para için bir daha endişelenmeniz gerekmeyecek. Ya da dilenmeniz. Nokta. Hoşça kalın. Alkışlar. Havaya fırlatılan şapkalar. İnsanlar bunu gerçekten yaparlardı. Ama bugün çok az insan şapka giyiyor. Elbette Nijeryalıların insan fırlattığını duymuştu, ama bu can sıkıcıydı.

"Bu küçük hanım bize ..." "Bu küçük adam ..." diyebilir

miydi? Tabi ki hayır. Hiçbir erkek küçük diye çağrılmak istemez. Bununla penisinin kastedildiğini düşünür. Ama "küçük hanım" demek erkeklere bakireleri düşündürür. Sıkı, minicik vajinalar, ve tecavüz anları.

Ama bu ündü, diye düşündü Andrea Clement White, Rock Cornish tavuğuna uzanırken. Tavuk zarifçe kayıp Bayan Hyde'ın kucağına düştü. Kalabalık. Kalabalık mı? Ne olursa olsun, hepsi ders verdiğim, sıkılan mankafa öğrenciler ve hiç iplemediğim bayağı profesörler. Ve Başkan elinden gelenin en iyisini yapıyor— "Bu küçük hanım"...

William Litz White'ı, kocasını, belki de patçuli ile avlamıştı. Daha önce hiç öyle bir şey koklamamıştı kocası —başarılı bir doktor, ateşli bir bilardo oyuncusuydu— ve öyle bir niyeti de olmamıştı. Bohem. Bohem Güzeli derdi ona. Bohem *olmayı* istemişti: Belki bir mutfak masası üstünde yazmak için; ama çocuklarının yıkanmamış kahvaltı kaseleri arasında *değil*. Ancak patçuliye kadar gelebilmişti.

Tavuk hâlâ Bayan Hyde'ın kucağındaydı. Ünlü olmayan birçok insan gibi Rock Cornish tavuğunu kucağından alıp masaya geri koymak gibi önemsiz bir iş onu felç etmişti. Tavuğu, Andrea Clement White'ın tabağına plof diye koymak gibi uygunsuz bir işi nasıl yapabilirdi? Şu ünlü ve zor beğenir hanımefendi (zor beğenir *olduğunu* kendisiyle yapılan görüşmelerde okumuştu; kendi düşüncesine göre bu tam doğru da değildi). Terlemeye başlamıştı.

"Baş belası," dedi Andrea Clement White, duyulacak şekilde ve hırçınlıkla (hırçınlığın eğlenceli olduğunu keşfetmişti) —ama sonra, ünü, vakıf kuruculuğu ve yaşından dolayı yaptığı her şey bağışlanır olmuştu— ve Bayan Hyde'ın koca dizlerinin arasındaki ufak tavuğu aramaya başladı. Elbiseye yapışan tavuğu çekip alan Bayan Clement White —bu arada Bayan Hyde utancından bembeyaz olmuştu— ağzına götürdü ve ısırdı.

Hazır bulunanların beşyüzü de aynısını yaptı.

Çiğnerken, insanın böyle bir faaliyette bulunurken ne yediğini düşünmesinin bir anlamı var mı, diye merak etti. Kırmızı baharat atılmış, elmayla ıslatılmış taş gibi tavuk. Güneyde hiç kimsenin pişirmeyi öğrenemediği brokoli sadece haşlanır mı? Aç olduğu gerçeği dışında bir şey düşünmeksizin hepsini yedi, çişi vardı, ter içinde kalmıştı, ve sutyeni alınan göğsünün ameliyat yerini acıtıyordu.

Sarsak, sarhoş ihtiyar wasp[1] sürüsü (marsıkların yüksek eğitime ihtiyaçları yoktur, belki ticarete girebilirler, diyen gazete sahibi adam; büyükannesinin köle ahçısının ne derin ve engin olduğunu anlatan kadın; adam ...) şimdi ona vızıl vızıl övgüler yağdırıyordu. Tavuğunu kıtır kıtır yedi ve kalan beşyüzü de onunla birlikte kıtır kıtır yedi, gürültülü, ardı arkası kesilmeyen ve taşkın bir cehaletle çiğniyorlardı. Birden plantasyona döndü. Ama nerede? Missisippi'de mi? Ve basmakalıp bir söz, çok sıcak. Ditto Alabama, Georgio ve Louisiana. Beşyüz kişi ve bir tavuğu bir sürü aç köleyle karşılaştırmak için imgelemde çok fazla zorlanma gerektirmeyen ve serin dağların olduğu Virginia'yı seçti. *Çatır çatır*. Dinlemeye hiç niyeti olmaksızın çiğniyor ve gülümsüyordu. Bir yandan sırıtır ve çiğnerken, bir yandan da oturanlara başını sallıyordu. "Size *rağmen* burada oturuyorum," diye düşündü ve soyulmuş elmayı almak için Bayan Hyde'ın tabağına uzandı. Bu ikinci elma yemeğin sonunda yemesi için artırılırdı daima. Ağzını onunla temizlerdi.

Birkaç dakika sonra, Başkan Tedious Taylor tarafından hazır bulunanlara nasıl takdim edileceğini kafasında canlandırdı: Onunla gözleriyle savaşıyordu. BENİ *ÖPMEYE* KALKIŞMA! Ama o kurbağa gözlerini kapadı, başını eğdi, sarkık dudaklarıyla onun pek meşhur kahverengimsi kırmızı beneklerini öptü. Böööğ. Milyonlarca Böööğ. Çünkü sırada, arkasından sürünüp gelen (şimdiye kadar kontrol ettiği), ağzını onun boynuna düşme

[1] wasp: yabanarısı, argoda beyaz, Protestan Amerikalı.

tavrıyla yapıştıracak olan Dean Cooke vardı.

Kendini ödülüyle, keskin gagalı gümüş bir kaz, onun kasıklarına vururken gördü. Ama gümüş bir kaz mıydı o? Ördek, kuğu veya kaz olabilirdi. (Kuş ödüller bugünlerde "moda"ydı.) Belki de üçü birden ve gümüş olmamalıydı, yalnızca tabak ve yumurtalar gümüş olmalıydı. (Sonuçta kadındı!) Altından.

Kısaca kendini korkunç hissetti, Cooke'un domuz gibi ciyaklamasını hayal ederek, tavuğunu vahşice kemirdi, soyutlanmış coşkun bir neşeyle gözleri cam gibi parladı.

Şimdi dinleyicilerin önüne —Bayan Clement White'ı hafif bir eğilmeyle selamlayarak— çikolata renkli küçük bir kız geldi. Ama gerçekten çikolata renkli. Ucuz yazarlar siyah insanların çikolata renginde olduğunu söylerler daima; bu onları dikkatle bakma zahmetinden kurtarır. O çocuğun gerçekten tam kahverengi çikolata parçası tonunda olması Andrea Clement White'ın hoşuna gitti.

Çocuk ağzını açtı ve eski, çok iyi bilinen bir şarkıyı kendinden emin, söylemeye başladı.

Bir köle şarkısı. Anonim.

Koparılmış tavuk butu parçaları dolu yağar gibi tabaklara düştü. Sonunda derin sessizlik hakim oldu.

Ve Andrea Clement White'a yüzonbirinci başödülünü takdim etmesi için onurla ayağa kalkma gücü veren (o konuşmaya başladığında hazır bulunanlar tatlılarını gizlice atıştırıyorlardı), bu çocuğun güçlü belleği, *o* eski anonim şarkıydı.

KÜRTAJ

Şu anda taşıdığı bebeği isteyip istemediklerini, derinlemesine olmasa da, tartışmışlardı. "İstiyor muyum *bilmiyorum*," dedi, gözleri yaşlarla dolu. Şimdi her şeye ağlıyordu, ve sık sık midesi bulanıyordu. Hamile kadınların kolayca ağlamaları ve mide bulantıları ona bayağı geliyordu ve bayağılık onu kızdırıyordu.

"Pekâlâ, bunun üstünde düşün," dedi erkek, güvenini tazeleyen tatlı sesiyle (ama şimdi sesinde sabırsız bir yan hissetmişti) onu yatıştırdı.

Bütün *yaptığı* onun üstüne düşünmekti, aslında bütün *yapabildiği*; erkeğin başka türlü düşünebilmesi onu kızdırıyordu. Ama ne zaman tartışsalar, o kaybediyordu. Huysuzluğu alevleniyordu, erkek onun ruh durumuna tam anlamıyla karşılık vermese de, anında mantıklı, olgun, sağduyulu oluyordu ve o gözyaşlarını içine akıtıyor, kendinden nefret ediyordu. Çünkü onun "iyi" olduğuna inanıyordu. Tanıdığı en iyi insan.

Gözünden akan yaşı farkında olmadan silerken, "sanki zaten çocuğumuz yokmuş gibi," dedi en yatışmış ses tonuyla.

"Mükemmel bir çocuğumuz var," dedi erkek beğeniyle, "Tanrı'ya şükürler olsun!"

Tanrı'ya şükredecek kadar alçakgönüllü biriyle evleneceğini daha önce hiç hayal etmiş miydi? Etmemişti.

Şimdi onun uzandığı kocaman masif yataklarının tam ortadan böldüğü yatak odalarından çıkmışlar —renkli resimlerin asılı olduğu— koridordan geçip pırıl pırıl, hoş, temiz mutfaklarına geçmişlerdi. Erkek, parlak sarı çaydanlığa çay suyu koydu.

Onun, bebeği, yaşamını kurtarmaya çalışacak kadar çok istemesini istiyordu kadın. Öte yandan, böyle haddini

bilmezliklere izin vermiyordu. Zaten sahip oldukları çocukları onun övdüğü kadar vardı, neşeli hali ve sevimli gülümsemesiyle bir kız çocuğu, İmani kaçamağı sezdi ve yüreği katılaştı.

"Ne diyordum," dedi, sanki ondan söz ediyormuş gibi. "İkinci çocuk beni öldürebilir. İki çocuklu bir hayatı düşünemiyorum bile. Bir çocuğun olması iyi bir deneyim, *sahip olmuş olmak*, okuldan mezun olmak gibi. Ama bir tane varsa, denemişsin demektir ve bu yeter."

Çayı İmani'nin önüne koydu ve ağır eli onun saçlarına gitti. Fincana dokunurken onun elinin ısısını ve basıncını duyumsadı, fincandan yükselen koku ve buharı aldı. Boğazı düğümlenmişti.

"İçemeyeceğim," dedi gıcırdayan dişlerinin arasından. "Götür bunu."

Günler böyle geçiyordu.

Kızları Clarice, ancak iki yaşındaydı. Üzüntüden olan bir düşük (İmani, Clarice'ın doğumundan çok kısa bir süre sonra akciğer kanserine yakalanan annesini kaybetmişti, gayretli bir çevreciydi annesi; birinci sınıflara ders verdiği amyant tavanlı sınıf yirmi yıl boyunca ona işlemişti) Clarice'ın doğumuyla yeni bir hamileliğin arasına girmişti. İmani bu olaylarla gövdesine şiddetle saldırıldığını duymuştu ve öyleydi, gerçekten, oldukça zayıf düşmüştü, üstelik, kronik kansızlığa yakalanmıştı. Yine de, bebeği istemesi istememesine baskınsa, onu aldırmaya niyeti yoktu.

Güneyde küçük bir şehirde oturuyorlardı. Kocası Clarence diğer işlerin yanında, şehrin yeni siyah belediye başkanının yasal danışmanı ve savunucusuydu. Küçük bir şehrin ilk siyah belediye başkanı olmanın zorlukları ve Güneydeki siyah mücadelenin başlıca önderleriyle çok yakın olması nedeniyle belediye başkanı yaşamlarında çok önemliydi, Clarence ona çok fazla saygı ve hayranlık duyuyordu.

İmani kesin yargılardan kaçınırdı, ama Başkan Carswell'in, o bir düşüncesini söylerken ya da soru sorduğunda, onun yemek masasında otururken bile, kendisine asla doğrudan bakamadığını ve sanki o orada yokmuş gibi onun yerine Clarence'la konuştuğunu söylüyordu. Onun bir kadın olarak politikayla ilgilenmeyeceğini, hatta anlamayacağını varsayıyordu. (Zaman zaman yemekleri veya giysileri üzerine fikrini söylerdi. Saçlarını kestirdiğinde fark ederdi.) Ancak İmani politikanın her ayrıntısını ve çeşidini anlardı: Örneğin, kendisiyle konuşmayan ağzı niye beslediğini anlıyordu; çünkü şu an için Başkan Carswell'e inanmalıydı, o kendisine inanmasa da. Bunu anlamasına rağmen, gene de, Carswell'le akşam yemeklerini kabullenmek ona zor geliyordu.

Ama Clarence kendini Başkana adamıştı ve onun başarısının eninde sonunda hepsi için güvenlik ve ilerleme anlamına geleceğine inanmıştı.

Kürtaj olmaya gideceği sabah, iş yemeğine gidecek olan Başkan ve Clarence, onu belediye fonları, ırkçı polisler, düzensiz, yeni karma olmuş okulların öğrenim olanakları üzerine derin bir sohbetle havaalanına bıraktılar. Clarence'ın havaalanı rampasında kısacık bir öpücük ve kucaklama için vakti oldu.

"Kendine iyi bak," diye sevgiyle fısıldadı o uzaklaşırken. Karısı giderken, şehrin yeni kiralık uçak tasarısı için ona ihtiyaç vardı. İmani bunun önemli olduğunu kabul ediyordu; Başkana şimdiden yerel işadamları ve ticaret odası tarafından yetersiz deniyordu, ve biri televizyonda, kiralık uçağın ne olduğunu bilen tek siyah bile yoktur, demişti.

"Kendime iyi bakayım." Evet, diye düşündü. Yapmam gerekenin bu olduğunu anlıyorum. Ama bunu kendine acıyarak düşündü, bu da anlayışını geçersiz kıldı. *Ondan* kendisiyle ilgilenmesini beklemişti ve şimdi öyle yapmadığı için onu suçluyordu.

Pekâlâ, kendisi bir dolandırıcıydı zaten. İlk yılından sonra evliliğin onu sıktığını biliyordu. "Bir Çocuğa Sahip Olma Deneyimi" onu bu gerçekten uzaklaştırmıştı. Yine de, ondan "kendisiyle ilgilenmesini" bekliyordu. Şanslıydı, kocası bavulunu toplayıp gitmemişti. Ama bavulunu toplayıp gidecek olan biri varsa, bunun o olacağını, kendisi kadar kocası da biliyor görünüyordu. *Bunun nedeni* onun kesinlikle dolandırıcı olmasıydı ve sonuçta erkek dolandırıcıya razı olabilirdi ama o olamazdı.

New York'a giden uçakta dişleri ağrıdı ve acı safra kustu, gövdesinden böyle sarımsı bir şey çıktığını daha önce hiç görmemişti. Bu onu kızdırdı ve bir şeye ihtiyacı olup olmadığını soran hostesin zamanında gelen yardımının kıymetini anladı, ondan sonra yanındaki sigara içen, İmani'nin ancak gözucuyla bakmaya dayanabildiği, kocaman bir solucan gibi kalın kıllı bilekleri olan beyaz adamla gevezelik etti.

Daha okuldayken yaptırdığı ilk kürtajını sık sık müthiş diye anımsardı, belli bir yaşa gelmenin bütün o işaretlerini taşımak, yaşamına vereceği yöne sahip çıkmak, onu hiçbir zaman terk etmeyen var oluşu kavramak: Bu yaşamın —insanın kendi hakkında düşündüğü ve adına Yaşam dediği— bir dış görünüş olmadığını kavramaktı. Onun ardında "Yaşam"ı kendi tezahürü olarak kullanan hiçbir şey yoktu. Yaşam kendisiydi. Devre. Zamanında, ve sonraları, hatta şimdi, bunu bilmek olağanüstü bir şeydi.

Hoş bir İtalyan doktor New York'un Doğu Yakası'nın yukarılarında kürtajı yapmıştı, ve onu yatırmadan önce, Vassar'da üniversite öğrencisi olan onun yaşlarındaki kızından söz etmişti. İmani yıllarca geri ödeyemeyeceği bin doların kendini ayık tutacağını düşünürken, doktor o bayılana kadar gevezelik edip durmuştu.

Uyandığı zaman her şey bitmişti. Doktorun odasının dışındaki kahveringi Naugahyde bir kanapeye yatırılmıştı. Ve üzerinde, havada bir yerde, bir kadın sesinin çınladığını duydu.

Günlerden cumartesiydi, refakat edecek hemşire yoktu ve bu doktorun karısı olsa gerekti. Bu ses tarafından nezaketle kadırıldı ve yürümesi için cesaretlendirildi.

"Ve çıktığın zaman, bir terslik yokmuş gibi yürüdüğünden emin ol," demişti ses.

İmani hiç acı hissetmiyordu. Bu onu şaşırtmıştı. Belki de doktor bir şey yapmadı, diye düşünmüştü. Belki de bin dolarımı alıp beni iki dolarlık eterle uyuttu. Belki de bu para sızdırma yoludur.

Ama doktor öyle iyiydi ve öyle şefkatle gülümsüyordu ki, ona karşı çok babacan davranıyordu (İmani bu "babacan" bakışa, bu "babacan" gülümsemeye nasıl ümitsizce gereksinimi olduğunu fark etti). "Teşekkür ederim," diye mırıldandı, içtenlikle: Kendi hayatı için teşekkür etmişti.

Sesinde hâlâ biraz İtalyanlık vardı. "Önemli değil, önemli değil," demişti. "Senin gibi iyi, güzel bir kızın; benim kendi kızım gibi öğrenci olan bir kızın böyle dertleri olmamalı."

"İyi biri," dedi kendi kendine, okula dönüş yolundaki metroya doğru yürürken. Boş bir sıranın ortasına yavaşça çöktü ve kendinden geçti.

Kanaması altı hafta sürmüş, bir yıl boyunca da düzelmemişti.

* * *

Ama bu yedi yıl önceydi. Şimdi kürtaj yasası, bir klinikten randevu almayı ve yetmişbeş dolara güvenilir, çabuk, acısız bir kürtaj yaptırmanızı olanaklı kılıyordu.

İmani bir zamanlar New York'ta, Village'da otururken, yaklaşık beş blok ötede kürtaj kliniği vardı. Onun gibi yalnız ve bilgisiz genç kadınlarla birilerinin gerçekten ilgilendiğini ve görünüşte anladıklarını şaşkınlık ve minnettarlıkla gördüğü, ilk diyaframını taktırdığı Margaret Sanger kliniğe de yakındı oturduğu yere de. Gerçekten, modern işyerleriyle çok şık kahverengi taşlı eski binaların yan yana olduğu sokağın

yukarısına doğru yürürken, o eski kendine hâlâ nasıl da yakın olduğunu hissetti. Duyarlılığına hâlâ hakim olmamakla birlikte, zorlamayla ve parayla (uçuş için, ameliyat için) gövdesine hakimdi.

Kürtajın montaj fabrikası devrine girdiğini keşfetti. Kendisi ve diğer kadınlar arasında fark gözetilmediği için minnettardı — her renk, yaş, sinirlilik veya sefalet halleri— doktor sondayı sokmaya başladığında, verilen anestezinin yetersiz olduğunu fark edince mutluluğu azaldı. Ama işlediği ürünlerde bir sorun var diye montaj fabrikaları durmaz. Doktoru ıslık çaldı ve onu her şeyin yolunda olduğuna ikna etti ve işlemi korkunç sona götürmeyi sürdürdü. İmani bundan birkaç saniye önce bayılmıştı.

Onu neşe saçan renklerle dolu, huzurlu bir odaya yatırdılar. Ana renkler: Sarı, kırmızı, mavi. Kendine geldiği zaman bir çocuk odasındaymış gibi hissetti. Acilen işemesi lazımdı.

Beyaz saçlı, sert elli, müşfik bir hemşire, tuvalete gitmesine yardım etti. Lavabonun üzerindeki aynada kendini gören İmani korkuya kapıldı. Benzi kelimenin tam anlamıyla kül rengiydi, sanki bütün kanı çekilmişti.

"Görünüşünü dert etme," dedi hemşire. "Burada bir parça dinlen ve eve döndüğünde aldırma. Bir iki haftaya kalmaz iyileşirsin."

Yeniden iyi olacağını hayal bile edemiyordu. Bebeği bir yerde —dildeki, "cenin" veya "şekilsiz oluşumlar" kaçamaklarına asla kapılmıyordu— bir lağıma akıp gitmişti. Kızın ya da oğlanın tüm şansları da, güneş ışığını görme, bir incirin tadına varma, gitmişti.

"Pekâlâ," dedi bebeğe, "ya sen ya bendi, Yavrucak, ve ben kendimi seçtim."

Kendini seçmeye hakkı olmadığını düşünen insanlar vardı, ama İmani şimdi o insanları düşünmemenin daha iyi olduğunu

biliyordu.

Pırıl pırıl, sıcak bir cumartesi günü geri döndü.

Clarence ve Clarice onu havaalanında karşıladılar. İmani'nin bahçesinden çiçekler getirmişlerdi, Clarice onları yürekten bir kucaklamayla verdi. Hemen annesinin kucağına yerleşip eve gidinceye kadar huzur içinde oturdu.

"Nasıl gitti?" diye sordu Clarence.

"Gitti," dedi İmani.

Bir erkeğe kürtajı anlatmanın yolu yoktu. Hadım edilmenin yerinde bir benzetme olabileceğini düşündü, ama erkeklerin çoğu, belki de hepsi, bunun doğru olmasının mümkün olamayacağında ısrar ederdi.

"Anestezi başarısızdı," dedi. "Zamanında bayılsam da çığlık atıp masadan kendimi aşağı atmasam diye düşündüm."

Clarence sarardı. Her tür şiddeti ve acıyı düşünmekten nefret ederdi. Ona dayanamazdı; fiziksel olarak hasta ederdi onu. Barışçıl olmasının bir sonucuydu bu, kocasını sevmesinin bir nedeni de buydu.

Onun konuşmayı kesmesini istediğini biliyordu. Ama donuk, ölçülü bir sesle konuşmaya devam etti.

"Bütün kanım akıp gidecek sandım. Bacaklarımın sinirleri kesilmiş gibiydi. Rengim atmıştı."

Kocası eline uzandı. Kavradı. Sıktı.

"Ama," dedi İmani, "en azından ne istemediğimi biliyorum. Ve bunu bir daha yaşamaya hiç niyetim yok."

Sakin, rengârenk, huzurlu evlerinin oturma odasındaydılar. İmani sallanan sandalyesindeydi, Clarice kucağında uyukluyordu. Clarence yere çöktü ve başını onun dizlerine yasladı. Kendisinin buna ihtiyacı varken onun ilgi beklediğini hissetti. O ikisinin, Clarence ve Clarice'ın, ona tutunduklarını, onu kullandıklarını hissetti. Kendine sahip çıkmasının, kendini onlardan ayrı tutmasının tek yolu, acı dolu, kendini tanımlayan

ve kendine de zarar veren bir şey yapmaktı.

Clarence'ın başının baskısına dayanabildiği kadar dayandı.

"Vasektomi ameliyatı ol," dedi, "ya da misafir odasında yat. Bundan böyle zararlı olan hiçbir şey elini sürmeyecek bana."

Kocası onun gür saçlarını eliyle düzeltti. "Konuşuruz," dedi, sanki şu anda bunu yapmıyorlarmış gibi. "Bekleyelim. Endişelenme. Bir şeyler yaparız."

Haziranın üçüncü pazarının, ertesi günün, beş yıl önce okulunun diploma töreninden dönerken vurulan Holly Monroe'nun beşinci anma günü olduğunu unutmuştu. İmani bu anma törenlerine *daima* giderdi. İnsanlarının güçlü bellekleri olduğunu görmek, mücadelede ya da suçsuz yere vurulan insanların unutulmamaları hoşuna gidiyordu. Gidemeyecek kadar halsizdi elbette. Başı dönüyordu ve hâlâ kan kaybediyordu. Beyaz adalet dağıtıcılar kurbanın tahrik ettiğini söyleyerek (Holly Monroe konusunda bunu söylemek hiç kolay değildi, ama onlar öyle demeye getirmişlerdi) cinayeti örtbas etmeye çalıştılar. İmani bunun kürtajın uç noktası olduğunu düşünüyordu, ama bu adamlar kürtaja karşıydılar. Gayretle duş alıp saçını yıkarken, bunları düşünüyordu İmani.

Evde ikinci yıllarında, Clarence merkezi havalandırma tesisatı yaptırmıştı. İmani önce karşı çıktı. "Ağaçları, çiçekleri, doğal havayı solumak istiyorum!" diye bağırdı. Ama ısının 45 dereceye çıktığı ilk yaz çareyi onda bulunca aldırmaz oldu. Şimdi serinlemek istiyordu. Ağaçları sevse de, sıcak bir günde klima tertibatı sağlamak için ormanı kesmeye razıydı.

Doğruyu söylemek gerekirse, gidecek kadar iyi olduğunu düşünüyor musun, diye sorduğunu kabul etmeliydi. Ama sorulmuş olması bile canını sıkıyordu. Kendi sorunlarına dalıp, ölene saygı göstermeyi ve onu anmayı boşlayacak biri değildi, gerçi bir defa öldünüz mü artık yok olursunuz, bunu da tam olarak biliyordu. Demek ki saygı, anımsanmak kendisi içindi ve bugün dinlenmeye gereksinimi vardı. Dinlenmeyi reddedişinde

biraz çılgın bir yan vardı, Clarice'ın elbiselerini çıkarırken sendeleyince hissetti bunu. Ama vazgeçmedi. Banyoyu hazırladı, çocuğu suya koydu, dizinin üstünde tombul gövdesini ovaladı, kolları küvetin üzerinden acemice gerilerek bir şekilde karnını acıtıyordu —ama henüz rahmini değil— saçlarını kuruladı, banyodan çıkarıp mutfak masasının üstünde gövdesini kuruladı.

"Onların ne tür insanlar olduklarını hayatın boyunca unutmayacaksın," dedi, çağıldayıp cıvıldayan, annesinin gergin yüzüne endişesiz bir düşkünlükle bakan çocuğa.

"Müzik dinleyeceksin," dedi İmani. "Onların öldürmeye uğraştıkları müziği." Ateşinin çıktığını hissetti ve fısıldayarak konuştuğunu fark etti. Aldırmadı.

"Onlar bir kıtayı —insanları, ağaçları, bufaloları— öldürebileceklerini düşünüyorlar sonra uçup aya giderler ve tüm bunları unutuverirler. Ama sen ve ben, insanları, ağaçları ve lanet olası bufaloları unutmayacağız. Tanrı cezalarını versin."

"Bufayo," dedi çocuk, bir kaşıkla annesinin yüzüne vurarak.

Bebeği oturma odasında bir battaniyenin üstüne koydu ve üzerinde kocasının acıma dolu gözlerini görüp döndü. Cırlak yeşil terliklerini ve çok hoş deniz yeşili sabahlığını giymişti. Gövdesi sabahlığın içinde bükülmüştü. Kocasının ona dikili gözlerinden istemeden yaş geldi.

"Bazen sana bakıyorum da merak ediyorum 'Bu adamın evimde ne işi var?' "

Bu aralarında bir şaka gibi başlamıştı. Evlenmeyi hiç hedeflememişti, işinde ve gezmelerinde özgür olmak için, şafak sökünce evlerine yollanabilen sevgililer isterdi.

"Buradayım, çünkü sen beni seviyorsun," geleneksel yanıttı. Ama Clarence durakladı, göz göze geldiler ve İmani dönüp gitti.

On sıralarında sıcaklık 35 dereceydi. Onbirde, anma töreni başladığı zaman 10 derece daha artabilirdi. İmani sıcaktan sersemledi. Arabaya bindiğinde, motor havalandırmayı

çalıştırana ve serinlik onlara ulaşana kadar, baş dönmesine karşı dişlerini sıkmak zorunda kaldı. Rahminde ağır bir sancı başladı.

Kilisede havalandırma yoktu elbette. Her anlamda gerçek bir eski usül Baptist kilisesiydi.

Önceki dört anma töreni gibi, bu da Holly Monroe'nun sınıf arkadaşlarınca düzenlenmişti. Yirmibeşi de —şişmanı, zayıfı— ölen kıza benzemeyi becermişlerdi. Vaftiz edildiği ve korosunda şarkı söylediği bu kilisenin kürsüsünün her yanında fotoğrafları olsa da, İmani, Holly Monroe'yu hiç görmemişti ve incinebilecek yaşta olan her siyah kız ona Holly Monroe'*ymuş* gibi geliyordu. Daha derinlerdeki gerçek ise Holly Monroe'nun kendisi olduğuydu. Kendisi vurulmuştu, kendi olmasının arifesinde kürtaj edilmişti.

Kendini tamamen kaptırmış ağlamaya hazırdı. Ama yapmadı. Gittikçe artan acıya karşı dişlerini sıktı ve gözyaşları sıcaktan anında kurudu.

Başkan Carswell kilisenin girişinde Clarence'ı bekliyordu, dolgunca, çift gerdanlı yüzünü kocaman bir mendille silmekte ve onu huşu içinde dinleyen yarım düzine genç erkek ve kadının arasında bahçede dikilmekteydi. İmani Başkanla selamlaştı, Başkan onu ve Clarice'ı adet üzere yanaklarından öptü, ama cam gibi gözü kocasının üzerinden ayrılmıyordu. İki erkek huşu içindeki genç gruptan ayrılıp bir köşede kucaklaştılar. Kilisede, onlara katılmak ya da geri çağrılmak için tereddütle bekleyen İmani ve Clarice'den de uzaklaştılar.

Müzik onbeş dakika sürdü.

"Holly Monroe'nun boyu bir ellidokuz, kilosu elliydi," dedi en iyi arkadaşı, notlardan okumadan, hazır bulunanların her biriyle konuşarak. "İnatçı, sadık bir Koçtu, sahip olunacak en iyi dost türü. Şekilden şekile soktuğu kıvır kıvır siyah saçları vardı. Yazları aynı bu kilisenin meşe sıralarının rengini alırdı; kışları ise (göstererek) buranın çam tavanının renginde olurdu. Yeşili

severdi. Pembeyi sevmediği için lavanta çiçeğini de sevmediğini söylerdi. Kahverengi gözlüydü ve gözlük takardı, biriyle ilk kez buluşacağı zamanların dışında. Burnu oldukça yuvarlaktı. Çok güzel büyük dişleri vardı, ama dudakları hep çatlak olurdu, o da çatlak kremi kullanmaya başlayana değin gülümsemedi. Zarif ayakları vardı.

"En sevdiği kilise şarkısı 'Ebedi Kollara Yaslanmak'tı. En sevdiği diğer tür şarkı 'Kendimi Tutamıyorum — Başkasını Değil Seni Seviyorum'du. Şarkı söylemeyi sevmekle birlikte koro provalarına sık sık geç kalırdı. Diploma töreninde giymek için kendine bir elbise dikmişti Evde. Evden *nefret ederdi*...."

İmani sesin alçaldığını ayrımsadı, bu konuşmanın gerisinden uğuldayan sesler geliyordu. Çevresindeki her şey sessizdi, Clarice bile dimdik oturuyordu, genç kadının sade, dostluk dolu sesine tutulmuştu. Holly Monroe'nun sınıf ve koro arkadaşlarının hepsi parlak yeşiller giymişlerdi. İmani, Clarice'ın, tarlada sallanan mısır başları kadar parlak, sallanan renklerden büyülendiğini düşündü.

Çocuğu kaldırdı, rahmi yanıyor ve sırtından aşağı ter boşanıyordu, parmaklarının ucuna basarak kapıya yöneldi. Clarence ve Başkan hararetli konuşmalarını hâlâ sürdürüyorlardı. "İdare heyeti toplantısı ... belediye meclisi üyeleri ... şehir meclisi" kelimelerini duydu. Clarence'ı eliyle çağırdı.

"Sesiniz buralara geliyor!" diye tısladı.

Nasıl içeri gelmezsiniz, demek istiyordu.

Yerlerinden kıpırdamadılar. Clarence başını kaldırdı, ona baktı ve çaresizce omuz silkti. Sonra, papazların soyut havasıyla, iki adam dönerek yavaşça dış kapıya yöneldiler ve kilise bahçesindeki büyük meşe ağacından biraz uzakta durdular. Tören boyunca orada kaldılar.

İki yıl sonra, Clarence onunla kavga etti: Derdin ne senin?

diye sordu. Sana dokunmamı asla istemiyorsun. Bana misafir odasında yat dedin, yattım. Vasektomi ameliyatı ol dedin, istemiyordum; ama *oldum*. (Burada, ona bir şekilde duyduğu kızgınlık ve kinle hüngür hüngür ağlamıştı: Kendi kendine, hadım edildiğini düşünüyor ve onu sorumlu tutuyordu.)

İmani sadece soğuk değil, yabancıydı da.

Kiliseden ayrıldıktan sonra, Clarence ve Başkanın Holly Monroe'yu anma törenine katılmamalarını seyretmekten duyduğu öfkenin, onunla arabaya binip eve gitmeyi kabul edişini engellememesine şaşmıştı. Bir ay sonra ona şefkatle gülümsemesini engellemedi. Bermuda'ya bir seyahati, ağaçlarla gizlenmiş ıssız sahilde muhteşem sevişmelerle dolu birkaç mutlu gün geçirmesini engellemedi. Annesinden Clarence'ın gençlik hikâyelerini, sanki öteden beri çok önem verirmiş gibi dinlemesini engellemedi.

Gene de, kilise kapısındaki kızgınlık anından beri kendini ondan ayırmıştı, kocasını, bazı anların dışında, bir yabancıdan farksız kılan bir ayrılık.

Ve o bunu hissetmemişti, bilmemişti.

"Ne yaptım?" diye sordu, sesindeki tüm şefkat İmani'nin üstünde kırılıp dağılıyordu. Sinirli bir gülümseyişle, onun alay ettiğini düşündüğü biçimde gülümsedi ona — çok ayrı yerlere sürüklenmişlerdi.

Kilisedeki olayı defalarca tartışmışlardı. Başkan Carswell — artık onu hiç görmüyorlardı— şimdi örnek bir başkan olmuştu, millet meclisi kampanyasına iki ırk da destek veriyordu. Televizyon onu sık sık eve getirse de, onu pek anımsayamıyorlardı.

"Başkana yardım etmiş olmam çok önemliydi!" dedi Clarence. "O bizim *ilk*imizdi!"

İmani bunu tam olarak anlamıştı, ama böyle söylenmesi ona gülünç geliyordu. Ve o gülünce öbürü alınıyordu.

Evliliği terk ettiği anı biliyordu, saniyesine kadar. Ama açıkça

bu anın belirli bir işareti kalmamıştı.

Tartıştılar, o gülümsedi, birbirlerine tehditkâr bakışlar fırlattılar, suçladılar birbirlerini ve bağırdılar — İmani bavulunu toplarken.

Her ikisi de yılın bu zamanlarında aldırdıkları çocuklarının, doğsaydı baş belası, "korkunç" iki yaşında olacağını yüksek sesle anımsadılar, şimdi sağlığı mükemmel olan annesine büyük bir yük olacaktı, ikisi de evliliklerinin onun yüzünden zaten bozulmuş olacağını yüksek sesle düşünmek istediler.

PORNO

Yetmişlerdeki çoğu düşünceli kadın gibi, kadınların erkeklerden çok daha çekici olduklarına karar vermişti. Ama, gene düşünceli kadınların çoğu gibi, bunu yüksek sesle nadir olarak itiraf ediyordu. Ayrıca, gene yaşdaşları gibi, bir erkekle yakın ilişkisi vardı.

Bu cinsel bir ilişkiydi.

Tanzanya'nın hâlâ Tanganika olduğu zamanlarda, orada tanışmışlardı; Sosyalist Afrika ülkelerindeki sağlık tedbirleriyle ilgilenen uluslararası bir öğrenci grubuyla beraberdi; o ise okullar yapmaya niyetli Amerikalı bir gruplaydı. Tanıştılar. Birbirlerinden hoşlandılar. Yedi yıl boyunca beş altı mektup yazdılar birbirlerine. Başka insanlarla evlendiler. Çocukları oldu. Ayrı şehirlerde oturdular. Boşandılar. Yeniden karşılaştıklarında şimdi aynı şehri paylaştıklarını ve birbirlerinden ancak beş kilometre uzakta oturduklarını keşfettiler.

Eski eşlerine saygı göstermeyi ve çocuklarına destek olmayı sürdürürlerken, aralarında çok güçlü bir bağ oluştu. Çocuklarının kavgaları ve çok sevdikleri gezintiler arasında ortak bir yer tutmayı kararlaştırdılar. Hâlâ, onda ilgisini çeken asıl şey cinsellikti. Zekâsına saygı duymuyor değildi; duyuyordu. Kusursuz bir zekâydı. Kendininkinden çok daha bilimsel, soyutlamalara çok daha düşkündü. Ama doğa ve nesnelerin gizli işleyişlerine de meraklıydı (onu öylesine iyi bir sevgili yapan belki de budur, diye düşünüyordu) ve onun, yıldızların uzaklığı, dünyadan uzak bütün galaksiler, alçak bulutlar ve yüksek sisler arasındaki ayrım ve salyangozun karmaşık hayatta kalma düzenleri gibi konulardaki düşüncelerini izlemekten hoşlanıyordu.

Ama birlikte seks inanılmaz derecede iyiydi: Hiçbir zaman soyut olmayan, övdükleri doğadan eleştirel olamayacak kadar nadiren uzaklaşan ve kendi hayatta kalma mekanizmalarını herkes anlasın diye tartışmalarla ortaya koyan kadın arkadaşlarıyla sohbet etmek gibi. Parmaklarının dokunuşu — duyarlı, ustaca en heyecan verici yerleri keşfeden— dokunulduğunda karşılık vermekten başka seçeneği olmayan *doğru* yeri bulmak için konuşan, soran, araştıran kadınların dili gibiydi.

Onun için arzuyla tutuşuyordu.

Bütün çocukların öteki aileleriyle oldukları akşamlar, yedide daireye gelirdi. El ele bir buçuk kilometre ötedeki Çin restoranına yürürlerdi. Gülerler, içerler, yerler, masanın altından üstünden elleri ve dizleri birbirine dokunurdu. Eve giderlerdi. Ortak bir cigaralık sararlar. Erkek müzik koyar, o da küveti köpüklü sularla doldururdu. Banyoda neşeyle haz içinde birbirlerini yalar ve emerlerdi. Islak, toprak rengi tenlerinin üstüne düşen parlak mum ışığına, ısıdan kızarmışlığa hayran olurlardı. Tütsü — servi ve sandal ağacının kokusunu alırlar. Erkek onu yatağa taşırdı.

Müzik. Heyecan. Duyarlılık. Huzur.
Nehirler gibi akıcı
ve berrak tatmin.

Cinsel tutku temelinin üstüne arkadaşlığı kurdular, çocuklarıyla toplu gezintilerden, onun işini (geçici olarak) kaybetmesinden, kendi yazarlığının (kendi hesabına gazeteci olarak çalışıyordu) engellenmesinden, tutulduğu sinir ve sıkıntı nöbetlerinde onun ancak bilimsel, soyut olabildiğini anladığı konuşmalardan beslenen arkadaşlıklarına —sıkça gidip geldiği ve görmekten çoğu zaman umutsuzluğa düştüğü, cesur, geveze kadın arkadaşları nedeniyle— giderek daha çok alışmıştı.

Kısacası, hemen hemen mükemmel bir düzen kurmuşlardı.

Bir sabah saat altıda "sabah aşkı" yapıyorlardı. "Sabah aşkı" rahatlatıcıydı, zihin açıcıydı. Taze. Müziksiz, ama kuşlar ve çalışmaya başlayan arabalar. Uyarıcısız.

Birbirlerinden az arayla geldiler.

Erkek içini çekti. Birlikte gelebileceklerini düşünmüştü.

O doygundu, kaygısız, gerginliği düşünmek istemiyordu.

Ama biraz sonra erkek sordu: "Sana porno kolleksiyonumu daha önce (göstermediğini biliyordu) göstermiş miydim?"

"O da nesi?" kaçınılmaz biçimde merak etti. Aklı takıldı.

Erkeğin elleri kıçını mıncıklıyor. Parmakları ılık çayır ya da ılık ve yumuşak asmalar gibi. Başparmağı —helezonik baskı hisseder, hoşlanır— anüsünün ıslaklığında daireler çiziyor. Dili yumuşak bir şekilde içine girer gibi vulvasında dolanıyor, üst dudağı bızırını okşuyor. Beş dakika süreyle alışıldığı gibi hareket etmeye başlıyor. Kendi kendine, mutluluktan *bayılacağım*, diye düşünüyor. Sonra duruyor.

"Sende ne var?" diye sordu erkeğe.

"Bu," diye karşılık verdi erkek. "Ve bu."

Arkadaşı Fannie'ye benzeyen göz kamaştırıcı siyah kadının aslında eşcinsel olan (beyaz genç onun memleketinden, Güneyin aşağısından) iyi bir arkadaşı var. Gerçi—. "Fannie" ve diğerine de "Fred" diyelim, barın birinde taşralı bir turisti gözlerine kestirirler. Başlıklarda dendiği gibi, ikisi de onu kesmeye başlar. Adam göz kamaştırıcı değildir. Kısa boylu, solgun ve kirli sarıdır. Az şaşıdır. Gerçekten, gelişmemiş görünmektedir. Fred de aynı görünür. "Fannie" onları yerine davet eder, ellerini tutmadan ya da yemeden, yıkanmadan ya da müzik dinlemeden soyunurlar ve birbirlerini okşamaya başlarlar. Onlar sırayla yalar ve emerlerken "Fannie" eğleniyor gibidir. Aynı şeyi birbirlerine yaparlarken şefkatle gülümser....

"Ve bu."

Minnesota'lı sarışın bir genç kız [belki de kaçırılmış, diye düşünür, okurken] *New York'ta, evinden çok uzakta, yalnız ve şehvet içindedir. Doğu Yakası'nın en kara iki erkeğiyle arkadaş olmuştur. (Bir barın önünde döğüşüyorlardı, o da kendi beyazlığının toyluğuyla kavgaya küfrederek onları durdurmuştu.) Onları barıştırdığı için minnettar kaldıklarından, onu kendi yerlerine götürürler ve düşünebildikleri her şeyi yaparlar ona. Bu sırada o cömertçe sırıtır. Sonunda sandviç yaparlar: biri anüsünden öbürü vajinasından girer, böylece aralarında kalan gövdesinin görülebilen tek yeri beyaz bacaklarının bir kesitidir.* [Ve bu iki boksörün sonunda birlikte bir şey yapabildiklerini görürüz.]

Sırtını yatağın başucuna dayayıp oturduğundan göğüsleri aşağıya sarkmış. İçindeki heyecan doruklara çıkmış ve meme uçlarını diriltmişti. Erkek dört ayak onun üzerine çıkar, nazik ama çok aç bir ayı gibi sürtünmeye başlar. Meme uçları neredeyse kendiliklerinden ona çevrilinceye dek sürtünür, sürtünür. Birini ağzına alır. Kadın sallanmaya başlar.

Ama sallanış durur.

Bir keresinde erkek ona şöyle demişti: "Bağlanmaktan heyecan duyabilirim." Hayır, "şöyle *'hafifçe* bağlanmaktan'," demişti. Kadın ona çaresiz, bağlı, ölümden daha beter bir zevk beklediği bir fantezisini anlatmıştı.

Bu sefer olay örgüsü yok. Güneyin aşağısında beklenmedik bir arkadaşlığın hikâyesi yok, Ortabatı ovalarından gelen sarı bukleler yok. Sadece sayfalar boyunca peş peşe gelen kadınlar: sarı, kırmızı, beyaz, esmer, siyah [bir keresinde ona gevşek olarak bağlattı kendini; hiç de kendi fantezisine benzemiyordu. Onu onunla olmak, okşamak, sarılıp yatmak, kucaklamak için

istiyordu] *bağlı, çok kere ağızları kapatılmış. Bacakları açık. Diz çöktürülmüş kadınlar.*

Erkek ensesine, omuzlarına masaj yapıyor. Butlarına, uyluklarının arkasına. Bütün gün sert bir daktilonun başında eğilen kadın yorgun. Arzulanmak ve şımartılmak duyguları içinde yüzüyor. Değer verilmiş. Sevilmiş. Çok geçmeden tamamıyla kendine gelmiştir. Uyanık. Onunla sevişmeye karar verir. Yüzünü döner. Başını kollarına alır. Alnını öper. Gözlerini. Parmaklarıyla kafatasını ovalar. Burnunu boynuna gömer. Öper boynunu. Göğsünü okşar. Diliyle meme uçlarıyla oynar. Yavaşça gövdesinin aşağılarına kayar. Penisi (erkek "penis" denmemesi gerektiğini düşünüyor, "beyaz çocuğun lafı"; "kamış" demeyi tercih ediyor) kalkıyor. Onu —dizlerinin üstündedir— ağzına alıyor.

Emiyor.

Biliyor ki, evliliği ve onun gibi ilişkileri koruyan uzun vadeli uzlaşmalar unutkanlıktır. Erkeği neyin heyecanlandırdığını unutacak.

"Hayır, hayır," diyor erkek, ona koleksiyonunu gösterdiği için çok üzgün; gerçekten, yemin ederek hararetle onları fırlatıp atıyor. "Önemli olan onların *seni de* heyecanlandırmaları!"

Kadın çok hoş siyah kızı düşünür —gerçekten arkadaşı Fannie'ymiş gibi— ve dehşete kapılır. Böyle bir beraberlikte Fannie'nin ne işi var? diye merak eder. Erkek içine girerken birden korkuya kapılır. Bekle! der ve telefona seğirtir.

Telefon çalar, çalar.

Arkadaşı Fannie işsiz bir satıcı kadındır. Ayrıca lezbiyendir. Bildiklerine dayanarak kafasında Fannie'yle ilgili gerçek bir hikâye yazmaya başlar. Sevgilisi bu arada onun gövdesi üzerinde çalışmaktadır.

Fannie ve Laura küçücük bir çatı katını paylaşıyorlar. Hemen hemen hiç sevişmezler. Sevmediklerinden değil —okşamayı ve rahatlatmayı çok sık yaparlar— ama cinsellik konusunda hissettiklerinden öyle suçluluk duyuyorlar ki neredeyse kurumuşlar. [Bu düşünceyle kendi salgılarının da kuruduğunu hissediyor.]

İkisi de uzun zamandır işsiz. Laura'nın annesi hasta. Fannie'nın erkek kardeşi Howard Üniversitesi'ne girmiş. Kitaplar, giysiler ve eğlence için ona para gönderecek sadece Fannie var. Fannie çok güzel ama aslında satış dışındaki her şeyde beceriksiz ve ekonomik durgunluk yüzünden binlerce satıcı işten çıkarıldı. İşsizlik yetmiyor.

Ama Fannie gerçekten çok güzeldir. Sokakta erkekler önünde durup ona her zaman bunu söylerler. Söyleme biçimlerine, "iltifatlarına" ergenliğinden beri, bugün bile küfürle karşılık verir.

Ancak o erkekler hâlâ onu sokakta durdurup "birkaç saatliğine iş" için para öneriyorlar....

Buraya kadar hepsini uydurmuştu ve sevgilisini yormuştu. Erkek derin uykuda. O, Fannie ve Laura'nın dairesine seğirtiyor. Ufak verandada oturarak onları bekliyor. Sonunda Woody Allen'ın bir filminden dönüyorlar. Çok neşeliler, ama gene de, o, yaşamının bir parçasını bir erkekle paylaştığı için, onlara verdiği önemin çok azını gösteriyorlar ona. Yüksek sesle esniyorlar, her iki yanağından çocuklu yaşlı kadınlar gibi öpüyorlar ve onu yeniden eve gönderiyorlar.

Şimdi, erkek onunla sevişirken, kendi kendine beyaz kadınla iki siyah erkeğin hikâyesini uydurmaya çalışıyor. Ama kadın kim olacak? Erkekler kardeşleri Bobo ve Charlie'ye benziyorlar. Kadın, Bobo ve Charlie'den iğrenmiş, daha beteri, sıkılmış. Beyaz kadın, *Times*'a göre Minnesota'daki bir çiftlikte siyah bir pezevenk tarafından baştan çıkarılıp, sonra da 42. Cadde'de bırakılan genç kıza benziyor. Kendini şöyle düşünmekten

alamıyor: *Zavallı: Cahil: Dayanıksız: Kolu Kanadı Kırık*. Bunlar heyecanlandırıcı ya da uyarıcı değil.

Erkek onunla ustaca sevişerek yüzünü seyrediyor. Kendi tekniğinin neredeyse kusursuz olduğunu biliyor, ama geliştirilebileceğini düşünüyor. Altındayken kadının hareketinin uyumu daha mı az? Aklı başından gitmiş görünüyor mu? Gövdesinde, erkeğin parmak uçlarından gönderdiği akımla uyuşmayan, dikkatini verdiği ayrı bir etkinlik var gibi. Gözkapaklarının uçlarının kımıldadığını fark ediyor. Gözlerinin her an açılabileceğini ve ona tarafsız olarak bakacağını düşünüyor. Titreme geçiyor. Kadını sıkıca sarıyor.

Kadının onun nesini düşünmüş olabileceğini düşünüyor çılgınca. Kadının içinde sanki kapalı bir binanın duvarına tırmanıyormuşçasına, *umutsuzca* hareket ettiğini anlıyor. Sanki onun aklından geçeni okumuşçasına, teşvik ederek inliyor kadın. Ama aklı başka yerde bir inilti — onu gücendiriyor.

Başının üstündeki yastığı ısırıyor: Nerede? diye düşünüyor. Fantezi içinde mi, değil mi?

Kendi olmak zorunda.

Onu bir parça umutla "Fannie" rolüne kaydırıyor. Ama bir şey değişmiyor. "Fannie" olarak Güneydeki kasabasını terk etmeyi bile reddediyor. Eşcinsellerin hiçbiriyle bir yere gitmeyecek, konuşmayacak.

Erkek barın dışında, iki siyah erkekle laflayan beyaz kadın ve onun bağlı, dizlerinin üstündeki imgesi arasında gidip gelmeye başlıyor.

Bunun da yararı olmuyor.

Üstelik, kadın kendini içindeki etkinliğe vermiş ve onu tutuyor — hasretle.

Erkek duvardan, ki bu kadının gövdesidir, aşağılara kayıp gittiğini hissediyor ve onun içinden kovuluyor.

LUNA — VE IDA B. WELLS'E YAKLAŞIM

Luna'yla 1965 yazında, Atlanta'da ikimizin de katıldığı politik bir konferans ve yürüyüşte tanıştım. Bu, sosyal haklar alanında geçici olarak çalışacağımızdan Güneyin ta içlerindeki küçük köylere girebilmemiz için bize cesaret vermek üzere düzenlenmişti. New York'ta Sarah Lawrence'dan bir otobüse binmiş, seçmenleri kütüklere yazdırabilmek için şansımı denemeye, doğduğum yer olan Georgia'ya gitmiştim. Siyah halk tarafından sergilenen heyecan ve neredeyse kutsal amaç duygusu bir devrimin başladığını apaçık gösteriyordu ve bunu kaçırmaya niyetim yoktu. Özellikle öğrencilerin katılımıyla canlanan bu yazı. Ve Güneyde kendi başıma biraz zaman geçirmenin eğlenceli olacağını düşünmüştüm.

Luna otostop yaptığı kamyonetin arkasında oturmuş, birinin onu yürüyüşün yapıldığı Faith Baptist'den alıp, şirin siyah bir Marsık evine götürmesini bekliyordu. Benim de otostopla yolculuk yapacağımı varsayan biri bizi tanıştırdığı için onu anımsıyorum. Ben, "Yo, bir daha yük kamyonunun arkasında gitmem. Atlanta'yı yeterince iyi biliyorum, yürüyeceğim," dediğim zaman yüzünün aldığı şekli anımsıyorum. O beyaz olduğu için yanına binmek istemediğimi düşünmüştü (sanırım), onun ne düşünmüş olabileceğini düşünüp açıklamaya kalkacak kadar meraklı değildim. Ama gene de, biri ona gitme zamanı gelene kadar sessizce beklemesini söylediği için, kamyonetle yalnız ve unutulmuş otururkenki boyun eğişinden ve *sabrından* etkilenmiştim.

Onu tanıdığım yıllar boyunca bu pasifçe bir şeyler olmasını bekler görüntü çok az değişti. Bütün süre de dört veya beş yıldı. Belki de yaşamlarımızın öyle iyimser bir döneminde tanıştığımız için daha uzun geliyor. John Kennedy ve Malcolm X'e suikast

yapılmıştı, ama King'e yapılmamıştı, Bob Kennedy'ye yapılmamıştı. Dahası, şu veya bu militanın ölüm tarafından öldürücü, garip biçimde elenmesi, sürgünler, Küba'ya kaçışlar, eski Hareket· arkadaşlarının FBI'ın ektiği yalan tohumları aracılığıyla sonsuza dek ayrılmaları, Bayan Martin Luther King, Sr.'in kilisesinde piyanoda Lord's Prayer'ı çalarken öldürülmesi (adı Alberta mıydı?), kavranılmaz, mutlu geleceğimizde yaşanacaktı.

Biz Amerika'yı değiştirebileceğimize inanmıştık, çünkü biz genç ve zekiydik, ve onu değiştirmek için kendimizi *sorumlu* tutuyorduk. Başarısız olabileceğimize inanmıyorduk. Yani şarkılarımıza şevk veren (inançları canlandıran bir şevk, gerçekten; biz Amerika'yı *yeniden canlandıracaktık*!), arkadaşlıklarımızı sevimlileştiren (başlangıçta zaten hepsi ırklararasıydı), cinsiyetimizi harika bir şekilde harekete geçiren (ki başlangıçta hemen hemen hepsi ırklararasıydı) buydu.

Daha sonra birlikte oturduğumuzda, Luna'da ilk dikkatimi çeken şey sutyeninin olmamasıydı. Bu bana garip gelmişti, sanırım, çünkü ihtiyacı da yoktu. Göğsü gerçekten dümdüzdü, memeleri bir çocuğunkiler gibiydi. Yüzü yuvarlaktı ve akneden ıstırap çekiyordu. Sivilceleri kurutmak için hazırlanmış bir tüp (eğer cildiniz pembe veya uçuk sarıysa) "ten renklendirici"yi daima yanında taşırdı. En garip zamanlarda, ışığın değişmesini beklerken, seçmen kayıt bilgilerini dinlerken, babasının yeni kız arkadaşı hakkında konuşurken, bu zırıltıyı yüzüne sürerdi, diğer elinde gene sadece bu iş için taşıdığı başparmağı büyüklüğündeki pirinç aynayı tutardı.

Güney Georgia'dan zorla koparılmış, şehir ağababalarının hiç de yerinde olmadan yıllar önce Freehold adını verdiği küçük bir kasabada birlikte çalışmamıza karar verilmişti. Luna'nın hafif astımı vardı ve terlediğinde ya da sinirlendiğinde ağzından nefes alırdı. Siyah saçları omuzlarına kadardı ve kaküllerini alnına düşürür, yanlardaki saçları kulaklarının arkasına doğru fırçalardı. Gözleri kahverengi ve oldukça küçüktü. Çekiciydi,

ama güçbela ve çaba harcayarak. Azıcık kilo mu aldı örneğin, tamamıyla fark edilmez olacaktı, bir devrimde bile gözden uzakta yitip gidecekti, şişmanların kaderi hep bu olmuştur zaten. Güney Georgia'da bir evin merdivenlerinde otururken çekilmiş bir fotoğrafı var bende. Minicik inci küpeleri var, Peter Pan yakalı siyah kolsuz bir gömlek, Bermuda şort ve sadece büyük başparmağına bağlı gibi görünen Doğu Kızılderili sandaletleri giymiş.

65 yazında burası Güneyin her hangi bir yeri kadar sıcaktı. Uçan böcek ve sivrisinek bolluğu vardı. Herkes sıcaktan, böceklerden ve sıkı çalışmadan yakınıyordu, ama Luna herkesten az şikayet ediyordu. Benimle birlikte Georgia'nın karayollarında aşağı yukarı günde onbeş kilometre yürüyor, siyahlarınmış gibi görünen (1960'da bunu anlamak kolaydı) her evde durup, nasıl oy kullanılacağını öğrenmek isteyen var mı, diye soruyordu. İşlem basitti: uygun sütuna adını yazmak veya "X" işaretini koymak. Ve sonra, bizim her yere yürüyerek gitmemiz gerekmesine karşın, kayıt olması beklenenleri ilçe hükümet binasına güven içinde götürebilecek bir araba sağlama iznini aldık. Sıcaktan perişan olmuş, köpek gibi ağzından nefes alan Luna, saçları terden kafasına yapışmış, doğru ileriye bakarak ve sanki ödülü yürümekmiş gibi yürüyordu.

O yaz çok şey becerebildik mi bilmiyorum. Geçmişe baktığımda, sadece az değil, saçma da görünüyor. Beyaz ve siyah bir avuç insan, birlikte yaşıyorduk? Bizi evlerine kabul eden siyah insanlar daima konukseverlik ve nezaket gösteriyorlardı. Zaten böyle davranılmasını beklemem şimdi beni şaşırtıyor. Ziyaret ettiğimiz her bir evde, tek tek konukseverlik *beklediğimi*, nezaket *beklediğimi* fark ediyorum. Luna benim "gözü kara"lığımdan çok kere irkiliyordu. Eğer gözlerden ırak bir çiftlik evine yürümüşsek ve yarım düzine köpek topuklarımızın çevresinde havlayarak dönüyorsa ve bir ağacın altında av tüfeğiyle durup kendi kendine ıslık çalan kocaman siyah bir adam görmüşsek sinirlenmeye başlıyordu.

Öte yandan, ben, tanımadığım adamın köpeklerine haykırmakta, burunlarının üstüne bir iki şamar atmakta ve adama, vur şunları, diye bağırmakta bir sakınca görmüyordum.

O ay Luna'yla birlikte her gün yeni siyah insanlarla görüşmek, bende kendimle ilgili hep duyduğum bazı kuşkular uyandırdı: Ben siyah insanların üstün insanlar olduğunu düşünürdüm. Basit olarak beyaz insanlara üstünlük değil, çünkü üzerinde çok düşünmeksizin bile, zaten herkesin onlara üstün olduğunu varsayardım; ama siyahlar herkese üstündü. Bununla beraber, sadece beyaz insanlar bir kilise Pazar-okulu sınıfını havaya uçurup "zafer"lerinden dolayı televizyonda sırıtırlar, yani dört küçük siyah kızın ölümüne. Onlardan her zaman, her türlü canavarlık beklenir. Diğer taraftan, siyah insanların Luna ve bana sıcaklık ve ilgi dışında bir tavır gösterebilecekleri aklıma bile gelmezdi. Aralarına aniden cahil bir Kuzeyli beyaz ve siyahın gelmesinden duydukları merak bile çekingen ve saygılıydı. Bana bir akraba gibi davranıldı, Luna'ya ise çok iyi karşılanan bir konuk gibi.

Luna ve ben, orta yaşlı bir çift ve okul çağındaki küçük kızları tarafından içeri buyur edilmiştik. Anne ev dışında yerel bir konserve fabrikasında çalışıyordu, baba Augusta yakınlarındaki kağıt fabrikasında çalışıyordu. Bizi içeri almakla işlerini kaybetme tehlikesini göze aldıklarından hiç söz etmediler ve küçük kız biz orada olduğumuz için ırkçıların evlerine saldırabileceğine dair hiçbir korku göstermedi. Dahası, ben de bizim yüzümüzden başlarına ne gelirse gelsin bu ailenin şikayet edebileceğini hiç düşünmedim. Tehlikeyi anlamış olmakla, riski göze almışlardı. Onların özellikle yürekli olduklarını düşünmedim, sadece tipiktiler.

Luna evin küçüklüğünü —sadece dört odaydı— sevdi sanırım. Annesinin zevksizliğiyle alay etmesi bu evde oldu. Annesinin Cleveland'daki sarı ve leylak rengi evi, onbir odası, ısıtmalı garajı, her yıl yenilenen arabası, babasının annesine sadık kalamaması, boşanmaları, çocuklar üstüne olan kavgadan

daha acı bir biçimde mal kavgaları. Annesi evi ve çocukları almıştı. Babası arabayı ve Luna'nın tanımasını ve "onaylamasını" istediği yeni kız arkadaşını. Annesinden bu kadar nefret eden biri daha olacağına inanamadım. Onda nefret ettiği her şeyi üç sözcükle özetlerdi: "*sarı ve leylak*."

Luna'nın bir fotoğrafı daha var bende, Georgia eyaletinin bir atlı polisi dayılanırken çekilmiş bir grup fotoğrafı. Georgia'nın bu en gözde unsuru bizi şehir dışındaki ıssız yerlere kadar takip edip, "Tanrı bilir" Kuzeyde (hepimizin kuzeyde yaşadığını düşünüyordu, çoğumuzun Georgia'lı olduğuna inanmıyordu) işler buradaki kadar kötüyken, —Güneyde— enerjimizi nasıl boşa harcadığımız üzerine konferans çekmişti. (O zaman bile bana yakın gelen bir görüştü, ama bizim bulunduğumuz konuma uymuyordu.) Luna adama bakıyor, ağzı her zamanki gibi azıcık açık, yüzünde bir parça şaşkınlık okunuyor. Korkmuş olmamıza karşın hiçbirimizin yüzünde korku izi bulamıyorum. Ne de olsa 1965, üç yurttaşlık hakları çalışanının yerel görevlilerce alınıp Mississippi'de ormanının derinliklerine götürüldüğü ve orada sadistçe işkence edilip katledildiği 1964'ten hemen bir yıl sonraydı. Luna siyah düz bir omuz çantasını hep yanında taşırdı. Onunla karşı tarafta duruyor, başparmağı sapına geçmiş.

Gece aynı yatakta uyuduk. Okullarımızdan, sevgililerimizden, anlamadığımız ya da özlediğimiz kız arkadaşlarımızdan konuştuk. Goa'ya gitmeyi düşlediğini söyledi. Ben Afrika'ya gitmeyi düşlüyordum. Benim hayalim onunkinden önce gerçekleşti: Akla gelmeyecek bir kaynaktan gelen burs teklifi, bir gün bir ağacın altında oturmuş şiir yazarken ulaştı bana. Yazın ortasında Freehold'u, Georgia'yı pişmanlık duymadan bıraktım, ve New York'tan Londra'ya, oradan Kahire'ye, Kenya'ya uçtum, sonunda, Georgia'da olağan kabul ettiğim aynı yumuşaklık konukseverliğin olduğu varsayımlarıyla Uganda'da siyahların arasına yerliştim. Doğal olarak, Nil boyunca otostop yaptım ve en iyi yöresel yemeklerin benim onuruma muhteşem bir şekilde

hazırlandığı bütün yemek davetlerini kabul ettim. Gerçekten, ataları uzun yıllar önce aptalca, yoldan çıkartılıp, Amerika'ya götürülen insanların kaybolmuş akrabası olmuştum.

Hemen Luna'ya yazdım.

Ama neredeyse bir yıl onu tekrar görmedim. Üniversiteden yeni mezun olmuş, Brooklyn Heights'ta bir apartman katına geçici olarak taşınmış bir ay sonra da tahliye edilmiştim. O zaman 9. Doğu Cadde'sinde ucuz kötü bir apatmanda oturan Luna, beni iki yatak odalı dairesini paylaşmaya davet etti. Taşınmadan önce daireyi görmüş olsaydım asla kabul filan etmezdim her halde. Apatman B ve C Bulvarları arasındaydı ve ön kapısı yoktu. Keşler, ayyaşlar ve diğerleri gece boyunda sık sık (ve bazen gün boyunca) merdivenlerin altında uyumak ya da kendilerini rahatlatmak için birinci kat holünün arkasında dolanıp dururlardı.

Luna'nın dairesi üçüncü kattaydı. İçindeki her şey beyaza boyanmıştı. Üç odasıyla mutfak (kırmızı banyo küvetiyle) arasındaki zıtlık ve korkunç merdiveni sersemleticiydi. Mobilyası, önceki kiracıdan devralınmış, Luna'nın boyalarını kazıdığı iki koca pirinç yatak ve her nasılsa bir yolunu bulup Güneyden alıp getirdiği uzun, yüksek arkalı bir kilise sırasından ibaretti. Küçük dairenin hoşuma giden bir samimiyeti vardı. Ayrıca aşırı uçlardaki tasarımın zıtlığından da hoşlanmış olduğumu bugün anlıyorum. Ön penceremizin dışında çürüyen bir mahalle vardı, bir savaş meydanı kadar çirkin ve ölümcül. (Ve sözde saldırgan varsayılmalarına karşın, biz, kendi çevrelerinin karanlığı ve pisliğinden her şeyden çok *şaşırmış* gibi görünen Hispanik komşularımızdan nasıl olduysa hiç kötü bir davranış görmedik.) İçerdeki kilise sırası, Abe Lincoln uzanıyormuş gibi dar ve düzdü, beyaz duvarlar bir manastırınki kadar lekesizdi ve arkadaki yatak odasının penceresinden mavi gökyüzünün anlatılamayacak derecede saf, küçük bir parçası içeri giriyordu. (Luna perdeleri gereksiz buluyordu ya da

almaya gücü yetmiyordu, bunun için de hep ışıklar kapalıyken soyunuyor ve yıkanıyorduk, odalar mumla aydınlatılıyordu, yatarken giydiğimiz dik yakalı, uzun kollu gecelikler duvara rahibe biçimli gölgeler düşmesine neden oluyordu.)

Daima karşılıklı saygıyla biçimlenmiş olan ilişkimiz, birkaç hafta içinde, ikimizin de o sıralar gereksindiği güvenlik ve rahatlığı sağlayan, sıcak ve rahatlatıcı bir arkadaşlığa dönüşmüştü. Gün boyunca Sosyal Yardım Müdürlüğü'ndeki işimdeydim, eve dönünce de düzenli olarak küçücük oturma odasındaki daktilomun başına geçiyordum. Luna bir anaokulunda çalışıyordu, akşamları da kendi kendine Portekizce öğreniyordu.

Güneyde geçirdiği yaz sırasında kendisine tecavüz edildiğini anlattığında, 9. Doğu Caddesi'nde oturuyorduk. Dehşet ve inanamama duygularını anlatmak şimdi bile çok güç benim için. Bu olay, Elridge Cleaver'ın, beyaz kadınlara geçmeden önce siyah kadınlar üzerinde "uygulamalar" yapan bir tecavüzcü/devrimciyi yazmasından önce olmuştu. Ayrıca, eğer yanılmıyorsam, LeRoi Jones'un (o zamanlar tanındığı adıyla; şimdi elbette İmamu Baraka, ki bu da "Kral" denmesinden çok daha küstahça) genç siyah erkek isyancılara öğütlerini yazmasından (kadınların *kendi* asilikleriyle ne yapmaları gerektiği anlatılmıyordu) önceydi: "Beyaz kızların ırzına geçin. Babalarının ırzına geçin." Bunu gerçek anlamıyla kullandığı açıktı, ve üstüne üstlük: Beyaz bir kızın ırzına geçmek onun babasının ırzına geçmekti. Alışıldığı biçimde siyah erkekleri (aslında genel olarak erkekleri) etkilemeyen bu sonuncusunun anlamı kadın düşmanlığı gaddarlığıydı, ama ne renk olursa olsun kadınlar tarafından daima anlaşıldı ve reddedildi.

"Ayrıntılar?" diye sordum.

Omzunu silkti. Adın verdi. Son zamanlarda gazetelerde, çok küçük bir puntoyla da olsa geçen bir ad.

Bir Hareket yıldızı ya da tanıdığınız biri değildi. Bir zamanlar kısaca tanıştırılmıştık. Ondan hoşlanmamıştım, çünkü bayağıydı ve siyah kadınlardan "bizim" kadınlar diye söz ediyordu. (Eski Hareket içinde, siyah erkeklerin bize bir grup olarak sahip çıkmak istediklerini düşünmek hoştu; sonrasında bize sahip çıkmanın anlamının onlar için tam anlamıyla *bu* olduğu açığa çıktı.) Fiziksel olarak çekici değildi, onda sokak serserisi havası olduğunu düşünmüştüm: kasıla kasıla, gereksiz yere yaylanan bir yürüyüş, küçük gözler, bozuk bir cilt, bir ağız dolusu çarpık çurpuk ya da boşlukları olan dişler. Sonraları herkes tarafından yalnızca Stokeley Carmichael'a atfedilen sloganı —Kara Güç!— tuhaf biçimde, ilk atanlardan biri de oydu. Stokeley medya tarafından bu düşüncenin yaratıcısı olarak seçilmişti, çünkü fiziksel olarak güzel, fotojenik ve konuşkandı. Bu devler çağında, diye düşündüm, adı bile —Freddie Pye— küçültücüydü.

"Sen ne yaptın?"

"Gürültü çıkaracak hiçbir şey yapmadım."

"Niçin haykırmadın?" Ben olsaydım şiddetle haykırırdım.

"Nedenini biliyorsun."

Biliyordum. Emmett Till'in gövdesinin nehirden çıkarıldıktan hemen sonra çekilmiş bir fotoğrafını görmüştüm. Halka olmuş beyaz insanların, kopartmalarından önce onlarla kendi dilleriyle konuşan bir şeyi kızartırlarken çekilmiş fotoğraflarını görmüştüm. Nedenini biliyordum, tamam.

"Neyi kanıtlamaya çalışıyordu?"

"Bilmiyorum. Sen biliyor musun?"

"Belki sen onda dayanılmaz şehvet duyguları yarattın," dedim.

"Öyle olduğunu sanmıyorum," dedi.

Aniden utandım. Sonra kızdım. Çok, çok fazla kızdım. *Bunu bana anlatmaya nasıl cesaret edebilir!* diye düşündüm.

Tecavüz hakkında siyah kadının ne düşündüğünü kim bilir? Ona kim sordu? Kimin *umurunda*? Bu hikâyede beyaz kadının değil, *onun* tecavüz kurbanı olmaya çok daha uygun olduğunun doğruluğunu hakkıyla kim kabul eder? Irklararası tecavüz söz konusu olduğunda, bir siyah kadının ilk düşüncesi erkek kardeşinin, babasının, oğlunun, sevgilisinin hayatlarını korumaktır. Linç tarihi onda böyle bir tepki doğurmuştur. Bunu herhangi birinin hissettiği kadar güçlü hissediyorum. Böyle bir tecavüzün hayali hikâyesini yazarken, Ida B. Wells'in otobiyografisini üç kez okudum, bu bir bakıma onun ruhunun beni bağışlaması için dua etmek gibiydi.

Sayfaları çevirirken ettiğim dua şöyle bir şeydi: "*Lütfen beni bağışla. Ben bir yazarım.*" (Tek başına bu kendini açığa vurma ifadesi, bana çoğu kere mutlak bağışlanma için yeterli neden gibi görünür; yazar daima bilmek istediğinden değil —Havva gibi— anlamaya çalıştığı için de —gene Havva gibi — günahkârdır.) *"Yaşamın bana gösterdiğinin aksini yazamam. Kimseye kötülük dilemiyorum. Ama ben en azından ırklararası tecavüz konusunda karmakarışık olan kendi duygularımı anlamak için çaba göstermeliyim. Biliyorum, Ida B. Wells, sen bütün hayatını, beyaz kadınlara tecavüzle suçlanıp beyaz güruh tarafından linç edilen ya da bununla tehdit edilen siyah erkekleri koruyarak ve korumaya çalışarak geçirdin. Linç edilme dehşeti altında yaşayan bütün bir halk için bunun ne anlama geldiğini, sen benim bilebileceğimden çok daha iyi biliyorsun? Erkekleri, beyaz kadınlar söz konusu olduğunda, iflah olmaz cinsel şehvet yaratıkları olduğu iftirası altındadırlar. Sen, geçmişte tecavüzle suçlanan siyah erkeklerin beyaz suçluların masum kurbanları olduklarını öyle açıklığa kavuşturdun ki, ben siyah erkeklerin beyaz kadınlara gerçekten tecavüz etmediklerine inanarak büyüdüm. Asla. Hiçbir zaman. Şimdi onlardan bazılarının en çarpık, en iflah olmazlarının bunu yaptıkları ortaya çıkıyor. Onlar hakkında ne yazmamı isterdin ki?"*

Yanıtı şöyleydi: *"Hiçbir şey yazma. Hiçbir şey. O siyah*

erkeklere karşı kullanılacaktır, dolayısıyla hepimize karşı. Elridge Cleaver ve LeRoi Jones kimle uğraştıklarını bilmiyorlar. Ama sen unutma. Sen, asılsız olarak tecavüzle suçlanan siyah insanların öldürülüşüne tanık olsunlar diye çocuklarını da oraya getiren insanlarla uğraşıyorsun. Kara el ve ayak parmaklarını ganimet olarak üstünde taşıyan insanlarla. İnkâr! İnkâr! İnkâr!"

Gene de, peşini bırakmadım: *"Siyah erkeklerin bazıları birine tecavüz etmenin ne anlama geldiğini bilmiyor görünüyor. Bazıları ifşa etmek için bunu yaptılar, ama ötekiler tecavüzü isyanın bir parçası olarak gördüler, 'beyaza yaptığını ödetiyorum.' Bununla gurur duydular."*

"Amerika hakkında hiçbir şey bilmiyorlar," diyor. *"Ve görünüşe bakılırsa, sen de, bilmiyorsun. Senin ne düşündüğün, ne bildiğin önemli değil, ne hissettiğin önemli değil, bir şey söyleme. Son nefesini verene kadar!"*

Gerçekte, bir yazara vermek için gereksiz bir tavsiye, bence.

Freddie Pye, o zamanlar bir kere bile bakmayacağım türden adamlardandı. (Bütün o yıl boyunca oldukça garip insanların arasındaydım: Acayip zaafları olan, yabancı dil bilen beyaz azınlıklar; yarı beyaz bir hippi şarkıcı; ve ayrıca olağanüstü bir dansçı olan .ve bana vals yapmayı öğreten iri Çinli bir matematikçi.) İnanç sorunu yoktu.

Ancak, geçmişe baktığımda, inancın geçici olarak *askıya alınması* söz konusuydu, belki de gerçekten olmamıştır, diye bir tür *umut* vardı; belki de "beyaz kadınların hep yaptıkları gibi" Luna tecavüz hikâyesini uydurmuştu. Çok geçmeden bunun olamayacağını anladım. Olayı anlattığı tek insan bendim.

Bana şöyle dermiş gibi baktı: "Yaşamımın o bölümü bittiği *için* memnunum." Olağan yaşamımızı sürdürdük. Bitmek bilmeyen, garip, can sıkıcı ve kötü fikirlerle dolu bütün filmleri gördük. Kahverengi pirinç ve yoğurt yemeyi öğrendik ve kasha ile tadı acayip çaylara katlandık. Benim yarı siyah şarkıcı hippi

arkadaşım (şimdi Sheepshead Bay'lı değil de "I-lands"lı olduğunu söyleyen meşhur bir reggae şarkıcısı oldu) çay, kasha ve Çin sebzelerine "düşmüştü."

Gene de tecavüz, tecavüzü bilmek, ortada, itiraf edilmiş, can sıkıcı bir kütleydi şimdi ikimizin arasında. (Ve ben—Luna tecavüze uğramış olsa da olmasa da— belki de bu hep böyleydi diye düşünmeye başladım; onun, benim tüm yaşamım üzerindeki etkisi, *tecavüz açıklamasının* siyah erkeklerin yaşamları üzerindeki, suçlu ya da suçsuz *bütün* siyah erkeklerin üzerindeki, dolayısıyla bütün halkımın üzerindeki etkisiyle aynıydı.)

Benimle tecavüz konusunda konuşmadan önce, bizim bir ömür boyunca arkadaş kalacağımızı sanırdım. İnsanın zorlu zamanlarda tanıdığı, sahip olmayı düşleyeceği türden bir arkadaşlık; sıcağın ve sivri sineklerin, toyluğun ve ölüm tehdidinin altında. Ayrı ayrı seyahat edip, dünyanın dört bucağından birbirimize yazabilirdik.

"Uluslararası sevgililer listesi" tutmayı, aşkta kim yetenekli kim yeteneksiz (düşkünlüğümüze kıkırdayarak) karşılaştırmayı sürdürebilirdik. Arkadaşlığımız her şeyden daha kalıcı daha gerçek olabilirdi, ikimizin de evlenmesi, çocuklar, kocalar bile olsa sürecekti — bir gün umutsuzluk ve sıkıntıdan *evleneceğimizi* varsaysak, hiç de olası görünmüyordu ya, daha çok bizi eğlendiren bir konuydu.

Ama şimdi birbirimize duyduğumuz sevgide bir soğukluk vardı. Luna hafiften uyuşturuculara merak sardı, çünkü tanıdığımız herkes öyleydi. Yaşamının amaçsızlığına gıpta ediyordum. Parasal desteği vardı. Çalışmaktan usandığı için anaokulundaki işinden ayrıldığı zaman, maceraperest babası hemen ortaya çıktı. Onu pahalı bir lokantaya götürdü, 9. Doğu Caddesi'nde oturduğu için onu haşladı ve bana şöyle dercesine baktı: "Böyle bir kenar mahallede oturma fikri elbette senden çıkmıştır." Kötü olan ben olduğuma göre, elbette.

Benim için, her gün, yakında ayrılmak zorunda olduğumu bildiğim, daima pis sokaklar arasında yaşamış insanlar için gerekli yiyecek ve barınağı sağlamaya çalışan Sosyal Yardımlaşma Müdürlüğü vardı. Gene de, ben, ne de olsa "yetenekli" bir Sarah Lawrence kızıydım. Ön kapısı olmayan binalarda çürümek saçmalık olurdu.

Bir pazar sabahı geç vakit Sosyal Yardımlaşma Müdürlüğü'nde tanıştığım bir ressamla yattım. Bütün dünyaya kovboy şarkıları söyleyen, Gene Autry gibi bakan, ama *dişleriyle* harika sürrealist kuş, gulyabani ve meyve resimleri boyayan bir adamdı. Önceki gece, üçümüz — ben, ressam ve onun şehre henüz gelmiş, ikizi gibi görünen "eski Deniz Kuvvetleri kafadarı" — şarap ve otla uçmuştuk.

O sabah Deniz Kuvvetleri kafadarı yatak odasının kapısında sahibini bekleyen bir köpek yavrusu gibi horluyordu. Erken kalkan Luna, korkunç gürültüler çıkararak kahvaltısını yaptı, odamdan çıktığımda bana tehditkâr bakışlar fırlattı ve kapıyı kilidi bozacak kadar şiddetle çarpıp çıktı. (Luna sadece siyah erkeklerle çıkmayı neredeyse adet haline getirmişti. Benim, onun deyişiyle "kimle olursa olsun" çıkmam, onun kavrayamadığı bir şeydi, politik olarak hasta olan bir toplumda "düşmanla yatmak" düşmanın "politik mikropları"nın "bulaşması" demekti. Elbette bunda doğruluk payı vardı, ama bu işe bu kadar takılması da beni yormaya başlamıştı. Gene de, kendi siyah sevgililerinin "beyaz kadın"la yatmakla göze aldıkları riski hesaplayamadığı ve politik olarak, nispeten zararsız çalışmaların yapıldığı Güneyde geçen bir yazdan sonra bütün ırksal, ekonomik ya da cinsel politik hastalığının iyileştiğinden emin göründüğü için, bunun Luna'dan gelmesi eğlendiriciydi.)

O pazar sabahı onu neyin bu kadar taciz ettiğini Luna bana asla anlatmadı, bense onu ilişkimizin sonu olarak anımsıyorum. Başta korktuğum gibi, benim daireye iki erkek getirmiş olmamı düşüncesizlik olarak almıştı. Hayat tarzımız zaman zaman

düşüncesizlik *etmemizi* kaldırabiliyordu. Arkadaşlarımız çeşitli, canlı ve çoğu kere garipti. Özellikle onun arkadaşları, olması gerekenden daha fazla uyuşturucuya batmışlardı.

Aramızdaki uzaklık giderek artıyordu. Goa'ya gitmekten daha fazla söz eder olmuştu. Zevk veren bir yanı varsa da sefihliğim üzerine suçluluk duymam, sosyal yardım müdürlüğündeki işime karşı artan nefretimle birleşip, beni iki yöne itiyordu: Güney ve Batı Afrika. Seçme zamanı geldiğinde, Güneyde *geçirdiğim* yazın, bende daha önce sadece birlikte yaşadığım insanlara dönme, onları anlamaya çalışma, onlar hakkında yazma gereksinimi doğurduğunu keşfettim.

Tecavüzü bir daha tartışmadık. Gerçekten, Freddie Pye ya da olup biten hakkında Luna'nın ne hissettiğini asla tartışmadık. Birlikte oturduğumuz son ay, bir gece, mavi kottan bir erkek ceketinin kilise sırasının üstüne atılmış olduğunu fark ettim. Ertesi sabah, Luna'nın yatak odasından Freddie Pye çıktı. Benimle güçbela konuştu — herhalde siyah bir kadın olarak benden, onun beyaz bir kadının yatak odasında olmasına karşı düşmanca davranmam beklendiği için. Düşmanlık gösteremeyecek kadar şaşırmıştım, gene de bu hissettiğimin yalnızca bir parçasıydı. Çıkıp gitti.

Bunu Luna'yla tartışmadık. Şimdi düşünüyorum da, tartışmamamız tuhaftı. Sanki o hiç buraya gelmemişti, sanki o ve Luna o gece aynı yatak odasını paylaşmamışlardı. Bir ay sonra Luna tek başına Goa'ya gitti, kendi yoluna. Bir adada yaşadığını ve sahilde yattığını yazdı. Orada onu, sahillerden topladıklarıyla geçinenlerden ve baş belalarından koruyan bir sevgili bulduğundan söz ediyordu.

Birkaç yıl sonra, Güneye ziyaretime geldi ve daha sonra kızımın düşürüp kırdığı çok hoş bir çömlek getirdi, ama ben çömleği öyle bir yapıştırdım ki, çatlak, desenin güzelliğini ve inceliğini artırıyor.

Sözcüklerden Sonra, Sonradan Akla Gelenler

"Hikâye" bu. "Çözülmemiş" bir sonu var. Çünkü Freddie Pye ve Luna hâlâ hayattalar, benim gibi. Bununla birlikte, bir akşam bir arkadaşımla konuşurken, kendimi, gerçekten, *iki* son yazdığımı söylerken duydum. Birinde, doğrulukla işleyen adaletin olduğu bir ülkede böyle bir hikâyenin yayınlanmasının yerinde olduğunu düşündüm, ve yukardakinde ise, linçin hâlâ varolduğu, en azından bilinçaltında, bir ırkın kontrolü için araç olarak kullanıldığı bir topluma sunabileceğimin en iyisi olduğunu düşündüm.

Gerçekten adalet kurumunun herkes için işlediği bir toplumda yaşasaydık (bu durumda "adalet" eşit ev, eğitim, işe giriş, yeterli diş bakımı, vs. vs.'yi içeriyor), buna uygun olarak Luna ve Freddie Pye arasında doğru bir ilişki kurulurdu, yani erkek kardeş ve kız kardeş, *companeros*, ilişkisi, o zaman ikisinin, birinin tecavüz etmesi ve öteki için bunun ne anlama geldiği üstüne birlikte mücadele etmeleri gerekirdi, diyorum.

Sevdiğim ve beni seven siyah bir erkek arkadaşım olduğundan, bu özel tecavüzün bizim için ne anlama geldiğini tartışmaya hatırı sayılır bir zaman ayırdık. Ahlak açısından yanlış ve mazur görülemez, dedik. Utanç verici; siyasi açıdan yozluk. Gene de, Georgia, Freehold'de Luna bağırsaydı, sayısız genç, masum siyah erkeğin başına neler gelebileceğini düşündüğümüzde, Ida B. Wells'in tecavüz konusunu işlerken duyduğu korkunun daha fazlasının bizde de olduğu ortaya çıktı. Bu korkunun ifade ettiği şeyler bende huzur bırakmadı, böylece hikâyenin çoğunu yazmış olmama karşın, üstünden aylar, yıllar geçti, ama onu bitirmek ya da yayınlamak elimden gelmedi, ya da en azından içimden gelmedi.

Üstünde düşünürek geçen yılların sonunda, bakış açısında

birkaç küçük değişiklik, inceltmeler, şaşırtıcı şeyler çıktı ortaya. Bunlar süregelen konuya daha iyi ışık tutabilir miydi? Bilmiyorum. Ne olursa olsun, ben notlarıma döndüm, okuyucunun kullanması için şimdiye kadar olan bölüme ekledim.

Luna: Ida B. Wells—Gözardı Edilmiş Notlar

Luna'nın karakterine ekleme: Hareketin içinde veya dışında çoğu kimsenin "marsık" ve "siyah"ı eşanlamlı düşündüğü, Güneylilerin "uyanık" konuşmasını taklit edip güya içtenlik taslandığı zamanlarda, Luna buna karşı çıkmıştı. Başkasının etnik tarzını kolayca taklit edemediği gibi, kendininkini de abartmayan bir tür WASP'tı. Neyse oydu. Çok dürüst, zeki bakışlı, kayıtsızca gözleyen, kendi derisi dışında var olma yeteneği olmayan genç bir kadın.

Hayal Ürünü Bilgi

Luna, Freddie Pye'ın ziyaretini şu şekilde açıkladı:

"O akşam aradı, şehirde olduğunu söyledi, Hareketin Kuzeye geldiğini biliyor muydum? Bilmediğimi söyledim."

Onu ne zaman görebilirdi? bilmek istiyordu.

"Hiçbir zaman," diye yanıtladı Luna.

Gözyaşları boşandı, ya da telefonda ağlama sesi gibi bir şeyler duyuldu. Akşam para toplama işinden sonra ekilmişti. Bir yerde değil, dışarda, sokakta kalmıştı. "Yıldızlar" gitmişti, herkes gitmişti. O tek başına kalmıştı. Şehirde tanıdığı kimse yoktu. Onun numarasını rehberden bulmuştu. Parasızdı, kalacak yeri yoktu.

Acaba, diye sordu, kendini davet ettiremez miydi? Yorgundu, açtı, meteliksizdi —ve Güneyde bile işi yoktu, aylardır, Hareketten başka bir işi yoktu. Vesaire.

O geldiğinde, bizim tek et bıçağını kotunun beline yerleştirmişti Luna. Bir bardak su rica etti. Portakal suyu, biraz

peynir ve iki dilim ekmek verdi ona. Kilise sırasının üstünde uyuyabileceğini söyledi, başının altına pamuklu ceketini katlayıp koydu ve uzandı. O da kendi odasına çekildi, kapıyı kilitledi ve uyumaya çalıştı. Kendini kilise sırasının hem çok dar hem de sert olduğu için tasalanırken bulunca hayret etti.

O, önce uykusunda söylendi, inledi ve sövdü. Sonra dar kilise sırasından yere düştü. İkide bir yuvarlanıyordu. Luna sabahın ikisinde kapısını açtı, ona bıçağını gösterdi ve yatağını paylaşmak için davet etti.

Konuşma dışında bir şey geçmedi aralarında İlk önce, sadece o konuştu. Tecavüz hakkında değil, yaşamı hakkında.

"Fiziksel olarak ufak tefek biriydi, anımsadın mı?" diye sordu bana Luna. (Haklıydı. Yıllar geçtikçe büyütülmüştü ve, evet, benim imgelemimde iri yarı biri olmuştu, eminim onunkinde de.)

"O gece küçük görünüyordu. Bir çocuk. Ceket dışında bütün giysileri hâlâ üzerindeydi, ve yatağın kendi tarafında kaldı. Ben de kendi tarafımda. Aslında, bütün yatak ikimizin arasındaydı. Biz sadece onun köşelerine tutunmuştuk."

Para toplanan yerde —sonradan anlaşıldığına göre Beşinci Cadde 71. Sokak üzerinde— liderleri onu, vasıfsız, ancak okuyup yazabilen, eski Güneyli tarım işçisi olarak tanıtmışlardı. Onu "sistem'in Güneydeki "küçük insanlar"a neler yaptığının bir örneği olarak, orada toplanan zengin insanların önüne itmişlerdi. Ondan, nasıl otuzyedi defa hapse girdiğini anlatmasını istemişlerdi. Otuzbeş defa nasıl dövüldüğünü. Bir defa "kızgın" kutuda bilincini yitirişini. Dilini dert etmemesini söylemişlerdi "Anımsayabileceğin gibi," dedi Luna, "berbattı." Gene de, "geliyon, gidiyon"una sansür uygulamaya uğraşmıştı. Acı verici bir biçimde sergilendiğinin farkındaydı, Amerika'da Köleliğin Kaldırılması için Frederick Douglass'a yapıldığı gibi. Ama Douglass'tan farklı olarak, onun Tanrı vergisi hatipliği, ateşli konuşması, akıcı bir dili yoktu. Zengin insanların ve liderlerinin onun hiçbir şey olmadığını kavradıklarını biliyordu:

Mahvolmuş bir adam, eğitimsiz, hiçbir şeye yeteneği olmayan...

Gene de konuşmuştu, büyük bir zengin beyaz Kuzeyliler kalabalığının önünde titreyerek —açıkça kendi bölgelerinde Güneyin ırksal sorunlarının asla olmadığını düşünüyorlardı— sefil hayatının kederlendirici hikâyeleriyle onlardan para dilenmişti.

Sonunda, hepsi —siyah liderler dahil— gitmişlerdi. Onu, arabalarının arka farlarını seyreder halde bırakıp gittiler, onları almaya gelen arkadaşlarının yüzlerini anımsıyordu: Afrika işi baskıların olduğu kadın elbiseleri, özene bezene yapılmış saçlar, ışık saçan mücevherler, egzotik parfümler. Çok güzel, bir o kadar da yabancıydılar. İçlerinden birinin onun hayatını anlayabileceğini hayal edemiyordu. Bu nedenle, binip binemeyeceğini sormadı, zaten gidecek bir yeri de yoktu. O zaman Luna'yı anımsamıştı.

Biraz sonra Luna konuşma ihtiyacı duydu. Siyahları linç eden bir tarihe sahip beyazlarla sarılmış siyah halkın içinde, Freddie Pye ona tecavüz ederken bağırma hakkı var mıydı, bu konunun kafasını karıştırdığını söyledi. Onun için, sorunun özü buydu.

Ve böylece gece boyunca konuşmayı sürdürdüler.

Eldeki bütün kumaştan biçilmiş bir başka son da bu. Eğer Luna'nın tecavüz hikâyesine inandıysam, ki inandım (başka birine anlatsaydı, bunu görmezlikten gelebilirdim), o halde ne olmuş olabileceğinin yeni kurgusu, diğerleri kadar açıklayıcı bir olasılıktır. Şimdi iki insan "karakterler"e dönüştü.

Onları tecavüz engeline varana kadar konuşmaya zorladım, Luna'nın tek başına tecavüz üstüne bir sözünün asla bütün bir toplumu tehdit etmek için kullanılmadığı ve suçsuz bir siyah erkeğin tecavüz suçlamasına itirazının önyargısızca dinlenildiği bir toplum için ısrar edebilmenin mümkün olabileceği bir yere gelmeden önce, *onlar* engeli *kendi kendilerine kaldırmalılar.*

Böyle bir toplum yaratılana dek, siyah erkekler ve beyaz kadınlar arasındaki sevgi ilişkileri daima zehirlenecektir — içeriden olduğu kadar dışarıdan da— tarihsel korku ve şiddet tehditiyle zehirlenecektir ve o zamana kadar siyah ve beyaz kadın arasında dayanışmanın olabilmesi pek olası değildir.

Not: Havana, Küba, Kasım 1976

Amerikalı siyah sanatçı grubuyla Havana'dayım. Sabahı Kübalı ev sahiplerimizden ayrı, birbirimize Birleşik Devletlerde yaptıklarımız hakkında (aramızda politik olmayan sanatçı yok) bilgi vererek geçirdik. Ben "Luna"yı okudum.

Güzel Havana şehrinin yukarılarındaki Havana Libre pavyonunda, bizim gruptan duvar ressamı/fotoğrafçıyla oturuyorum. Otuzlarında, yakışıklı, kara, tek başına ayakta duran, birkaç yıldır tesadüfen tanıdığım biri. Altmışlı yıllarda hem SNCC hem de Kara Panterler için sokaklara resim çizip boyamıştı ve Kübalı sanatçılarla ilk görüşmemizde, şehrin kirli duvarlarının niye duvar resimleriyle kaplanmadığına getirdikleri açıklamaya dayanamadı: Küba, dediler, Meksika'dan farklıdır. Bizim Duvar Ressamı direndi, "Ama devrimin amacı yeni gelenekler yaratmaktır!" Ve kendi sanatının devrimci iletişim için ne kadar *yararlı* olduğu konusunda öyle tutkuyla ısrar etti ki, Kübalılar hem sinirlendiler, hem de derinden etkilendiler. Bize şehrin kocaman ilan tahtalarını göstermek için bir tur attırdılar, ilan tahtalarının hepsinde sosyalist düşünce ve Lenin, Camilo ve Che Guevara gibi kahramanlar öne çıkıyordu, ve dediler ki, "Bunlar, *bunlar* bizim 'duvar resimleri'miz!"

Öğle yemeğini yerken, Bizim Duvar Ressamı'na "Luna" hakkında ne düşündüğünü sordum. Özellikle, eklenen bölüm hakkında.

"Fazla bir şey değil"di yanıtı. "Senin insan zaafına bakışın fazla ilahi," dedi. "Vicdansız erkeği kavramakta yeterli değilsin. Kendi ruh durumuna önem vermeyen erkek onu çoktan

satmıştır çünkü. Kısaca," dedi, "sen bazı insanların basit anlamıyla kötü, başka insanların yaşamında bir maraz olduklarını anlamıyorsun ve marazı tamamen ortadan kaldırmak, onu yorumlamaya, kapsamaya çalışmaktan ya da bağışlamaktan daha iyidir. Senin 'Freddie Pye' " güldü, "beyaz kadınlara muhtemelen hükümetinin talimatıyla tecavüz ediyordur."

Vay be, diye düşündüm. Çünkü, tabi, bir saniye içerisinde, kelimesi kelimesine yanıt verebilmek için zaman kazanmaya çalışırken bu eleştiri hem çok az hem de çok fazla anlamlıydı.

"Bazen çok duygusal ve safım," diye ortaya koydum. Çoğu kere kendimi önceden ayarlamaya çalıştığım halde bazen ikisi birden. Bu şekilde bir itiraf, konuşmayı canlandırıcı bir taktikdir.

"Ve söylediklerim seni şok etti," dedi ve güldü gene. "Öyle bile olsa," diye devam etti, "şu andan itibaren siyahların diğer siyahları bombalamak için *biri tarafından* kiralanabildiklerini, Malcolm Kardeşin vurulması için *biri tarafından* kiralanabildiklerini ve Fred Hampton'ın yatak odasının planını vermek için biri tarafından kiralanabildiklerini biliyorsun, böylece o uyurken domuzlar onu kolayca vurabildiler, siyah bir adamın beyaz kadınlara tecavüz etmek için kiralanmış olabileceğine inanmak sana güç geliyor. Ama bir dakika düşün, bunun niye mükemmel bir yıkıcı hareket olduğunu anlayacaksın. Bu kadar çok tecavüz eden veya tecavüzle suçlanan siyah ve bu kadar çok da beyaz kadın olursa, ırk sınırlarını aşan bir siyasi hareket de yenilir.

"Senin hikâyende vurgulanan şiddetin çok daha büyüğü yaşanıyor," diye, sürdürdü. "Sen hâlâ, yavaş yavaş saldırganlık ve saf ırk nefretine doğru yol alan şehveti ve öfkeyi düşünüyorsun. Ama parayı gözardı etmemelisin —belki de tecavüzcü senin vergi dolarlarından geçiniyor, gerçekten— statükonun korunmasını da; tecavüzcüyü kiralayanlar bunlarla başarıya ulaşırlar. Tüm bunları biliyorum," dedi, "çünkü beş parasız ve açken, yiyecek ve çalışabilmemi sağlayacak boyayı

almak için kanımı sattığım zamanlarda böyle 'başka iş'lerde teklif edilmişti bana."

"Ama bu işe girmedin."

Öfkeyle baktı. "Gene aynı terane. Kabul etmediğimi nereden biliyorsun? Karşılığını ödüyorlardı ve ben açlıktan ölüyordum."

"Bu işe girmedin," diye yineledim.

"Hayır," dedi. "Teklifi siyah ve beyazlardan oluşan bir 'ekip' yaptı, onları odadan dışarı fırlatma tehdidi savuracak kadar enerjim vardı."

"Ama Freddie Pye, Luna'ya tecavüz etmesi *için biri tarafından kiralanmış olsa* bile, bu onun ikinci ziyaretini açıklamıyor."

"Onu açıklayacak bir şey yok galiba," dedi Bizim Duvar Ressamı. "Ama Freddie Pye'a —beyaz bir kadına tecavüz ederek— Güneydeki siyah mücadeleden ayrılması için ödeme yapıldığı varsayılabilir, bir süre sonra Luna'nın bağırmama kararının nedenini kavrayacak kadar aklı başına gelmiş olmalı."

"Yani artık onun bir vicdanı *olduğunu* mu söylüyorsun?" diye sordum.

"Belki," dedi, ama onun açıkça demek istediği, kötülük, güç, ya da modern dünyanın yoz insanlarından hiçbir şey anlamadığımdı.

Elbette yanılıyor.

LAUREL

Laurel'le tanışmam altmışlı yılların ortasında, o yaz oldu.

Güneyli yeni bir radikal gazete çıkmaya başlamıştı ... henüz altı aydır yayınlanıyordu ve adı *İlk İsyan*'dı. Adını, beyaz isyancıların İç Savaştaki kavgasından çok önceleri bütün Güneyde ayaklanan siyah kölelerden almıştı elbette. Laurel gazete çalışanlarından genç insanlarla görüşmek için Atlanta'daydı ve hem radikal hem de ırklararası bir gazetede çalışmayı istediğinden, *İlk İsyan*'ın belki de istediği gibi olabileceğini düşünüyordu.

Radikal de olsa bir gazetede çalışmak beni hiç çekmedi. Leonard Woolf'un, her hafta bir yazı yetiştirmek zihni deforme eder, düşüncesine katılıyorum. Bununla birlikte, *İlk İsyan*'ın yayın kurulu toplantılarından birkaçına katıldım, çünkü ilkinden tüymek için dolanırken, ucuz, parmak izleriyle lekelenmiş mavi ve gri, çift odaklı camlı gözlüklerinden gözlerini kısarak bana bakan, toplantının nerede yapıldığını bilip bilmediğimi soran Laurel'e tosladım.

Uzun boylu, hafif kambur, sanki birisi tepesine bir tas oturtmuş gibi kesilmiş kara saçlarıyla, gülünç bir taşralı gibi görünüyordu. Hatta kulakları yelken gibiydi, büyük ve pembe.

Gerçekten, diye düşündüm.

Yirmiiki yaşından fazla olmamasına karşın, benden iki yaş büyük, daha yaşlı görünüyordu. Kayıtsız yürüyüşü ve şapşal duruşu kadar, çift odaklı gözlüğü de bu izlenimi güçlendiriyordu. Parlak ve kahverengi gözleri taşra kurnazlığıyla doluydu. Beni durduran sesiydi. Büyüleyici, canlı bir ses.

"Tekrarlar mısınız?" diye sordum.

"Elbette," dedi, kelimeyi iki heceye ayırarak, son hece

ilkinden daha yüksek perdeden. "Ben *İlk İsyan*, gazete, toplantısı nerede yapılıyor, onu arıyorum. *Siz* ne yapıyorsunuz?"

Taşralı kurnazlığı bakışı taşralı ayartıcı bakışıyla hantalca yer değiştirmişti.

İnsaf et! diye düşündüm. Ve bastım kahkahayı.

Laurel sırıttı, kulakları kızarmıştı.

Böylece Güneydeki ırkçılık ve öteki zorbalıklarla mücadele etmek için bir gazete tasarlama işine girmiş olduk ... (sermaye bitene kadar üç yıl çıktı ve birçok değerli araştırmacı gazetecilik yazıları yayınlandı).

Benim ilk başta düşündüğüm gibi, Laurel'in konuşmasında bir çeşit Güneyli aksanı yoktu. Ataları 1800'ün başlarında Birleşik Devletler'e göç etmiş. En sevdikleri iki şeyi orada buldukları için Kaliforniya'ya yerleşmişler: Şaraplık üzüm ve elma.

Hiç Laurel'in konuşmasına benzer bir şey duymamıştım. Konuştuğu zaman sesi, mutlu ama tembel iki çocuk güneşte, elma ağaçlarının altında yavaşça ip atlıyorlarmış gibi bir şeyi andırırdı. Ve konuşurken, Laurel'den elma ve mayıs üzümünün soluk ince salkımının kokusunu alır gibi olurdum.

Hiç zorlanmadan iltifat da ederdi. Kafeterya yolunda yürürken, "Ço-ok gü-zel-sin, ger-çekten," derdi, ve bunu duymak, bunu ilk kez duyup hoşlanmak gibiydi. Asmaların arasında çalışmayı seviyordu Laurel ve Atlanta'ya geleceği son ana kadar çalışmış, tırnaklarının içi kapkara olmuştu.

İşte o kadar, diye düşündüm. Burada güven içinde oyuna katılabilirim. Akşam yemeğine kimse eve böyle kirli tırnaklar getirmez. Bu pazartesiydi. Salı günü kirli tırnakların tam da doğru, burjuva olmayan tutum olduğunu ve dış görünüşe aldırmayan bir kişiliği gösterdiğini düşündüm, o lekeli çift odaklı gözlükler ve yıpranmış ama üzerine güzel oturan kotu da buna dahildi; arka cebinde her zaman rulo yapılmış, şaşırtıcı derecede eski, karton ciltli bir kitap olurdu. Onunla sevişmeyi

istemeden Laurel'e bakmayacak bir hale geldim.

O da aynıydı.

Bir süre için, bunun suçunu Atlanta baharına yükledim ... kampüs binalarının çevresinde çiçeklenmiş kiraz ağaçları, Güneyimizin muhteşem hanımeli kokusu, New York'tan ve onun hiçbir zaman alışılamayan kirliliğinden çok uzakta olmanın verdiği heyecan. Ama dahası vardı: İkimiz de ayrı kapılardan bir odaya yürümüş ve birbirimizi görmemiş bile olsak, bir akım bizi birbirimize çekiyordu. Kahvaltıda ikimiz de yiyemiyorduk, mutlaka boğazımıza takılıyordu, birlikte olma özlemimiz öyle yoğundu ki. İnsanlar, masa, yiyecekler, hiç.

Gerçek bir film.

Hafta boyunca sevişmek için bir yer düşünmeye çalışarak kafa patlattık. Oteller hâlâ siyah beyaz olarak ayrılıyordu, ve bir keresinde, Hareketin, birinin evinde düzenlendiği bir partiden sonra, neşeyle, el ele Güney gecesinde yürüdüğümüz için fena halde paylandık.

"Bunun ahlâksızlık olduğunu bilmiyor musunuz?" diye genç bir siyah adam arabasından bağırdı bize, ben bir tür duygusal kendinden geçişle Laurel'in kucağında oturmuş onun sözlerini dinliyor, arkalarındaki lanet olası tarihi bilerek, söylediklerine katılıyordum... ama zerrece ilgilenmeden.

Sözün kısası, sevişeceğimiz bir yer yoktu, çoğunluğun söylemeden anlayacağı gibi. Öğrenci yurtlarında kalıyorduk. Birinde erkekler. Ötekinde kadınlar. Irklararası çiftler, zavallı şeyler, şehrin neresinde kafalarını gösterseler gözaltına alınıyorlardı. Yatakhanelerden birinin yanındaki sıranın üstünde, cinsel cambazlara döndürülmüştük. Ve, aşıkların bildiği gibi, cinsel cambazlıklar insanın karşı konulamaz fiziksel arzularına ket vururken, bütün şehvetini çok daha yaygın, doymak bilmez, derin bir halde beynine yerleştirir.

Şehvet, eğer görünürde bir rahatlama yoksa, kendi başına bir mutluluk değildir. Başıma böyle bir şey gelmesinden mutlu

olsam da, bunun çok ve çoğu kere utandırıcı sınırlamalarını kabul etmeyi öğrendim. Örneğin, en önemli konular, güçlü bir rüzgar alıp götürmüş gibi insanın bilincinden silinir. Büyük toplumsal ve siyasal önemi olan Hareketler günlük yaşantının — hep susturulmuş ve kuşatılmış olanın— gerisine düşer, İnsan Arzusunun Nesnesi öne çıkar. (En azından ben, kişisel olanın nasıl siyasal olduğunu henüz açıklayamıyordum, Laurel'le benim durumumda da olan buydu. Yani, kimse yatmamızı istemiyordu, bizim dışımızda, ve bu amaçla kanunlar koymuşlardı. Ve yatmışız yatmamışız bizden başka kimsenin meselesi değildi elbette.)

Laurel'le birlikte olmanın olanaksızlığı ortaya çıktıkça, tam ve doğal bir biçimde sevişmekten başka bir şey isteyemez olmuştum. Kaçamak öpüşlerimizden biri sırasında Güney gene ayağa kalkarsa —elleri göğüslerimde, benim ellerim de onunkilerde (memeleri çok duyarlıydı, cambaz türetmeleri ve tesadüfle epey keşifte bulunmuştuk)— diye, yoğun bir baskıyla tetikteydik. Irklararası yaşamı çok daha kolay gösteren efsanelere bakılırsa, bunu yazmak "suç"tur, ama oldukça doğrudur. Gene de, birlikte geçirdiğimiz— ateşli, güzel, zor unutulur haftadan sonra, asla, asla aramızda yeniden bir yakınlaşma olmadı, sevişme arzumuz asla yerine gelmedi (bunu o zaman bilmesek de), herkes kendi yoluna gitti. Çünkü gerçekte, biz öpüşürken ve Başka Her Şeyin Canı Cehenneme! derken, Güney gene ayaklanıyordu. İnsanları öldürüyordu. Arkadaşlarımızı ve meslektaşlarımızı hapsediyordu. Bizi temiz, ucuz bir otel bulmaktan alıkoyuyordu.

Birlikte geçirdiğimiz son gece, bana karısından söz etti. Hareketin elinde olan yerel bir gece kulübünde dans ediyorduk. Bugün disko denilebilecek bir yerde. Dans etmeyi sevdiren bir tarzı vardı, slow müziklerde bile (utanç duymadan sımsıkı sarıldığımız anlarda); hızlı ya da yavaş, müziğe bağlı olarak, bir ayağından ötekine müzikle hemen hemen aynı tempoda sekiyordu— ve onun için dans buydu. Beni hiçbir şekilde

rahatsız etmiyordu. Ne olursa olsun gövdelerimiz kendi uyumlarını kolayca bulmuşlardı ve pistte olmamızın tek nedeni dokunmaktı. *Orada* bir şekilde sevişebildik, yeterince karanlık bir köşede, tam anlamıyla şükredilecek gibi olmasa da, cambazlık da değildi.

Gri ve mavi çerçeveli gözlüklerinin içinden bana bakıyordu.

"Evde bekleyen bir karım var."

"Diğer kadın" olarak en fazla içerlediğim, karının mutluluğu ve rahatlığının sürmesinden sorumlu tutulmuş olmaktır. Birlikte olduğumuz son gecemizde şehvetimiz azalmamıştı ve bastırılmadığı açıktı, o ortamda bu bilgiyle ne yapmam bekleniyordu?

Bütün düşünebildiğim şuydu: O *benim* karım değil.

Kadın, azıcık anlattığı kadarıyla, takdir edilecek biriydi. Yazları derecesini yükseltmeye çalışmak için evden uzak kalıyordu. Karısının, evde oturup ona çocuk yapmak yerine, acıyla değilse de yalnızlık içinde, eğitimine devam etme gereksinimi duymasından kafası karışmış görünüyordu.

Yani aramızdaki *sadece seks*, diye düşündüm.

(Dürüst olmak gerekirse, Barış Gönüllüleri'nden genç bir adamla nişanlıydım. Karşılıklı şehvetimiz, o sırada, neredeyse mistisizm derecesine vardığından, sadece seks *olsa da* önemli değildi.)

Ama, Laurel eziliyordu.

(Ona nişanlı olduğumdan hiç söz etmedim. Benim açımdan, nişanlı olmamın başkalarıyla ilişkimde etkili olup olmadığını anlamam gerekiyordu. Değil, diye, düşündüm, ama hâlâ çok genç olduğumu anladım.)

O gece, Atlanta'nın tehlikeli, fakir beyaz çiftçilerle dolu sokakları boyunca yüzsüzlükle yürürken, Laurel yumruklarını sıktı, tuhaf kesilmiş saçlarını çekiştirdi ve ağladı.

O ağladığı için ben de ağladım, biraz da ağlamak bir şekilde şehvetimi hafiflettiğinden. Üstelik, kendime acı çektiğimi

göstermekten de hoşlandım.... Böyle duygusal sahtekârlık anları daima cezasını bulur, bununla beraber ben, ilişkimizin bundan sonra devam etmeyeceğine inanmak istediğimi açıkça söylediğimde bunu bilmiyordum.

Ama işte.

Georgia'nın küçük bir kasabasına yerleştikten sonra ondan bir mektup aldım, oradaydım çünkü (a) gösteri yapmaktan tutuklanan bir yerli çocuk için hapishanenin önünde gösteri yapan bir yerli babanın tutuklanmasını, hapishanenin önünde protesto etmek için gösteri yapmaktan tutuklanan bir yerli öğretmenin tutuklanmasını hapishanenin önünde protesto etmek için ... ve (b) seçmenleri kaydetmek için oradaydım.

Beni özlediğini yazmıştı.

Onu özlemiştim. Tüm fantezilerimin öteki başoyuncusu oydu. Ona Afrika'ya gideceğimi, ama yazmaya devam etmesini yazdım. Mektup gönderebilmesi için okul adresimi verdim.

Afrika'ya varınca, nişanlımla (benimkine komşu ülkede ve rahatı yerindeydi, geçiş serbestti), nişanlılığımız süresince zaten ayrı geçen iki yıldan sonra ayrıldık. Başka şeylerin yanında bana, Barış Gönüllüleri'nden olan erkeklerin on yaşındaki Afrikalı kızlarla yatmalarının görülmedik şey olmadığını söyledi. *O yaşta bile, anlıyorsunuz ya, çekiciydiler.* Barış Gönüllüleri'nin faaliyetlerinin bu yönünü, sanki bir yabancıdan duymuşum gibi Laurel'e yazdım.

Laurel'in asla on yaşındaki çocuklardan yararlanmayacağını hissediyordum. Ve onu bunun için seviyordum.

Onu sevdiğimden, okula geri döndüğümde ondan mektup almamaya hazır değildim. Dönüşümün üstünden üç ay geçmişti ve hâlâ hiçbir haber almamıştım. Bundan dolayı duyduğum moral çöküntüsü ve okulda çalışmanın getirdiği akıl karışıklığı içinde, kendimi bekarlığa alıştırıyordum. Seyrek olarak arzu duyuyordum ve o zamanlar elbette hep Laurel'i düşünüyordum, kaçırılmış, müthiş bir fırsatı. Onun müzik gibi konuşmalarını ve

elma, mayıs üzümü kokusunu bazen hasret, bazen de şefkatle düşünüyordum. Gene de, bizim tutkulu –sihirli, unutulmaz, ama birkaç kelimeyle anlatılamaz– haftamızın, en emin olduğum anıları bile giderek silik görüntüler haline geldi.

Kasımın sonlarında, Laurel ile tanışmamızdan altı ay sonra, karısından bir mektup aldım.

Zarfı gördüğümde ilk düşüncem, soyadının onunla aynı olduğuydu. Evlilikleri benim için ilk kez gerçekti. Beni, onun huzurunu bozmakla suçlayacağından da korkmuştum. Bir eş başka türlü niye yazsın?

Karısı, geçen yaz temmuzun dördünde (Laurel'le tanışmamızdan altı hafta sonra) Laurel'in bir trafik kazası geçirdiğini yazmıştı. Kamyonuyla *İlk İsyan* gazetelerini teslim etmeye gidiyormuş. Ya direksiyonda uyuya kalmış ya da karşı taraftaki yerli isyancılar tarafından yolun dışına sürülmüş. Bir bacağı kırılmış, sırtı parçalanmış ve beyninde ciddi hasar varmış. Geçen dört ay boyunca komadaymış. Hiçbir şey onu komadan çıkaramıyormuş. Cebinde benim mektubumu bulmuş. Belki onu görmeye gidermişim.

(Laurel'in karısıyla karşılaşmayı hiç düşünemiyordum, ama o zaman bu jesti bende hayranlık uyandırmıştı, şimdi de hayranlık duyuyorum.)

Laurel memleketindeki küçük bir Katolik hastanesindeydi. Girişte kanlı, korkunç, çirkin, şalgam renginde, gerçek boyutlardan büyük, efsanenin bütün özelliklerine sahip bir İsa duruyordu. Rahibeler siyah beyaz özel giysileriyle dev böcekleri anımsatıyorlardı. "Kanatlar"ıyla sanki ay üstünde gibi kayan, pembe melek yüzleriyle müşfik ve gülünçtüler.

Laurel'in babası Laurel'e çok fazla benziyordu. Aynı çift odaklı camlı gözlük, aynı sade giysiler, aynı aydınlık görünüşlü yüz —ama yakından bakılınca aydınlıktan çok, geniş. Sesinde aynı canlılık. Laurel'in kız kardeşi de oradaydı. Kız, anlatılmaz şekilde, etkiledi beni.

"Geldiğinize çok sevindik," dedi.

O da Laurel'in aynısıydı. Ufak tefek, güzel, kısa sarı saçlı ve elma yanaklı.

Uzanıp Laurel'in elini tuttu.

Sadece Laurel, Laurel'e benzemiyordu. Sağlıklı, tıknaz, canlı adamın yerine, şimdi hastane yatağında sadece gözleri olan bir iskelet vardı. Gövdesinin her yerine borular takılmıştı. Başı tıraş edilmiş, bir bandaj tepesindeki deliği örtüyordu. Soluk alışı, boğazında açılmış bir delikten ancak çıkan ıslık gibiydi.

Göğsümdeyken bana haz vermiş elleri tuttum, ellerimdekiler, hareketsiz, soğuk kemiklerdi. Dört aydır düşlediğim yüze dokunduğumda, sanki henüz tabuta konmuş birinin yüzüne dokunur gibi oldum.

Kız kardeşi, "Annie burada," dedi, sesi canlılık yüklüydü.

Laurel'in yüzünde büzülen, seğiren gözleri açıktı. Ama o orada değildi. Yalnızca onun kalıbı, kabuğu oradaydı. Babası başka bir tedavi yöntemine bakar gibi bakıyordu bana. Zihninde tartarak. İşe yarayacak mı? Oğlumu hayata döndürecek mi?

İşe yaramadım. Oğlunu hayata döndüremedim. Laurel bağızındaki delikten hırıltılar çıkararak, çaresiz, cansız yatıyordu. Gitmek için sabırsızlanmıştım.

İki yıl sonra, mektuplar gelmeye başladı. Tam da, sanki benim hâlâ okulda onları beklediğimi düşünüyormuş gibi.

"Sevgilim," diye yazmıştı, "seni seviyorum. Seni özlüyorum, komadan çıktıktan bir yıl sonra herkes benden ümidi kesti. Beynim hasar gördü. Bana gelebilir misin? Hâlâ yatalağım."

Ama ben okulda değildim. Güneyde oturuyordum ve evlenmiştim.

"Ona şimdi evli olduğunu anlat," diye yol gösterdi kocam. "Hayal kurarak kendine acı vermemeyi öğrenmeli."

Sadece evli değil "mutlu" da olduğumu yazdım.

Benim evlilik durumum Laurel için bir şey ifade etmiyordu.

"Lütfen gel," diye yazdı. "Burada az siyah var. Yalnızlıktan sıkılabilirsin ama ben seni seviyorum ve buradayım."

Tekrar yazdım. Bu kez evli, hamile ve bir bekçi köpeğim olduğunu yazdım.

"Çok tatlı ve doğurgan gövdeni düşlüyorum. Seninle hiç sevişemediğimiz kadar sevişmek istiyorum. Güneyde senin insanların için çalışırken beynimin bir bölümünü nasıl yitirdiğimi biliyorsundur umarım. Seni özledim. Hemen gel."

Şöyle yazdım: "Sevgili Laurel, daha iyi olmana çok sevindim. Acı çekmiş olman beni de üzdü. Hem de çok. Sana gelemem çünkü ben evliyim. Kocamı seviyorum. Gelmeye dayanamam. Hep hamilelik bulantılarım var ve Benim/Bizim sürdürdüğümüz yaşamdan sıkıntı duyuyorum." Vs. vs.

Yanıtında şöyle diyordu: "Bir yahudiyle evlisin. [Bir romanım yayınlanmıştı ve eleştirmenler her zaman yaptıkları gibi eserimin yerine evliliğimin üzerinde durmuşlardı.] Burada yahudi de yok. Ben egzotik değilim, ama sanırım sen egzotiklerden hoşlanıyorsun. Beynimin bir parçası birinin çöp sepetine atıldığından, şimdi sakatım. Eğer sen onların bakımını ve terbiyesini üstlenirsen çocuk sahibi olabiliriz. Bu konuda bana güvenilemez. Ha Ha."

Kocamdan eve gelen mektupları durdurmasını istedim. Okulun dekanından adıma gelen o mektupları toplayıp yok etmesini rica ettim. Onları görmekten korkuyordum.

"Sıcak ve kahverengi gövdeni düşlüyorum, şimdi benimki bana beyaz ve soğuk gelirken. İnsanların, Martin Luther King öldürüldüğünde sevinecek kadar siyahlara karşı önyargılı olduğu burada, seni karım olarak alabilirim. Seni burada istiyorum. Biz siyah, güzel ve beynimin olmayan parçasıyla birlikte mutlu olabiliriz. Seni istiyorum ama sen şu yahudi kocana takıldın kaldın galiba. Yani ona saygısızlık etmek istemem ama biliyorsun biz birbirimize aitiz."

"Sevgili Laurel, ben anne oldum. [Bunun beni kurtaracağını

ummuştum. Ama olmadı.] Bir kızım oldu. Umarım iyisindir. Kocam selamlarını yolluyor."

Laurel'in mektuplarının çoğunu görmüyordum. Kocamın benim onayımı almadan onun mektuplarına el koyduğunu düşünürken, Laurel'den bir telgraf geldi: ANNIE, GREYHOUND OTOBÜSÜYLE GELİYORUM KÖPEĞİNE BENİ ISIRTMA, LAUREL.

Kocam şöyle dedi: "İyi, bırak gelsin. Gelsin de senin anımsadığı kadın olmadığını görsün. Belleği aranızdaki tutkuda donup kalmış. Bırak ikimizin ne kadar mutlu olduğunu görsün."

Titreyerek, bekledim.

Soğuk, aydınlık bir akşamüzeriydi. Laurel koltuk değneklerinin üstünde aksayarak taksiden indi, bir bacağı diğerinden daha kısaydı. Eski kilosuna gelmişti ve soluk olmasına karşın, yakışıklı sayılırdı. Bütünüyle yakışıklı kocama şöyle bir göz atıp bıraktı. Gözlerini bana kenetledi. Mutlulukla gülümsüyordu, gördüğünden hoşnuttu.

O zaman bildiğim tek yemek, tarhunlu tavukdu; onu yaptım. Korku içindeydim. Tam olarak Laurel'den değil, ama kendi hissettiklerimden.

(Kocam inansa da, evliliğin beni bazı bakımlardan Laurel'in anımsadığı kadın olmaktan uzaklaştırdığından emin değildim.)

Küçük kızımı uyandırdım ve onu canı sıkılmış, kızarmış ve gülünç uyanıklığıyla kucağıma aldım.

Yemekte, Laurel yatakhane sırasının üstündeki cambazlık gecelerimizi, samimi dansımızı anımsatmak için uğraştı. Nazik kocamın önünde yanaklarım kızardı. Onun açıklıkla anımsar göründüğü o geceler bana öyle uzaktı ki; kazanın nasıl olduğunu daha az anımsıyordu. O haftanın öncesinde ve sonrasında olan her şey silinmişti. Onun için o an gerçekti. Onun için ben gerçektim. Çok önce birlikte geçirdiğimiz hafta, onun için en gerçek olan şeydi. Ama hepsi oydu. Konuşması her zaman olduğu kadar güzel ve canlıydı, bağlantı bilgilerinin eksikliğinden dolayı biraz tuhaftı. Ama dinlemesi zordu: Hem benim üstümde

etkisi olduğu konusunda kendine fazla güveniyordu —karşılıklı tutkumuzdan anımsadıklarına dayandırarak— hem de kendini o kadar veriyordu ki, bakışları beni ağlamanın eşiğine getiriyordu.

Şimdi burada ve neredeyse iyi olduğuna göre, her şeyi bırakmalı, kucağımdaki bebek de dahil —onun pek de görür gibi görünmediği— ve onunla gitmeliydim. Onun yaşadığı ülkeyi terk etmek anlamına gelse de, Afrika'ya uçup gitmemiş miydim?

Sonunda, sözleri bilmece içinde bilmeceye dönüştükten sonra (şiirsel bir tarafları da yoktu ve rahatsız ediciydi), kocam Laurel'i otobüs terminaline geri götürdü. İki saatlik ziyaret için yüzelli kilometre yol gelmişti.

Döndüğünde kocamın yüzü yorgun görünüyordu. Beni seviyordu, bundan emindim. Kurtulmama yardım ettiği için memnundu. Yine de, merak ediyordu.

"*Bir hafta sürdü!*" dedim. "Seninle tanışmadan çok önce!"

"Biliyorum," dedi. "Tamam, tamam yavrum," deyip beni rahatlattı. Tepeden tırnağa titreyerek, onun kollarına sokuldum.

"Geçti. Güvenlikteyiz."

Ama *öyle miydik?*

Ya Laurel? Geceyi yarıp evine yakından bakıldığında? Mektuplar gelmeye devam etti. Bazen eve gelen bir taneyi okumak istiyordum.

"Şimdi işsizlik parası alıyorum. Hayatta olmaktan iğreniyorum. Babam niye bırakmadı öleyim? Burada insanlar önyargılı. Gelseydin bize karşı zalim olabilirlerdi, ama belki de bu bazı şeyleri anlamalarına yardımcı olurdu. Her zamankinden çok daha güzelsin. Öyle seksisin ki, bana acı veriyorsun —bu sadece siyah olduğun için değil— öylesi ırkçılık olurdu, benimle aynı odada olduğunda, oda renk ve güzel kokularla dolduğu ve ben bütünüyle dirildiğim için böyle bu."

Karısından boşanma haberini aldıktan kısa bir süre sonra kızımı evlat edinmeyi teklif etti.

Kocam ve ben boşandıktan sonra (Laurel'in ziyaretinden

yaklaşık yedi yıl ve Laurel'le tanışmamdan onüç yıl sonra), bir akşam oturup Laurel'den konuştuk. Başkalarının duygularını anlama ve onları düşünebilme özelliğiyle, onu bütünüyle anımsıyordu.

"Eğer seninle evli olmasaydım, onunla gitmiş olabilirdim," dedim, "Belki."

"Gerçekten mi?" şaşırmış görünüyordu.

Alışkanlıkla koluna dokundum. "Ne de olsa, onu sevmiştim."

"Biliyorum," dedi ve gülümsedi.

"Sevginin çoğu şehvetti. Şehvetin sevginin bir türü olabileceğini anlayana kadar, bu beni yıllarca yanılttı."

Başını salladı.

"Kendimi Laurel konusunda suçlu hissettim. Bana yazdığı zaman endişeleniyordum. Bizi ziyarete geldiğinde korkmuştum."

"O senin tanıdığın adam değildi."

"Konuşacak kadar iyi tanıdığımı sanmıyorum onu. Öyle de olsa, sevgi ve şehvetin acımayla birlikte uçup geri geleceğinden korktum. Bununla birlikte, geri gelmeseler de onunla her durumda gidebilirdim, acıdığımdan — *ve serüven için*."

O "serüven" kelimesiydi, ikimiz için ayrı anlamlar taşıyan ve sonunda bizi ayrı düşüren. Bunu anlamaya başladık ve acı duymadan kabul ettik.

"Senden, sadece bir-iki aylığına beni onunla bırakmanı rica etmeyi istemiştim," dedim. "*Bırak da ...*"

"Sürekli kötülemişti, biliyorsun. Son mektupları mantıksızdı. Seni her şeyden sorumlu tutuyordu, kazadan bile, dehşet verici, iğrenç şeyler için seni suçluyordu. Kötü, kinci bir adam olmuştu."

Bunu duyduğumu ve duymazlığa geldiğimi bilecek kadar iyi tanıyordu beni.

İç çekti. "Benim için zor olurdu," dedi. "Kızımız için. Senin için. En zoru Laurel için olurdu."

(*"Gitmemekle iyi yaptığımı söyle bana!"* diye yalvarmak istedim, ama yapmadım.)

"Haklısın," dedim onun yerine omuz silkip ve konuşmamızı başka konulara çektim.

GÜNÜMÜZDEN BİR MEKTUP VEYA BU SADO-MAZOŞİZM KORUNMALI MI?

Sevgili Lucy,

Kadınlara Seçilme Hakkı Balosu'nda niye seni küçümsediğimi soruyorsun. Duyguların altüst olduğu ve incindiğin için seni ayıplamıyorum. Ne olsa, alışılmış lazımlığımızı ağzına kadar parayla doldurmak gibi iyi bir nedenle baloyu birlikte tasarladık. Ne parlak fikir, balomuz: Hayran olduğun feminist olarak gel! Ama senin en çok Scarlett O'Hara'ya hayran olduğunu bilmiyordum, bu yüzden bir an için şaşırdım.

Bilmiyorum; belki o sahneyi bir daha görmeliyim. Bazen bir çocuk gibi beni inciten filmler seyrettiğimde, acı küçüktür; beni hüzünlendiren şeylere gülebilirim. Benim Scarlett'le derdim, Prissy'nin ona daima zoraki maskaralıklar yapması ve Scarlett onu hükmedici bir tavırla merdivenlerden yukarı iterken, onun bastırılmış, köleye özgü sesini kafamdan bir türlü çıkaramadım.

Ancak baloda seninle konuşamamamın şu anda aramızda olanlarla ilgisi olmayan bir başka nedeni var: Bu fazlasıyla yaralayıcı sessizliğin, bu kızgınlık ve güvensizliğin. Balo günü Üniversite'deki son günümdü ve çok yoğun, cesaret kırıcı bir gündü.

Sana sınıf hakkında söylediğim şeyleri anımsıyor musun? Konusu Tanrıydı. Yani, içteki ruh, içteki seks; kendi içimizdeki sağaltıcı düşünceyi aramak için derin bir sıkıntıya düştüğümüzde duyduğumuz insani zorunluluk ve bu düşünceyi yaratıp kabul etmek için içimizde bulunan yetenek.

(Harriet Tubman ve Konuk Gerçek'le konuşan ve onlara tam olarak duymaya ihtiyaçları oldukları şeyleri söyleyen Tanrı, beni

eski Yahudilerin güvenini sürekli tazeleyen Eski Ahit'in Tanrısı kadar eğlendirmiştir.)

Gerçekten, esir edilmiş ve Amerika'daki yaşamlarında köle olarak çalıştırılan siyah insanların hikâyelerini okurken, bu içteki ruhu, bu içteki kendini rahatlatma yeteneğini, bu Tanrı'yı içlerinde keşfetme yeteneklerini gördüm, onlar insanlar hakkında olağanüstü bir şeyi gösterdiler ve tanımladılar. Doğa bizi Tanrı'yı tanıma, Tanrı'yı hissetme yeteneğiyle yarattı, aynı bizi konuşma yeteneğiyle yarattığı gibi. Tanrı'yı hissetmek veya ne olursa olsun Tanrı'yı hissetme olasılığı, *doğuştandır!*

Sanırım bütün bunlar daha önce de düşünülmüştür; ama benim için, esir edilmiş, köle edilmiş, cinsel olarak kullanılmış, açlık çekmiş, kırbaçlanmış, isteyemediği çocuklarının anası, sahip olamadığı çocuklarının aşığı, tarlaların kıyısında, ot yığınlarının ve hayvanların arasında sürünmüş ve hiç bilmediği tek teselliyi ve sevgiyi sadece kendi yüreğinde bulmuş beşinci, altıncı kadının hikâyesini okuduktan sonra bu açıklığa kavuştu.

Sanki o kadınlar zarar verilmiş bilinçlerinden ve süreğen fiziksel yalnızlıklarından onları kurtaran bir ikizlerini bulmuşlardı; ve o ikiz hepimizin içinde var sadece çağrılmayı bekliyor.

Sınıfımı, Tanrı'yı bu şekilde kavramaya hazırlamak için, onlardan esir edilen siyah kadınların hikâyelerini okumalarını ve kendilerini o kadınların yerine ya da o kadınlara benzeyenlerin yerine koyup, hikâye yazmalarını rica ettim. Aynı zamanda, içteki ses, "Tanrı"dan kendilerinin ne anladıklarını yazmalarını istedim.

Az bulunur bir sınıftı, Lucy! Her renkte, yaşta, biçim ve ölçüde ve her durumda kadınlar. Lezbiyenler, sapıklar, bekarlar, orospular, anneler, kafası karışmışlar ve tüm dinlerden türlü türlü pırıltılar vardı! Şahane bir sınıf! Başta, kabul etmekte tereddüt edenler olduysa da, hemen hepsi —bugünlerde kim "dinsel" konularda ciddi olarak konuşuyor ki?— içteki yoldaş

ruhtan, "Tanrı"dan söz ettiğimde ne demek istediğimi anında anladı.

Ama benim sınıfımda Tanrı üzerine yapılan çalışmalarla seni baloda küçümsememin ne ilgisi var? Merak ettiğini duyar gibi oluyorum. Hemen konuya gireceğim.

Lucy, öğrencilerime zorla götürülüp köle edilmenin nasıl bir duygu olduğunu öğretmek istedim. Sınıfımdan ayrıldıklarında, köle edilmiş kadınları garip, pitoresk, kendilerinden uzak, köle edilmeye layık olarak düşünmesinler istedim. Köle edilen siyah kadınlar hakkındaki tüm ırkçı basmakalıp sözleri reddedebilsinler istedim: O sözler, onların köleliklerinin her nasılsa "seçim" olduğunu, onların buna karşı çıkmadıklarını içerir.

Ve böylece bütün bir dönem boyunca uğraştık, her hafta bir öğrencinin kendini "köle," hanım veya efendi olarak hayal etmesi ve imgelem ve duygu yoluyla bunun ne demek olduğunu anlama konusunda anlaştık.

Siyah kadınların bazılarına zorla götürülüp köle edilmiş bir kadın olarak yazmak çok güç geldi. ("Köle" sözcüğünü kullanmayışım tesadüf değil, çünkü köle edilmeyi köle edilen açısından görüyorum: Köle olmakla köle edilmek arasında dünya kadar fark var). Hanım ya da efendi olarak yazmayı seçtiler. Beyaz kadınların bazılarına hanım ya da efendi olarak yazmak neredeyse imkânsız ve köle edilmiş olarak yazmak da küstahça geldi. Yine de, çok iyi yazılmış yazılar çıktı Lucy, saç baş yolduracak, diş gıcırdatılacaklar da olmasına karşın.

Siyah, beyaz ve melez kadınlar, esareti, tecavüzü, efendinin köle ağıllarında yeniden satılacak mal için zorla doğurtulmayı yazdılar. Kaçmaya kalkışmayı, çocuklarının satılışını, Afrika düşlerini, kendilerini öldürme çabalarını yazdılar. Bir ikisi dışında, kimse teslimiyeti veya mutluluğu yazmadı, ruhsal vecd ve neşeyle tanımlanan, incelenen yazıların yaydığı dinsel anlayışla yazılan bir iki yazı da vardı.

Köle olmak isteyen biri var mıdır? diye zihnimizde tartıştık.

Sınıfça, olmadığını düşündük.

Onun için, sınıfımızın son gününden önceki gece televizyonda sado-mazoşizm üzerine gösterilen özel programı çoğumuz seyredince şaşkınlığımızı düşün, programda tek ırklararası çift, bir lezbiyen çiftiydi, kendilerini hanım ve köle olarak sunuyorlardı. Bütün konuşmayı yapan beyaz kadın hanımdı (anahtar şeklinde bir yüzük takmıştı ve onun, siyah kadının boynundaki zincirin kilidine uyduğunu söylüyordu) ve sessizce durup gülümseyen siyah kadın —bunu beyaz kadın söyledi— onun kölesiydi.

On seneyi aşkın zamandır arkadaş olmamıza karşın, seni baloda küçümsememin nedeni işte bu Lucy.

Tek bir görüntüyle bütün öğrettiğim yıkıldı, ve öğrencilerimin basmakalıp sözlerden kendilerini kurtarmak, önyargıyla savaşmak, kendilerini köle yapılmış kadınların derilerinin içinde hissetmek için yoğun çaba verdiklerini bildikten sonra, bu çabalarıyla ve sözcüğün tam anlamıyla analarımızın milyonlarcasının gerçekten köle *edilişleriyle* alay edildiğini görmek beni öfkelendirdi —çünkü iki cahil kadının "fantezi"lerini yayınlama hakları olduğunda ısrar etmeleri siyah kadının yüreğinde dehşet saçmaya devam ediyor. Ve en azından benim sınıfımdaki beyaz kadınların çoğunun yüreğinde utanma ve iğrenme yaratıyor.

Beyaz kadınlardan biri, bizim lezbiyen S&M grubuyla yakın ilişkisi olan, TV'deki programda bir yanlışlık göremediğini söyledi. (Aklıma gelmişken, o programda "köle" olarak beyaz kadınlara sahip olan birkaç tane de beyaz adam vardı ve bu konuda ellerinde yasal belgeleri olduğunu iddia ediyorlardı. Gerçekten, bir adam kölesinin dişleri arasında bir at gemiyle, kasaba çevresinde gösteri yaptı ve kamçılanması için onu öteki sado-mazoşistlere "ödünç" verdi.) Hepsi fantezi, dedi kız. Bir kötülük yoktu. Zaten kölelik, gerçek kölelik, bitmiştir.

Ama bitmedi, Lucy, Kathleen Barry'nin kadın cinsel köleliği üzerine ve Linda Lovelace'ın böyle köle *oluşun* yeni olmadığını gösteren kitaplarına göre de bu doğru. Dünyada insanların hâlâ alınıp satıldığı yerler var Lucy! Ve bu nedenle, seni baloda gördüğüm zaman, bütün düşünebildiğim senin onur kırıcı giyinmiş olduğundu. Yo, bütün düşündüğüm bu değildi: Seni Scarlett gibi giyinmiş görünce, seni göremedim. Seni görmeye cesaret edemedim. Sana doğrudan bakmadığım için beni suçlarken haklıydın. Çünkü seni görseydim Lucy, eminim sana saldırırdım, ve bu da senin kavga etme sevdan yüzünden balonun sonu olurdu kesin. Yani seni *görmemek*, yanındaki, saçlarını Colette'e benzetip kıvırmış kadına bakmak daha iyiydi.

Bir siyah öğrenci S&M sempatizanına şöyle dedi: Bana küfredilmiş gibi hissettim. Siyah bir kadın olarak kişisel dokunulmazlığıma saldırıldığını hissettim. Televizyondaki programı kim gördüyse, köşede otobüs beklerken bana bakıp artık *benim* yerime bir köleyi, beyaz biri için boynuna zincir geçirip kilitleyen —1980'de!— ve bunu kabul eden, bundan *hoşlanan* bir yaratığı görür.

Sesi öfke ve acıyla titriyordu.

Sonuçta Lucy, seninle ben gene arkadaş kalacağız, çünkü ben seninle, gerçek güç kaynaklarını, aynı zamanda gövdelerinin biçim ve konumunu, baskı yaptıkları halktan alan kadın kahramanlara önem vermek üstüne konuşacağım. Ya gelecek? Ya TV'de "hanım" ve "köle" arasındaki ilişkiyi gördükleri için asla biraraya gelemeyecek olan kadınlar? Siyah kadınların çoğunun korkusu beyaz kadınların onları köle olarak isteyecekleridir; çoğu beyaz kadının da siyah kadınlar üstünde kölelik hesapları yaptığına şüphe yok.

Ama, Lucy, televizyondaki köleyi boşver, siyah kadınlar köle olmayı istemiyorlar, köle olmayı asla istemediler. Biz kendi kendimizin ve özgür olacağız ya da bu uğurda öleceğiz. Harriet Tubman yoktan yere bizim büyük büyükannemiz değildi ve ben bize "hanım" ve "köle" olarak saldıran bütün siyah ve beyaz

kadınlara onu anımsamalarını öğütlerim. Televizyon köle gemilerinden çok daha hilekârsa da, bizi esarete yöneltmek isteyen girişimleri anlarız. Biz her zaman yaptığımız gibi, daha doğru savunma silahlarıyla basitçe direneceğiz.

İşin doğrusu Lucy, bu aklıma şunu getirdi, biz bu yeni direniş yararına baharda bir başka balo düzenlemeliyiz. Sen ne dersin? Hafta içinde bunu tartışalım.

Arkadaşın,
Susan Marie

BAHARDA EVE BEKLENMEDİK BİR YOLCULUK

Wellesley Sınıfına

Sarah tenis kortundan ağır ağır yürüyüp uzaklaşırken, saçlarıyla oynuyor, sağlıklı kara saçlarının uzadığını hissediyordu. Popülerdi. Talfinger Hall'e doğru yürürken yol boyunca arkadaşları çevresini sardılar. Altı kişilik, canlı, gürültülü bir grup oluşturmuşlardı. Sarah diğerlerinden daha uzun boylu olduğu için postacıyı önce o gördü.

"Bayan Davis," dedi postacı, grup yanına gelene dek durarak, "size bir telgraf var." Brian İrlandalı'ydı ve hep çok saygılıydı. Sarah telgrafı alana kadar kepi elinde bekledi. Sonra dönüp gitmeden önce bütün genç hanımları içeren bir baş hareketiyle selam verdi. Can sıkacak kadar kölemsi bir tarafı olmasına karşın, genç ve yakışıklıydı, Sarah'nın arkadaşları kıs kıs güldüler.

"Hadi, aç!" diye bağırdı biri, çünkü Sarah elindeki sarı zarfa gözlerini dikmiş, evirip çeviriyordu.

Kızlardan biri, "Şu kıza bakın," dedi, "güzel değil mi! Böyle gözler, saçlar, hele *ten*!"

Sarah'nın uzun, tamamıyla bırakılmış saçları, yüzünde yumuşak kahverengi köşeler yaparak, çıkık elmacık kemiklerini ve iri kara gözlerini çevreliyordu. Gözleri arkadaşlarını büyülerdi, çünkü daima daha çoğunu biliyor gibi görünürlerdi ve yaşamın sevinçli ya da hüzünlü taraflarını Sarah'nın dile getirdiğinden daha çok yansıtırlardı.

Arkadaşları Sarah'yı güzelliğinden dolayı rahat bırakmazlardı; Princeton ve Yale'de okuyan, toy, günlük yaşayan genç erkek

arkadaşları görebilsinler diye onu odasından dışarı sürüklemeye bayılırlardı. Onun, bunu tatsız bulduğunu asla düşünmezlerdi. Arkadaşlarına karşı kibardı ve onların düşüncesizliğine kızdığını hiç göstermezdi. Bazen duyduğu sıkıntı onu sahte ifadelere sürüklese de, daha çok onlara acıma eğilimindeydi. Şimdi gülümsemiş, gözlerini ve kollarını göğe kaldırmıştı. Onların sabırla çocuğuna bakmayı sürdüren bir anne gibi hak edilmemiş meraklarının gerçek olduğunu kabul etti. Telgrafı yırtarak açarken arkadaşlarının üzerindeki gözlerinde sevgi ve imrenme vardı.

"Ölmüş," dedi.

Arkadaşları gözleri Sarah'da, telgrafa uzandılar.

"Babası," dedi içlerinden biri yavaşça. "Dün ölmüş. Ah, Sarah," dedi kız ağlamaklı, "çok üzüldüm!"

"Ben de." "Ben de öyle." "Yapabileceğimiz bir şey var mı?"

Ama Sarah, başı yukarıda, boynu dimdik, yürüyüp uzaklaştı.

"Nasıl da zarif!" dedi arkadaşlarından biri.

"Gururlu bir ceylan gibi" dedi bir başkası. Sonra yemek için üstlerini değişmek üzere sürü halinde yatakhanelerine gittiler.

Talfinger Hall hoş bir yurttu. Ortak salonun girişi, çoğunluğu gerçekten iyi orjinal resimler, taş baskılar ve kolajlarla küçük, modern bir sanat galerisi haline getirilmişti. Parçalar düzenli olarak yürütülüyordu. Kızlardan bazıları, şehirdeki galeriden bir tane almaya güçleri yetmesine karşın, kendi eliyle (bu çok önemli) imzalanmış gerçek bir Chagall'a dayanamazlardı. Sarah Davis'in odası galerinin hemen yanındaydı, ama onun duvarları Gauguin'in ucuz baskıları, bir Rubens ("Bir Zenci Başı"), bir Modigliani ve bir Picasso'yla kaplıydı. Bir duvarın tümü, kendi çizimi olan siyah kadınlarla doluydu. Siyah erkekleri çizmek, onların resmini yapmak ona imkânsız geliyordu; boş sayfalara yenilginin resmini yapmaya dayanamıyordu. Figürleri, dolgun, kolları iri yapılı, gözlerinde yorgun bir zafer olan kadınlardı. Sarah'nın desenleri, üstünde yüzünü omzuna gömmüş küçük

bir kızı tutan bir erkek olan kırmızı bir SNCC afişini çevreliyordu. Sarah kendini sık sık yüzünü kimsenin görmediği bu küçük kız olarak duyumsardı.

Talfinger'dan birkaç günlüğüne bile ayrılmak, Sarah'yı korkuyla dolduruyordu. Şimdi Talfinger evi olmuştu; yaşadığı evler içinde ona en çok uyanıydı. Orayı sevmesinin nedeni, kışın içeride güzel kokulu bir şömine ve penceresinin dışında kar olmasıydı belki. Kar hoş bir şekilde üşütürken, gerçekten ısıtan sıcak şömineleri ne zaman düşlememişti ki? Bavulunu toplarken Georgia ona çok uzak geliyordu; New York'dan ayrılmayı istemiyordu, büyükbabasının söylemekten hoşlandığı şekliyle, "şeytanın mesken tutup genç kızları elbiselerinin önünden yakaladığı," yerden. Büyükbabası daima Güneyin dünyada yaşanacak en iyi yer olduğuna inanmıştı (bazı insanların manzarayı bozmalarına aldırmazdı) ve doğduğu yerden birkaç kilometre uzakta ölmemek için dua ederdi. Oturduğu gri çerçeveli evde ve çiftliğinde düzenli olarak üreyen kemikleri çıkmış hayvanlarda bile direnme vardı. Eve gittiğinde Sarah'nın ilk görmek istediği insan oydu.

Bitişik banyonun kapısı vuruldu ve Sarah'nın yan odadaki arkadaşı, arkasında yüksek perdeden bir Bach konçertosu henüz biterken içeri girdi. Önce sadece başını uzatmış, ama Sarah'yı tamamıyla giyinik görünce yorgunlukla yürüyüp bütün ağırlığıyla yatağa atmıştı kendini. Süt beyazı bacakları olan iri bir sarışındı. Gözleri küçük ve boynu çoğunlukla deriye yapışmış kirle griydi.

"Olur şey değil, nasıl da muhteşem görünüyorsun," dedi.

"Of, Pam," dedi Sarah elini bıkkınlıkla sallayıp. Georgia'da, Pam'e bile sıradan gelecek, çekici, *renkli* kızlardan biri olduğunu biliyordu. Georgia'da çok daha güzel görünen bir milyon kız vardı. Pam bunu bilmiyordu, elbette; hiç Georgia'ya gitmemişti; tek bir siyahla bile konuşmamıştı, yani, Sarah'yla tanışmadan önce. Onun Sarah'yla ilgili şiirsel yorumlarından birine göre Sarah "kış gülleri tarlasında bir gelincik"ti. Sarah'nın bir taneden

fazla paltosu olmamasını bile esrarengiz bulmuştu.

"Dinle, Sarah," dedi Pam, "Babanı duydum. Üzgünüm. Gerçekten."

"Teşekkürler," dedi Sarah.

"Yapabileceğimiz bir şey var mı? Düşündüm de, belki babamın seni uçurması için birini göndermesini istersin. O götürürdü, ama bu hafta annemi Madeira Adaları'na götürecek. Trenlerle ve ıvır zıvırla canını sıkman gerekmez."

Kimse lafını etmese de, Pamela'nın babası dünyanın en zengin adamlarından biriydi. Pam sadece kriz zamanlarında dile getirirdi bunu, özel bir uçak, tren ya da gemi, bir arkadaşının işine yarayabileceği zamanlarda; veya birisi tamamıyla yalıtılmış bir köy, ada veya dağın özellikleri üzerine çalışmak istiyorsa, sahip olduklarından birini teklif edebilirdi. Sarah'nın böyle bir zenginliği aklı almıyordu ve her zaman canını sıkıyordu, çünkü Pam hiç de bir milyarder kızına benzemiyordu. Bir milyarderin kızı, diye düşünüyordu Sarah, gerçekten çok daha az kaba saba olmalı ve dişlerini daha sık fırçalamalı.

"Söyle bakalım, arpacık kumrusu gibi ne düşünüyorsun öyle?" diye sordu Pam.

Sarah radyatörün önünde duruyordu, ellerini pencere pervazına dayamıştı. Aşağıda kızlar yemekten dönüyorlardı.

"Bir çocuğun, ailesi öldükten sonraki görevlerini düşünüyorum." dedi.

"Hepsi bu mu?"

"Richard Wright ve babasını biliyor musun?" diye sordu Sarah.

Pamela kaşlarını çattı. Sarah ona küçümseyerek baktı.

"Ah, unutmuşum," dedi içini çekerek, "burada Wright'ı öğretmiyorlar. ABD'nin en lüks okulu ve kızlar cahil kalıyorlar." Saatine baktı, treninin hareketine yirmi dakika kalmıştı. "Gerçekten," dedi neredeyse işitilmeyen bir sesle, "niye Tears Eliot, Ezratic Pound ve hatta Sara Teacake de, Wright değil?" O

ve Pamela, e. e. cummings'in büyük edebi isimleri bu tarzda söylemesini çok zekice bulmuşlardı.

"Öyleyse, o da şair mi?" diye sordu Pam. Şiire tapardı, bütün şiirlere. Amerikan şiirinin yarısını bile okumamıştı, elbette, basit bir nedenle; hiç duymamıştı ki.

"Hayır," dedi Sarah, "şair değildi." Yorgunluk hissetti. "Yazan biriydi, babasıyla sorunu olan bir adam." Odada dolaşmaya başladı ve ihtiyar adamla küçük kız resminin altına gelip durdu.

"Çocukken," diye devam etti, "babası başka bir kadınla kaçmış ve bir gün Richard ve annesi yiyecek almak için ondan para istemeye gittiklerinde gülerek kovmuş onları. Çok küçük olan Richard, babasının Tanrı gibi olduğunu düşünmüş. Büyük, her şeye gücü yeten, ne yapacağı önceden kestirilemez, güvenilmez ve merhametsiz. Aynı bir Tanrı gibi. Ancak, yıllar sonra Wright meşhur bir yazar olunca, Mississippi'ye babasını ziyarete gitmiş. Tanrı yerine, sadece toprak elli, saban sürmekten beli bükülmüş, dişleri dökülmüş, gübre kokan, sulu gözlü bir ihtiyar bulmuş. Richard anlamış ki onun 'Tanrı'sının yaptığı en cüretkâr iş öteki kadınla kaçmakmış."

"Ee?" diye sordu Pam. "Yaşlı adama karşı ne 'görev'i olduğunu düşündü?"

"Eeesi," dedi Sarah, "Wright'ın ihtiyar, hilekâr gözlü Mississipi Marsığının yüzüne bakarken merak ettiği de buydu. Mahvolmuş bir adamın oğlunun görevi neydi? İmgelemi, kendisinin bile olmayan tarlaların sınırlarında kalmış bir adamın oğlu. Babası olmaksızın Wright ne idi? O, büyük yazar Wright mıydı? Komünist Wright mı? Fransız çiftçi Wright mı? Kendisiyle birlikte asla Mississippi'ye gelmeyen beyaz karısı olan Wright mı? O, gerçekten, hâlâ babasının oğlu muydu? Yoksa, babası onu hiç kimsenin oğlu olmayacak biçimde terk edince, kendi kendinin mi babası olmuştu? Babasını inkâr edip yaşayabilir miydi? Öyle olursa, ne olarak yaşardı? Kim olarak? Ve ne amaçla?"

"İyi de," dedi Pam, saçlarını omuzlarının üstünde sallayıp, küçük gözlerini kısarak, "eğer babası onu kovduysa, Wright'ın niye onu görmek gibi sıkıcı bir işe kalkıştığını anlamıyorum. Senin söylediğine göre, Wright olmak istediği kişi olma özgürlüğünü kazanmış. Güçlü bir adam için baba önemli değildir."

"Belki değildir," dedi Sarah, "ama Wright'ın babası, odaları çok eski bir evin tek çürük kapısıydı. Tek çürük kapı onu evin geri kalanından sonsuza dek ayıracak mıydı? Sorun buydu. Ve bu sorunu kitabında usta bir dille çözmesine karşın, kendi yaşamında buna tatmin edici bir —veya hiç— yanıt verebiliyor muydu, önemli olan buydu."

"Babasını daha çok bir şeyin simgesi olarak düşünüyorsun, değil mi?" diye sordu Pam.

"Galiba," dedi Sarah, odasına son bir göz atıp. "Açılmayı reddeden bir kapı, hep kapalı bir el gibi görüyorum onu. Bir yumruk."

Pamela okulun limuzinlerinden birine kadar onunla yürüdü, ve Sarah birkaç dakika içinde tren garındaydı. Şehre gidecek tren gelmek üzereydi.

Bavulunu alırken orta yaşlı şoför "iyi yolculuklar," dedi kibarca. Ama bininci görüşü olmasına rağmen, Sarah'yı görmemezlikten geldi.

Arkadaşlarından bir kere uzaklaşınca onları özlemedi. Bütün ortaklıkları okuldu. Onlara Wright'ı öğrenme şansı tanımıyorlarsa beni nasıl tanıyabilirler ki, diye merak etti. Sadece onu neyin bugünlere getirdiğine dair fikirleri olmadığı için o, ilginç, "güzel"di, sadece nereden geldiğine dair bir fikirleri olmadığından büyüleyiciydi. Ve onların geldiği yeri, şöyle bir gördüyse de –onlarda ve F. Scot Fitzgerald'da– asla girecek değildi. Hevesi de, uygun bileti de yoktu.

2

Babasının bedeni Sarah'nın eski odasındaydı. Oda, çiçekler, sandalyeler ve tabut için hazırlandığından yatak dışarı çıkarılmıştı. Sarah, sanki bazı sorularının yanıtları orada yazıyormuş gibi bu yüze gözlerini dikti. Yüz aynı yüzdü, koyu Shakespearyen baş gri yünsü saçla çevrelenmişti ve kısa gri bir bıyıkla hemen hemen ortasından ayrılıyordu. Bütünüyle sessiz bir yüzdü, kapanmış bir yüz. Ama babasının yüzü şişman, doldurulmuş ve patlamaya hazır gibi de görünüyordu. Lacivert bir takım elbise, beyaz gömlek ve siyah kravat vardı üzerinde. Sarah eğildi ve gravatı gevşetti. Yaşlar, kürek kemiklerinin arkasından gelmeye başladı, ama gözlerine erişmedi.

"Tabutun altında bir fare var," diye erkek kardeşine seslendi, kardeşi onu duymadı galiba, çünkü içeri gelmedi. Babasıyla yalnızdı, oysa hayattayken çok az birlikte olmuşlardı. Hayattayken ondan çekinirdi.

"Nerede şu kız?" diye sorardı babası. "Gene odasına kapattı kendini," diye kendi kendini yanıtlardı.

Sarah'nın annesine gelince, bir gece uykusunda ölmüştü. Sadece yorgunlukla yatağa uzanmış ve bir daha kalkmamıştı. Ve Sarah babasını suçlamıştı.

Gözünü fareye dik, diye düşündü Sarah, bu kesinlikle işe yarar. *Yanlış anlamışım ya da hiç anlamamışım önemi yok belki de.*

"Ürün peşinde, *yaşayacak* bir yer bulmak için öyle çok dolaştık ki," diye inlemişti babası, Sarah'nın taş gibi sessizliği eşliğinde. "Onu dolaşmak öldürdü. Ve şimdi dört odalı, verandasında posta kutusu olan gerçek bir evimiz var, ama çok geç. *O* gitti. Bunu görmeyecek, burada değil." Çok kötü günlerdi, babası ağzına bir lokma koymamıştı. Geceler boyu uyumamıştı.

Ona, sevginin ne olup olmadığını bildiğini düşündürten neydi?

İşte, Sarah Davis buydu; Camus'ya özgü felsefeye dalmış, birçok yabancı dilde bilgili, her şeyin, kış güllerinin arasında bir gelincik. Ama bir gelincik olmadan önce Georgia'da doğmuş bir ay çiçeğiydi, ama yine de ikisinin de bildiği dilde konuşmuyordu. Babasıyla konuşmuyordu.

Gözünü fareye dikip onu şaşırt, diye düşündü, ve öyle yaptı. Yaramaz şeyin cesur gözleri yere indi ve sıvıştı. Sarah en azından bir şeyin üstesinden geldiğini hissetti.

Niye annesinin fotoğrafını, şömine rafının üstündeki dinsel ıvır zıvırları arasında bir tane vardı, canlandırması gerekiyordu? Annesi yıllara karşı dimdik duruyordu, temiz, kurşuni saç örgüleri başının üstünde parlamakta, gözleri koruyucu kıvılcımlar saçmaktaydı. Babasıyla konuşuyordu.

"Sana küfretti, buradan bugün ayrılacağız. Yarın değil. Çok geç olur. Bugün!" Annesi çabucak aldığı kararlarla da görkemliydi.

"Ama ya bahçen, çocuklar, okulların değişmesi?" Babası, çoğunlukla olduğu gibi sinirle bükülmüş parmaklarıyla şapkasının geniş kenarlarını tutardı.

"Sana küfretti, buradan gidiyoruz!"

Ve giderlerdi. Hareket etmeden önce nereye gidildiğini hiçbiri tam olarak bilmezdi. Bir başka ıssız yer, dökülen duvarlar, çökmüş çatı; babasının, onurunu çok fazla ayaklar altına almadan memnun etmek zorunda olduğu bir başka yüz. Ama o zamanlarda Sarah için, babası nasıl telaşla taşınırsa taşınsın, gördüğü sadece sürüklenen ayaklardı.

Dolaşmak öldürdü onu, demişti babası, *ama dolaşmak sevgiydi de.*

Hayatlarını, ümitsizliğinin öfkesiyle ne kadar sık tehdit etmiş olmasının şimdi önemi var mıydı? Bir keresinde, sonradan apayrı bir nedenle ölen, zırıl zırıl ağlayan bir bebeği dövmesi... ve ertesi gün taşınmaları mı?

"Hayır," dedi Sarah, yüksek sesle, "önemli olduğunu

sanmıyorum."

"Ha?" Gelen erkek kardeşiydi, uzun, sırım gibi, kara, aldatıcı bir şekilde sakin. Çocukken baskıya gelemezdi. Yetişkin erkek olduğunda, herhangi bir gün yatağından taşacak bir ırmak gibi gergin bir sakinliği vardı.

Donuk gri bir tabut seçmişti. Sarah kırmızı olmasını isterdi. Ölüm hakkında muhteşem, "derin, gizli meydan okuma," tanımını yapan Dylan Thomas mıydı? Bu önemli değildi: Meydan okumanın kırmızı bir tabuttan çok daha fazla yolu vardı.

"Sadece," dedi Sarah, "Annemle Babamın bize büyük harflerle HAYIR dediklerini düşünüyordum."

"Sana katılmıyorum," dedi kardeşi. Ailede etkin olan daima o olmuştu. Var olabilecek her engele karşı basit bir biçimde sakin öfkesini koyardı, kız kardeşinin yanıtını beklediği gibi aynı huzurla beklerdi. Kız kardeşini durduran felsefi karşılıklar ve şiirsel gözlemler ona göre değildi.

"Çünkü sen radikal bir vaizsin," dedi Sarah ona gülümseyerek. "Mesajlarını doğrudan bedeninle verirsin." Erkek kardeşinde, çocukluklarındaki Pazar ayinlerinin yerini değişim kavgasının almış olması onu heyecanlandırmıştı. Onu nasıl görürse görsün Ortaçağ Sanatı Ders 201'den daha önemli görünmesi onu kederlendirdi.

3

"Evet Nine," diye karşılık verdi Sarah. "Cresselton sadece kızlar için, *hayır* Nine, hamile değilim."

Büyükannesi, siyah çantasının geniş tahta sapını sıkıca tutarak, ellerini karnının üstünde kavuşturmuş duruyordu. Gözleri yuvarlak tel çerçeveli gözlüklerinin ardında parlıyordu. Tuvaletin yanındaki çimenlere tükürdü. Ölü kiliseden içeri alınırken, Sarah'yla birlikte tuvalete gitmek için ısrar etmişti. Bütün ağırlığıyla Sarah'nın koluna dayanmıştı. Kendi kolları

inceydi ve derisi krep gibiydi.

"İnşallah sana dünyayla nasıl başedeceğini öğretiyolardır." dedi. "Ve kim bilir, Tanrı her yerdedir. Şöyle dünya gözüyle Torunumun Çocuğunu bi görsem? Biliyosun, özellikle evlenmek zorunda değilsin. İşte onun için rahat rahat istiyorum." Çantasına uzanıp bir Three Sixes şişesi çıkardı, başını geri atıp, büyük, acele yudumlarla içti.

"Cresselton civarında çok az siyah erkek var," diye açıkladı Sarah, şişedeki mısır likörünün kısa süre içinde kabarcıklar çıkararak azalışını seyrederken. "Ayrıca, ben gerçekten resim ve heykel çalışmalarımla uğraşıyorum şimdi...." Giacometti'nin yapıtlarına nasıl da hayran olduğunu söylemeli miydi? Hayır, diye karar verdi. Ninesi onun adını duymuş bile olsa, Sarah duymadığından emindi, heykellerinin fazla çelimsiz olduklarını düşünürdü kesinlikle. Bu Sarah'yı güldürdü ve Cresselton ona burs vermemiş olsaydı da bir yolunu bulup oraya gideceği konusunda ninesini ikna etmenin ne güç olduğunu anımsattı. Niçin? Çünkü birinin ona resim ve heykel yapmayı öğretmesini istemişti ve en iyi öğretmenler Cresselton'daydı. Ninesinin başarılı bir torundan anladığı, evli olmak ve ilk yılında hamile kalmaktı.

"Pekâlâ," dedi ninesi, şişeyi vakarla çantasına koyarken ve Sarah'nın yüzüne yalvaran bir bakışla baktı, "torunumdan bi çocuk görsem ne iyi olurdu." Torununun gülümsediğini görünce derin bir ah çekti ve, taş ve çimenlerin üzerinden gururla yürüyüp kilisenin merdivenlerine yöneldi.

Geçitte yürürlerken Sarah'nın gözleri dedesinin başına takıldı. Tabutun önündeki sıranın ortasında oturuyordu, saçları aşırı uzun, beyaz ve yumuşak kıvrımlıydı. Onun yanına oturduğu zaman, ninesi öteki tarafına oturmuştu, dedesi ona bakıp elini nazikçe eline aldı. Sarah yanağını onun omzuna dayadı hafifçe ve kendini gene bir çocuk gibi hissetti.

4

Tozlu bir yoldan şehrin yirmibeş kilometre dışına çıkmışlardı ve sıcak bahar güneşi yol boyunca hanımellerinin zengin, kalıcı kokusunu dağıtıyordu. İçi boş pencereleri ve bel vermiş kapısıyla çıplak kilise, havanın etkisiyle bir bina hayaleti gibiydi. Kundakçılar bir keresinde, taşıdıkları haçların alevleriyle kuru tahtadan duvarları tutuşturarak onu tamamen yakmışlardı. Sarah'nın çocukken altında oynadığı, alabildiğine yayılmış kırmızı meşe ağacı hâlâ, dallarını vahşice kilisenin çatısından yolun karşı tarafına uzatarak kilise bahçesindeki hakimiyetini sürdürüyordu.

Sadece Sarah ve dedesinin ağlamadığı kısa ve gayet ağırbaşlı bir törenden sonra, babasının tabutu bekleyen cenaze arabasına çabucak sokuluverdi ve az ötedeki, süssüz beyaz taşları eski bir uygarlığın küçük yıkıntıları gibi görünen, el değmemiş otların bürüdüğü mezarlığa götürüldü. Orada Sarah gözucuyla dedesini seyretti. Oğlunu gömme acısı altında kıvranıyor gibi görünmüyordu. Sırtı dikti, gözleri kuru ve berraktı. Basitçe, vakarlı ve cesurdu; ailesinin güvenini ve kendi acısını gururla taşıyan bir adam. *Garip*, diye düşündü Sarah, *onun böyle, sadece ayakta dururken resmini yapmayı hiç düşünmedim; profilinin arkasında meçhul, anlamsız insanlar olmaksızın, yüzü ışığın karşısında gururlu ve kara.* Siyah erkeklerin yüzlerinde onu korkutan yenilgi, beyazlar tarafından daima tanımlanan siyahın yenilgisiydi. Ancak dedesinin yüzünde o yenilginin izi bile yoktu. Görünüşte sakin, rahat ve Davis ailesine destek vererek kaya gibi duruyordu. Onu yalnızca ailesi tanımlıyordu, o da onları hayal kırıklığına uğratacak değildi.

"Bir gün resmini yapacağım Dede," dedi Sarah, geri dönerlerken. Aynı burada durduğun gibi ve tam" —ona yaklaşıp eliyle yüzüne dokundu— "tam yanağının inatçı gerginliğiyle. Tam da gözlerinin içindeki Evet ve Hayır bakışıyla."

"Benim gibi yaşlı bir adamın resmini yapmayı istemezsin," dedi, aklı bir yerlerde, oradan gözlerinin ta içine bakıp. "Eğer beni yapmak istiyorsan taştan yap."

Mezar tamamlandığında kırmızı bir tümsek olmuştu. Çiçek çelenklerinin hepsi bir tarafa dizilmişti, bu nedenle yoldan sadece çiçek yığınları görülüyordu. Ama şimdiden rüzgar gül yapraklarını koparıp dağıtmıştı ve yağmur hafif dokunuşlarıyla yeşil köpük çerçevelerde solgun renkler oluşturuyordu. Bir hafta içinde, yerinden edilmiş hanımelleri, vahşi güller, asmalar, otlar yeniden çıkacaktı. Hiçbir şey değişmemiş gibi olacaktı.

5

"*Eve* dönmek de, nereden çıktı? " Kardeşi gerçekten eğlenmiş görünüyordu. "Hepimiz seninle gurur duyuyoruz. O okulda kaç tane siyah kız var? Sadece *sen*? Peki, senden başka biri daha, o da Kuzeyden. Yani gerçekten olağanüstü bir şey bu!"

"Hoşnut olmana sevindim," dedi Sarah.

"Hoşnut olmak! Niye, Annemin istediği buydu, küçük Sarah'ya iyi bir eğitim. Babam da bunu istiyordu; Annem öldükten sonra bir şey isteyebilmişse. Sen daima yetenekliydin. Sen iki, ben beş yaşımdayken dondurmayı üstüme başıma bulaştırmadan nasıl yiyeceğimi sen göstermiştin bana. Önce, demiştin, külahın altını ısır ve dondurmayı alttan em. O zımbırtı erimeye başlamadan önce yemeyi *nasıl* düşünmüştün asla anlamadım."

"Bilmiyorum," dedi Sarah, "bazen bir şeyi çok fazla isteyebilirsin, sonra onun hiç de *gereksindiğin* şey olmadığını anlarsın."

Kaşlarının arasında bir çizgi belirirken, Sarah başını salladı. "Bazen *haftalar* harcıyorum," dedi, "bütün yüzlerden farklı bir yüz çizmek veya boyamak için. Ama doğru yerde olup olmadığımı merak etmekten kendimi alamıyorum."

Kardeşi gülümsedi. "Bir yüz çizmek için *haftalar* harcadığını ve hâlâ, acaba doğru yerde miyim diye merak ettiğini mi söylüyorsun bana? Herhalde dalga geçiyorsun!"

Kız kardeşinin çenesinin altını okşadı ve kahkahayla güldü. "Yüzün nasıl çizildiğini öğren," dedi, "sonra benim resmimi yapmayı ve Dedeyi taştan yapmayı öğren. O zaman eve dönebilirsin ya da Paris'te, Fransa'da yaşamaya başlarsın. İkisi de aynı şey olacak."

Sarah'yı ağlatan, kardeşinin sevgisindeki bu vaaza benzemeyen neşe oldu. Uysallıkla onun kollarına yaslandı. Richard Wright'ın kardeşi var mıydı, diye merak etti.

"Sen benim bütün öteki odalara açılan kapımsın," dedi. "Sakın kapanma."

Ve kardeşi, "kapanmayacağım," dedi, sanki onun ne demek istediğini anlamış gibi.

6

Daha sonra, onu otobüs durağına götürürken, "Seni tekrar ne zaman göreceğiz, genç bayan?" diye sordu.

"Bir gün habersiz gelip seni şaşırtacağım," dedi.

Küçük bir benzin istasyonunun önündeki durakta, Sarah bütün gücüyle kucakladı kardeşini. İstasyonda çalışan beyaz, yan gözle onlara bakmak için işini bıraktı, gözleri arsız ve küstahtı.

"Hiç düşündün mü?" diye sordu Sarah, "biz çok yeni bir yerin çok eski insanlarıyız."

Otobüsün penceresinden kardeşini seyretti; küçük istasyon gözden kaybolana dek gözlerini kardeşinin yüzünden ayırmadı ve büyük Greyhound tıngır mıngır Atlanta yoluna koyuldu. Sarah oradan New York'a uçacaktı.

7

Kampüse trenle gitti.

"Aman Tanrım," dedi arkadaşlarından biri, "şahane görünüyorsun! Ev sana yaramış!"

"Sarah eve mi gitmişti?" haberi olmayan biri sordu. "Oh, *ne iyi*, nasıl geçti?"

"Peki, nasıl geçti?" Sarah'nın kafasının içinde yankılandı. Yankılar onu neredeyse sersemletti.

"Nasıl geçti?" diye yüksek sesle sordu, dengesini bulup yeniden kurmak için.

"Nasıl geçti?" Bir çift gülümseyen elâ gözdeki yansısını seyretti.

"İyiydi," dedi yavaşça, dedesini düşünerek tekrar gülümsedi. "Çok iyiydi."

Kızın gülümsemesi arttı. Sarah, salınarak tenis kortuna doğru giden, saçları rüzgarda uçuşan kızı seyretti.

Fareye gözünü dikip onu şaşırt, diye düşündü *Sarah; göz önüne alınsa da alınmasa da, ben bu dünyada yaşayan bir kadınım. Babamı toprağa verdim ve yakında dedemi taşa nasıl oyacağımı öğreneceğim.*

KAYNAK

Yoksullukla mücadele programlarının sermaye yönetimiyle ilk moral bozucu karşılaşmasının gerçekleştiği yıl sırasındaydı; San Francisco Irene'i usandırmaya başlamıştı. Zamanını, enerjisinin ve hatırı sayılır yeteneğinin çoğunu verdiği bir eğitim tasarısı, Washington tarafından "gereksiz ve romantik" bulunmuş ve çarçabuk yok edilmişti; Irene, kendiliğinden çalıştığı, küçük, tozlu Güney şehrinde bulunmayan tatları özlemeye başlamıştı. Öteki birkaç genç, idealist insanla birlikte, küçük bir grup yaşlı kadına "İleri Okuma Yazma" öğretiyorlardı. Bütün "okul" yerel siyah üniversitesinin arkasındaki elden düşme bir karavandan ibaretti, kullandıkları kitaplar öğretmenler ve öğrenciler tarafından yazılmıştı. Kadınların öğrenme hevesleri heyecan vericiydi; ama şehir sıkıcıydı: Tek eğlence Burt Reynolds hayranlığına kapılmış, ancak son zamanlarda ırk ayrımını kaldırmış pis bir sinemaydı. Tepelik yollar, metro, Chinatown ve Rice-o-Roni, Irene'in burnunda tütüyordu.

New York'tan, fakülte günlerinden bir arkadaşını, Anastasia Green'i, ziyaret etmeye karar verdi. Anastasia şimdi San Francisco'da oturuyordu ve sık sık yazıp onu o efsanevi şehre davet ediyordu.

Anastasia ince ve uzundu, sakıngan, puslu, topaz rengi gözler, parlatılmamış pirinç rengi saçlar ve dişlerinden çok daha küçük görünen bir ağız; bu yüzden güldüğünde yüzünün hatları, yuvarlak görünen yüzünde aniden ortaya çıkan köşelenmeye uyum sağlamak için bütünüyle değişiyordu. Çehresindeki bu aykırılık garip değil, çekiciydi ve Anastasia'nın yüzüne sahip olmadığı bir mizah katıyordu.

Irene onu Doğu Yakası'nda tanıdığı süre içinde Anastasia

dıştan gelen iki büyük değişime uğramıştı: İlki, "Güneyli Saflığı"ydı (Pine Lake, Arkansas'lıydı), şaşkın, utangaç, New York SüperVampı'na saçmalık derecesinde inanan —ama gerçekten değil. Uzun çizmeler, elbette, kısa kesilmiş *siyahlaştırılmış* saçlar, ağır bir göz makyajı (kahverengi ve siyah boyalı, biraz Mısırlı havası), tenine aykırı düştüğünden, sanki gerçekten bir tür pirinç pudrasıyla pudralanmış gibi görünüyordu. İkinci değişim, bir tür Faye Dunaway olmaktı, — garip gülümsemesiyle— biraz onu veya kendisinin dediği gibi onun "okullu küçük İngiliz oğlan" bakışını andırırdı. Saçlar kesildi ve küçük kafasının çevresini *saracak* şekilde kırpıldı (şimdi renkleri açılmıştı), kakülleri kaşlarına iniyor, etekleri kıçına çıkıyordu. Ve daima iki yana açılır kapanır bir para çantası ve gülünç burnu kalkık ayakkabılar. Bu kalkık burunlarla yürüyemiyordu, *sekiyordu,* ve onu böyle sekerek geçerken görenlerin aklına "Eleanor Rigby"nin gelmesi şaşırtıcı değildi.

Bu kılıktayken Galen adında bir adama aşık oldu. Adam *tiyatroya,* Anastasia'nın seyahatlere düşkün olduğu kadar düşkündü. Fakülteden sonra, Galen oyuncu olma umuduyla Batıya gitmek için Doğu Yakası'ndan ayrıldı. Anastasia'yı beraber gitmek için ikna etmişti. İrene mektuplardan Galen'ın o hayalinin bittiğini biliyordu, artık Los Angeles'ta TV reklamları yapmaya başlamıştı. Saçlarını sirkeyle durulayıp güneşte kurutan Anastasia da Kuzeye koşmuştu.

Altmışların çiçek çocuklarıyla ilgili TV belgeselleri, San Francisco'daki Anastasia'ya benzer insanların görüntüleriyle doludur. Vamp, okullu İngiliz oğlanı gitmişti. Onun yerine tahta takunyalar, uzun, modası geçmiş, desenli ve dayanıksız kumaştan dokunmuş bir nine elbisesi, mor kadife bir pelerinle ortaya çıkmıştı Anastasia. Şimdi saçlarının kıvrımları daha cesaretliydi ve pudralanmamış yüzü onun saz rengi havasını biçimlendiriyordu. Boncuklarla, püsküllerle süslenmiş Anastasia son derece hoştu.

"Seni görmek ne güzel!" havaalanındaki sıkıntılı ve rahatsız

görünen yolcuların arasında, iki kadın aynı anda bağırıp, gülümseyerek sarıldılar.

Anastasia, genç bir erkek ve kadın, ve onların bebekleriyle birlikteydi. Bebeğin adı çok uzundu, Sanskritçeden geliyordu ve İngilizcede, Neşe demekti. Erkeğin adı aynı şekilde Huzur, kadının adı da Barış demekti. Üç yetişkin her şeye kolayca kıkırdıyordu ve farkında olmadan parmaklarıyla boyunlarına asılı gümüş kaşıklarla oynuyorlardı.

Kaşığın ne anlama geldiğini bilmeden Irene bundan hoşlanmıştı. Sonunda, diye düşündü, cins farkı gözetmeksizin takı yapmayı başardılar.

Gökkuşağının tüm renklerine boyanmış, üstü kapalı bir yük arabaları vardı, ve bununla yolculuk yapmak insana bütünüyle *canlılık* duygusu veriyordu. Çok geçmeden yetişkinler şarkı söylemeye başladılar; bebek kuş gibi sesler çıkarıyor ve tekmeler savuruyordu. Köprünün üstünden neşeyle Marin'e geçtiler, çünkü Anastasia ve arkadaşları yakınlarda oraya taşınmışlardı. Oradan günlük geziler için San Francisco'ya "uzuyorlar"dı.

"Kaynak Irene'yi sevecek," dedi Barış ya da Huzur.

"Kesinlikle!" diye onayladı Anastasia, dönüp Irene'nin kolunu sıkarak. "Onlara, senin, tanıdığım en katılıktan uzak insanlardan biri olduğunu anlattım."

Ne zaman garip yaratıklar görse veya onlarla tanışsa mutlu olan Irene, bunu kabul etmekte —elbette, sessizce— tereddüt etmedi. Beni kim *sevmeyebilir* ki? tutumu içindeydi. Eğitim projesini kaybetmiş olmanın verdiği sarsıntı, kendini koruyan kibirliliğine hasar vermemişti.

"'Kaynak' kim?" diye sordu Irene yavaşça, çünkü arabanın içi şimdiden tatlı *sinsamilla* dumanıyla dolmuştu.

"Bekle ve gör," dedi Anastasia, gizemli bir tavırla.

Marin'in bir dağ eteğinde, kocaman, düzensizce yayılmış bir evde oturuyorlardı. Odalar aydınlık ve havadardı ve güneş

ışığıyla, Hint baskılarıyla, deniz kabuklarıyla, taş parçaları, kağıt süslemeler ve dantel gibi örülmüş hasırlarla doluydu. Her pencerede bir manzara vardı: koy, yelkenli gemiler; koyun karşı yakasında Tiburon.

"Tüm bunları nasıl becerdin?" diye sordu Irene, granul dolu çantalarla yükselmiş dolaptaki büyük yığına göz gezdirerek.

"Yemek kalıpları ve rölyefler," dedi Anastasia önemsemez bir omuz silkişle. Irene'in çok gördüğü bir omuz silkme türüydü bu. İçinde ... tatminsizlik vardı; ayrıca kabul ediş. Eksik olan — Irene'e öyle geldi— karşı koymaydı.

Neşe ve ana babası, Huzur ve Barış, evin ayrı bir bölümünde gözden kaybolmuşlardı. Anastasia ve Irene mutfak masasında oturuyorlardı.

"Ülkenin bazı bölgelerinde," dedi Irene, söylediğinin onun için bir anlamı yokmuş gibi bir ses tonuyla, "insanların aldığı yardım miktarı, planlı olarak, geçinebildiklerinden daha az."

Anastasia öne eğildi ve aynı derecede tarafsız bir tonla konuştu, "zengin bir yerde yardım almak, fakir bir yerde almaktan *çok daha* iyi. Burada zengin insanlar da bizim gibi giyiniyor— eğer fazlasıyla paçavra ve azıcık modaya uygun bir şeyse—, ama onlar *çok* zengin ve biz yoksullara yardım etmek onları memnun ediyor."

Irene saygıyla güldü.

"Senin öğretmenlik nasıl gidiyor?" diye sordu Anastasia. Irene'in çoğu arkadaşı gibi, Irene ve grubunun bastırdığı belirli aralıklarla çıkan broşürü o da hiç okumamıştı, broşürde yaşlı insanlara, eğitim görmemiş ve hatalı eğitim görmüş genç insanlara ya da kendi aralarında kendilerine ne diyorlarsa, toplumun dediği gibi, "Öğretilemez"lere öğretme yöntemlerinin ayrıntılarını tartışıyorlardı. Henüz kesin "öğretilemez" biriyle karşılaşmamışlardı, bunu sadece bilgili bir espri duygusuyla söylüyorlardı.

Bir an için Irene, "iyidir"den daha fazla bir karşılık verip

vermemek için tartıştı kendisiyle. Hikâyelerde, edebiyatta, onunki gibi bir iş yapmak, idealistlik olduğu kadar romantikti de. Gerçek günden güne değişir. Her şeyden önce Irene'in sorunu Güney yazının inanılmaz beyin pişiren sıcağıydı, o zamanlarda öğrencilerinin çoğu —hepsi kırk, elli, altmışlarının sonunda kadınlardı— bir, üç hafta arasında değişen kurslara ancak katılabiliyorlardı. Kullandıkları karavanda havalandırma yoktu ve karavan sineklerle doluydu. Bazen sınıflar kalabalıklaşıyor, — yıllardan beri kilisenin pasif seyircileri olan, sadece Kutsal Kitap okunduktan sonra karşılık olan sözleri haykırmaları, "amin" demeleri beklenen— ve kendi eğitimleri için etkin bir çaba göstermeyen insanlarla doluyordu. Kendi kişisel tarihlerinden ve yaşantılarından kuşkuluydular. Yemekler —arka bahçesinde kaldıkları üniversite tarafından bağışlanıyordu— kötüydü. Etli salam ve domuz eti, fasulye ve birkaç yaprak sarı, bozulmuş marul. Fazla tatlılaştırılmış limonata sivrisinekleri çekiyordu. Bir de katışıksız yoksulluğun kokusu vardı orada, Irene'in yeryüzünden silinmesini dilediği bir koku, sanki kadınlar kendilerini kimyasal maddelerle yıkamışlar gibi, çarpan, *ekşi* keskin bir koku.

Öğretmek sadece ara sıra, öğrenci ya da öğretmen bir şey öğrendiği zaman heyecan verici oluyordu. Çoğunlukla kimse bir şey öğreniyor gibi görünmüyordu. Irene bazen umutsuzluk içinde filmler gösteriyordu, çünkü filmler neyle ilgili olursa olsunlar öğrencilerine, Irene'in sürekli kendilerine siyah ve kadın olarak baskı yapıldığını kabul etmeleri yolundaki ısrarından daha az korkutucu geliyordu. "Bir Ulusun Doğuşu" gibi filmlerde ses hemen yükseliyordu; "Anna Lucasta" gibi filmlerde, şaşırtan, hayret verici bir sessizlik oluyordu. En azından, başlangıçta.

"İyi gitmiyor," dedi Irene, Anastasia o sırada kahve kabına süzgecini, kaşıkla kahvesini koymuş, kaynar su döküyordu. Alçak mutfak penceresinden, bahçedeki sisin dağıldığını, bir kedinin taşın üstünde kestirdiğini ve arka merdivenlerde, içinde

şifalı otlar olan toprak çömleği gördü Irene. Eve huzur ve gerçekdışılık egemendi.

Tatlı, siyah kahvelerini yudumlayıp, evde yapılmış havuçlu keki midelerine indirirlerken, "okulun hakkında yazmıştın bana," dedi Anastasia olabildiğince tarafsız.

Irene'de, Anastasia'nın sevmediği bir yan vardı. Gereksiz olarak takıntı haline getirilmiş, yaşamın karanlık, keyifsiz yanıydı Bu. Bir keresinde, Anastasia'nın Irene'in ilgilendiği projelere yeterince ilgi göstermediği üzerine tartışmışlardı ve Anastasia omuz silkip şöyle demişti, "Sen acı çekiyorsun!" Gülmüşlerdi, ama Anastasia, Irene'in kendisinde derin duygu yeteneği görmediğini anlamıştı ve böylece, bir bakıma onu hor gördüğünü ifade etmişti (ya da yazmıştı). Bu onu *Sturm und Drang*'ından kurtardığı için, olsun, diye düşünmüştü ve aldırmamıştı. Sığ görülmeyi kabul etmişti.

Anastasia'nın, onun sözlerini anlayıp, paylaşabileceğini aklına getirmedi Irene, okul arkadaşlıkları büyük ölçüde sinemalar ve caz sevgisini paylaşmaya dayanmıştı. Anastasia'nın kolay yaşam tarzını ve kendini ifade edişindeki güvenini tatlılıkla kabul eder görünmesine karşın, onu, olanaklarını kısıtlı kullanmayı seçen bir insan olduğundan içten içe küçümsüyordu.

"Sermaye yokluğundan bitti," dedi Irene.

"Kim finanse etmişti?" diye kibarca sordu Anastasia.

Irene içini çekti ve aceleyle konuştu. "Başlangıçta, para *yoktu.*" İki kadın da kendilerine *tanıdık* gelen bu ses karşısında sırıtmadan edemediler; ikisi de kilisede yetiştirilmişti. "Başlangıçta, para *yoktu*," diye yineledi Irene. Kadınlar 'iyice yaşlanmadan" öğrenmek istiyorlardı ve daha genç kadınlara basitçe —bazen de utanarak— bize öğretin demişlerdi. Sonra, benim gibi dışarıdan gelenlere ödenmek üzere, devlet bağışta bulunmaya başladı. Devlet fonu, elbette, sorun, yani öyle lanet olası dönekler ki.... Vietnam'da savaş devam ediyorken, satın

alınması gereken bombalar varken, hükümetin birkaç düzine *yaşlı* kadın hâlâ eğitime inanıyor diye, onlara ilgi duyması beklenemez.".

"Mektuplarında kadınların bazılarının beyaz olduğunu yazmıştın, diye hatırlıyorum," dedi Anastasia elini çenesine dayayıp, gözlerini Irene'den ayırmadan. Irene'e bakmak hoşuna giderdi, onun bazen *öfkelenen* kahverengi gözlerinden hoşlanırdı, teninin koyu parlaklığından çok hoşlanırdı— ancak böyle düşündüğünü hiç söylememişti.

"Ya, evet," dedi Irene, "birkaç tane var. Aslında üç tane. Beyaz insanlar ciddi bir yoksulluk sınırına geldikleri zaman (Klan üyesi olmadıklarını kabul edersek, işin kötüsü çoğu da üyedir), Irene'e göre, artık "beyaz"lıkları kalmıyordu. Göstermelik siyasi inançların çoğu gibi, ama buna tam anlamıyla da kafa yormamıştı. Bundan korkmuştu ve bu kişiliğinin en büyük eksiğiydi. Tam anlamıyla düşünmüş olsaydı, örneğin, fakir beyazların (eğer) zengin oldukları zaman ne olacaklarını da düşünmek zorunda kalacaktı (ve zengin, beyaz olmaya başlayan insanlara öğreterek zamanını nasıl harcayabilirdi?) ve ortasınıf olmaya başladıklarında siyahlar ne olurdu: Siyah ortasınıfı zaten hor görüyordu. Çünkü gerçekten beyaz ortasınıfın felaket kölemsi taklidiydiler, onun en küçük belirtisini bile bayağılık sayar ve nefret ederdi. Gene de, teknik olarak, bu sınıfın bir parçasıydı şimdi.

Bu gibi şeyleri sorgulamaya başlarsa, toplum içindeki yerini ve her yaptığında nasıl başarılı olduğunu sorgulamak zorunda kalırdı (yetenekleri konusunda çok az şüphesi vardı, enerjisi konusunda ise hiç), ama aynı zamanda burjuva olmaktan kaçınıyordu. Burjuva zevklerin çoğundan hoşlanırdı, ama henüz onlara bağlanma düşüncesinde isteksizdi. Caz, sırf ortasınıfı askıda bıraktığı için en sevdiği müzikti, *Bozkırkurdu* romanı fakülteden beri beynine kazınmıştı.

"Kadınlar fondan önceki öğrenme yoluna dönebilirler mi?" diye sordu Anastasia.

"Belki bir gün," dedi Irene. "Bilmiyorum. Devletten gelen fon yüzünden onlara ve bana gülünç bir şey oldu. Önce hevesimizi artırdı, D.C.'de bu kadınların hayatlarıyla ilgilenen biri olduğuna, onların geçmişlerinde kasten fakirleştirilmeleri üzerine düşündüğüne inandırdı bizi. Ve kadınlar o inançla öğrenmeye oturdular. Fonun verilmeye başlanması ne kadar şaşırtıcıysa, kesilmesi de öyleydi. Daha önce sahip olduğumuzdan fazlasına tam alışmaya başlamıştık ki, birdenbire hepsini kestiler. Yeni bir düzeye "çıkmış" ve kendimizi yolda bulmuştuk. Eski yola dönmek yenilgi gibi olurdu."

Irene konuşurken, sınıfında onu özellikle etkileyen ve okuması istenen her şey ona korkunç ıstırap verdiği için okumayı öğrenmeyi reddeden kadınlardan birini düşündü. İlk günden sonra, sınıfa geri gelmesi için onun gönlünü yapmıştı. İlk gün, adı Fania olan kadının okumayı öğrenmek için güçlü bir istek duyduğu belli olmuştu. İri yarı, ceviz renginde bir kadındı, saç örgülerini ensesinde çaprazlama bağlamıştı, kulaklarında küçük altın halkalar vardı. Okumayı bilmemekten duyduğu utanç o kadar şiddetliydi ki, bunu itiraf ederken gözlerini sıkıca kapamış, ve kursta onun içinde bulunduğu durumdan kısaca söz edildiğinde, iki örgüsünü de çözüp, küpelerini evirip çevirmiş, saçını başını dağıtmıştı.

Derinden trajik olan birçok durum gibi bu sahne de aynı zamanda komikti. Sınıfa ve Irene'e nasıl göründüğünü anlayan Fania, ümitsizce kızarmış ve kısa bir şaşkınlıktan sonra kendisine gülmüştü. Bu Irene'nin asla unutmadığı bir bakış ve gülüştü.

Irene gazeteleri kullanarak okumayı öğretmekte çok başarılı olmuştu. Okuma yazma bilmeyenlerin kendi içlerinde olup bitenlerle haberler arasında çabucak ilişki kurduklarını ve çoğunlukla zaten bildikleri kelimeleri —şehir, dükkân, adları gibi— hemen tanıdıklarını keşfetmişti. Bildikleri bir kelimeyi "okudukları" her defasında cesaretleri artıyordu.

Irene, Fania için, tarımda artan makineleşmeyle ilgili oldukça

zararsız bir parça seçmişti, öğrencilerinin çoğunun en iyi bildiği iş türü buydu. "Gübre dağıtıcı", "otomatik zararlı ot temizleyici", "pamuk atma makinesi" gibi kelimelerin kolay geleceğini düşünmüştü. Uzun kelimelerdi, doğru, ama bu yeni makinelerin büyük plantasyonlarda zaten kullanılması gibi, kadınlar tarafından her gün kullanılan kelimelerdi.

Irene kısa haber başlıklarını, şaşırtıcı olanları elemek için çabuk çabuk okurdu. Herhangi bir şekilde şaşırtıcı olabileceklerin, bu okuyucu adaylarını zorladığını keşfetmişti.

" 'Georgia'da Durum: Tarım Bakanlığı'ndan bildirildiğine göre, on yıldan az bir süre içinde kuşaklar boyunca sürdürülen, bildiğimiz anlamda çiftçilik eyaletimizde ortadan kalkacaktır. Gübre dağıtıcılarının, otomatik yabani ot temizleyicilerinin ve pamuk atma makinelerinin yaygın kullanımı insan emeğine neredeyse gerek bırakmayacak. Toprağı geleneksel anlamda işleyen binlerce kiracı çiftçi, zaten topraklarından olmuş durumdalar. Ürün fiyatlarının —soya ve yerfıstığı da dahil— artmasının devam etmesi bekleniyor. Otomasyonun kârları artıracağı, hem çevre, hem her zaman fazla nüfus, sendikalaşmamış emek deposu olduğundan ve enerji bolluğundan Güneyde gelişmeye başlayan öteki sanayi kollarını da teşvik edeceği beklenmektedir.' "

Fania kekeledi, nefesi tıkandı, küpelerini, örgülerini çekiştirdi — ama sonunda tek bildiği işin yakında ortadan kalkacağını okumayı öğrenmeyi reddetti.

Irene konuşurken, Anastasia önündeki renkli hasırları ayırıyordu. Bir başka siyahla konuşurken çoğunlukla olduğu gibi, dünya, sorunların ağırlığıyla çöküyor gibi geliyordu. "Biliyorsun, hiçbir şeyi düzeltemezsin," dedi. "Hiçbir şeyi değiştiremezsin. Bunu Kaynak'tan öğrendim."

Irene bekledi. Anastasia coşmuş gibiydi.

"Kaynak beni uyandırdı, beni ve ailemi tekrar bir araya getirdi. Sen buna inanmayacaksın, ama birbirimize en az haftada

bir yazıyoruz. Hey, hadi sana göstereyim ..." Anastasia kalktı ve bir odada kayboldu. Bir yığın mektupla geri döndü. Yığından bir tane çekti ve sayfayı masanın üzerine yaydı. Irene'nin kendisine inanmayarak baktığını hissedince, mektubu yüksek sesle okumaktan vazgeçti. Irene'in önüne itti, o da çabucak bir göz attı.

Anastasia'nın ailesi bir zamanlar Baptistti, şimdi ise Yehova Şahitleri'ndendiler. Mektupta ona duyulan sevginin çokluğundan söz ediliyor, büyük bölümünde de Tanrı Yehova'nın onunla olmasına dua ediliyordu. Mektuba göre, Arkansas'ta saat başı ibadet ediliyordu. Irene'in ensesindeki tüyler diken diken oldu, ama kendini sakin olmaya zorladı.

Irene bir keresinde Anastasia'nın ailesiyle tanışmıştı, daima bunu Anastasia'nın planladığını düşünmüştü. O sıralar Irene korkunç bir D.C. kenar mahallesinde oturuyordu ve dolayısıyla, fakirliğin kendi başına ve ziyaretçiler için tehlikeli olduğunu düşünen arkadaşlara bir tür eğitim görmüş uçta yaşayan çılgın olarak gösterilmekteydi. Ailesi şehirdeyken, o sırada gerçekte arkadaşı Galen'le oturan Anastasia, Irene'de kalmayı istemişti. Anastasia'nın ailesi Irene'in daha önce hiç öylesini görmediği upuzun pembe bir Lincoln Continental'le gelmişti. Babası ve erkek kardeşleri süprüntü dolu yoldan geçip, Irene'in katına gelecek kadar cesurdular, ama annesi Anastasia ve Irene yanına getirilene kadar —kapılar kilitli, pencereler sıkıca kapanmış— arabada beklemişti. Yaşlı, felakete uğramış gözleri, Irene'de kenetlenmişti. Niye? Niye? diye soruyordu gözleri, ağzı sonunda tanıştıkları için nasıl da memnun olduğunu söylerken. Irene Anastasia'ya sormuştu, "Neden korkuyor?" "Neden *korkmuyor ki?*" diye karşılık vermişti Anastasia.

Anastasia'nın erkek kardeşleri, kehribar derili ve kıvırcık saçlıydılar, ağır hareket edişleri, beceriksiz duruşları ve tehdit edici ifadesizlikleriyle yaşıtları oğlanlar gibiydiler. Onbeş ve onaltı yaşlarındaydılar. Babası zeytuni derili, dalgalı saçlı bir adamdı, yoğun ruhani fırtınaları ve ruh ağırlığı ona ürkek bir hal

veriyordu: Yüzünde, insana yapmacık hissi veren bir gülümseme vardı.

Bu baba şimdi, Tanrı'nın aşkı, Tanrı'nın rahmeti, Tanrı'nın bağışlayıcılığını yazıyordu ve kendi adına mutluluğu, kızının, kalben daima "*iyi* bir kız" olan kızının, nihayet *itaat yoluna* girmiş olmasıydı. Sadece bu yol, ebedi selamete, dünyanın yeni ve geleceğe ait düzenine giderdi.

"*İtaat*," diye düşündü Irene. "*Ebedi Selamet!* Kutsal saçmalıklar!"

"Ben de, iyi olanı yapmak istedim," dedi Anastasia, ve güldü. "Elbette bütün 'iyilik' başkası için değil, kendin içindir. Asla hiç kimse başkası için iyilik yapmaz. Yaptıkları iyi kendileri içindir. Başkalarını düşünmek diye bir şey yoktur. Ne de iyi işler yapmak diye bir şey."

"Dur bir dakika," dedi Irene, yumruğu kucağındaki mektupların üzerindeydi. "Ben hareketlere, geleceği etkilemek için toplu çalışmaya ve bütün bunlara inanıyorum. Aslında, birinin çocuktan sorumlu olduğuna inanıyorum."

"İnsanlar şunu anlamalı," dedi Anastasia, çok hızlı konuşarak ve biraz kör bir şekilde, Irene'e sanki kapalı gözleriyle konuşuyor gibi geldi, ve bir an Fania'yı anımsattı ona, "acı çektikleri zaman bunun nedeni acı çekmeyi *seçmeleri*dir. Eğer bir yerde acı çekiyorsan, orayı terk et."

Şimdi bebek uyanmıştı ve Irene onu kucağına almıştı. Sık saçları tütsü kokuyordu. Narin parmakları onun burnunu yokluyordu.

"Bir bebeği terk edemezsin," dedi Irene.

"Erkekler bunu her zaman yapıyor."

"Kadınlar kalır çünkü 'erkek' olmak istemezler."

"Ve erkekler gider, çünkü kadın olmak istemezler —insan ırkının yarısı bunun bir seçim olduğunu hiçbir zaman anlamaz."

"Ama çocuklara kim bakacak?"

"Birisi bakacak," dedi, "ya da bakmayacak." Irene'in yüzüne

baktı.

"Hepsi bir." Omuz silkti. "Sorun da bu."

Bebeğin annesi odaya girdi. Yüzü pembe bir havlu rengindeydi, vücudu iriydi ve mavi gözleri ok biçimindeydi. Ruhsal mücadele, en çok konuşmasında ortaya çıkıyordu; kaba New York aksanının üzerine kulakları tırmalayan bir sevimlilik katmıştı.

"Güzel bebek," dedi Irene, o masanın üzerindeki bir salkım üzümden koparıp bebeğin ağzına ve kendininkine tıkmaya başlamışken.

"Teşekkürler," diye öttü. "Onu Anastasia'ya vereceğiz. Öyle çok sever ki onu, çok da iyi bir annedir. Biz Güney Amerika'ya gideceğiz."

"Ne zaman?" diye sordu Irene.

Omzunu silkti. "Bir zaman."

"Karar vermek zor olmadı mı?" Irene öğrenmek istiyordu.

"Kaynak bize çocukların herkese, bütün dünyaya ait olduğunu öğretti."

"Ama özellikle birine değil mi?"

"Doğrudur," diye şakıdı ve odadan azametle çıktı.

"Seni Kaynak'la tanışmaya götürmeliyiz," dedi yanına gelip üzümlerin bir tarafından didiklemeye başlayan Huzur, sıskaydı, buzdolabından daha uzundu ve at kuyruğu yaptığı saman rengi saçlarını parlak, yeşil bir şeritle bağlamıştı. Burnunun ortasında ufacık bir ayak "yürümüş" gibi, göz alıcı kırmızı bir doğum lekesi vardu burnunda.

Kaynak çok yakındaki geniş bir dairede oturuyordu. Kızlarından biri, zayıf, kederli gözlü, uzun siyah saçları soluk esmer tenine zıtlık oluşturan onbeş yaşlarında bir kız, onları içeri aldı. Sonra da gözlerini diz hizasından yukarı kaldırmadı.

Anastasia, Barış, Huzur ve Neşe getirdikleri şarap ve parayı çıkarıp Kaynak'ın ayaklarının yanındaki masaya koydular. Kaynak'ın üstünde lotus pozisyonunda oturduğu, duvarın

dibine itilmiş yuvarlak yatak da olmasa oda çıplaktı ve pisti. Misafirlere yerdeki minderler sunuldu. İkinci kızı sessizce yürüyüp geldi, gözleri birincininkiler kadar kederliydi, her birine uzattığı bardaklara şarap doldurdu. Tütsü çubuğunu yaktı. Az sonra oda tütsüyle dumanlanmıştı ve havası tatlı, bunaltıcı kokuyla ağırlaşmıştı.

Üçüncü bir kız gelip onun sol tarafında durdu, babasının diğer odalardan istediği bir şeyleri getirmek için, ikide bir telaşla gidip geliyordu.

"Demek bütün swamiler birbirine benziyor," diye düşündü Irene. Kaynak, kara parlak gözleri ve ortadan ayrılıp omuzlarına bırakılmış ağaran kara saçlarıyla, grimsi kahverengi ve solgundu. Beyaz uzun bir elbise giymişti, konuşurken eteğiyle çıplak ayaklarını bir örtüp bir açıyordu— Bu, yavaş kanat çırpar gibi rahatlık veren bir hareketti ve bir biçimde dinleyenlerini hipnotize etmişti.

Irene düşünmüş olduğu önyargılı hiçbir şeyi düşünmeme kararı almıştı ,ve yüzünü olacaklardan memnun, ilgili ve meraklı görünen bir hale soktu.

Kaynak'ın zaman zaman ağlamaklı ve vızıltılı bir hal alan sesi, onu itiraz edilebilir kılıyordu. Sanskritçe, Sükûn dediği Anastasia'yla ilk nasıl tanıştıklarından söz ediyordu, aynen Kathleen Cleaver'a benziyormuş, "bütünüyle tepeden tırnağa tamamen karalar giyinmişti" (sık sık üçlü nitelemeler kullanıyordu). "Saçları öfkeli, vahşi bir hayvanın dikenleri gibiydi. Ve teni soluk soluk birininki gibiydi. Saldırgan, anlayacağınız." Güldü, sol elinin parmakları havada burnunun yanında sallandı ve yanında dikilen kederli gözlü kızı onun arkasındaki yastığın yerini değiştirdi.

Anastasia gülüyor, kaşığıyla oynuyor ve ara sıra burnunu çekip kırmızı, donuk gözlerini ovalıyordu.

"Pekâlâ," —dedi omuz silkip— "kara olduğumu düşünmüştüm."

"Hiç kimse hiçbir şey değildir," dedi Kaynak, kalın kafalı bir çocuğa söyler gibi ve Anastasia gene omuz silkti.

Kaynak sertçe dışarı seslendi. Mutfakta telaşlı bir hareket vardı ve öteki iki kız gelip yatağın yanındaki kızın yanına dikildiler.

Kaynak yineledi, "Hiç kimse hiçbir şey değildir." Kızı onun sözlerini yazmaya başladı. Oldukça kirli sarisinden hamile olduğu açıkça anlaşılıyordu.

"Afrika'da, Uganda'da kaldım," diye devam etti Kaynak, "ve Afrikalılar kara kara kara olmak istiyorlardı. Daima bunu söylüyorlardı: kara kara kara. İşte bu yüzden Afrikalılar geri insanlar. Anladınız mı? Hintliler, 'Biz esmeriz esmeriz esmeriz,' ya da Çinliler, 'sarıyız sarıyız sarıyız' demezler."

"Hayır," dedi Irene, "onlar kendilerinin Çinli Çinli Çinli ve Hintli Hintli Hintli olduklarını söylerler."

Ama, Kaynak konuşurken konuşmak itaatsizlikti. Sanki Irene sözünü kesmemiş gibi sürdürdü.

"Afrikalılar acayip yaratıklardır. Size Afrika'da gerçekten olmuş bir hikâye anlatacağım. Afrikalının biri ..."

Anlattığı, Irene'in çocukluğundan beri duymadığı eski, ırkçı bir fıkraydı. Hikâyede "Afrikalı" aptal, tembel, geri zekâlı ve hiçbir sömürgecinin istemeyeceği, ıslah edilemez biri olarak anlatılıyordu. Sükun, Barış, Huzur ve hatta bebek bile — dünyaya başkası adına verdiği taşlaşmış tepkisi, boş bir merakla bakmaktan ibaretti— kıkırdadılar.

Irene kalkınca, Sükûn, "Nereye gidiyorsun?" diye sordu.

"Seni sokakta bekleyeceğim," dedi Irene.

Dönüşte, Barış ve Huzur daldan dala atlayarak benlik ve alçakgönüllükten ve şimdi, Kaynak'la tanıştıklarından beri, kendilerinde birincisinin nasıl kalmadığından, ikincisiyle dolu olduklarından konuştular. Irene'in de aynı şekilde ıslah edilmesi gerektiğini ima ediyorlardı.

"Hamile kız evli mi?" diye sordu Irene, soğukça.

"Evli mi olmalı?" diye sordu Huzur.

"Onun Kaynak'ı var," dedi burun kıvıran Barış.

Irene korktuğu başına gelmesine rağmen devam etmeye karar verdi.

"Kaynak'ın geçimini kim sağlıyor?" diye sordu.

"Biz sağlıyoruz," dediler gururla. "Kaynak hayatını işle çar çur etmeyecek kadar çok değerlidir."

Biraz sonra Sükûn, "O öğretmen," dedi, "senin gibi. Onun işi öğretmek."

"Kusura bakma," dedi Anastasia ertesi gün. "Ama biz senin gitmen gerektiğine karar verdik."

"Ne?" diye sordu Irene.

"Sen bizi beğenmiyorsun."

"Sizi anlamıyorum."

"Bak," dedi Anastasia. "Sonunda yaşamıma bütünüyle sahibim ve bu Kaynak'ın sayesinde oldu. Hiçbir şey olmadığımı anlıyorum. Yani Kaynak seni anlamak için denedi. Sen hâlâ birisi olduğunu düşünüyorsun. Bir önemin olduğunu. Afrikalıların önemli olduklarını. Onların önemi yoktur," dedi. "Ve eğer onlar hiçbir şey olsalardı —eğer herkes hiçbir şey olsaydı— onlara hakaret edilmezdi."

"Ama o ırkçı; kızlarına köle gibi davranıyor."

"O tüm bunların üstündedir. Sen *anlamıyorsun*. *Haklısın*. Ama anla, eğer hiç kimse hiçbir şey değilse, herkes eşittir. Bu yeterince açık, değil mi?"

"Yeterince açık, ama olanaksız."

"Ruhen yıkılmamdan önce ben de anlamıyordum. Kathleen Cleaver olmak istiyordum. Eskiden, *o* Kathleen Cleaver olmadan önce onunla bir partide karşılaştım. Uzun, düz, parlak renkli saçları vardı, benimkiler gibi, aynı benimkiler gibi ve tüm gece boyunca tek laf etmeden bir köşede oturdu. Bir tane bile. Bütün konuşmaları erkekler yaptı. Aylar sonra, değişti. Birdenbire

konuşmaları artık o yapmaya başladı, çünkü bütün erkekler ya ölmüştü ya da içeri düşmüştü. Çok küfrediyordu, güneş gözlüğü takıyor, çizmeler, siyah giysiler giyiyordu ve fotoğrafçılara silahla poz veriyordu. Hepsini yaptım. Birlikte yaşayacak devrimci, beni döven bir siyah bile buldum — ve benim kendi arkadaşlarım bile olsalar, 'yabancı' saydıklarıyla konuşmamı yasaklamış olmasını da hiç düşünmüyordum.

"Ailem Arkansas'tan gelip beni götürdü. Uzaktaki bir 'dinlenme' evine kapadılar beni. Onların bakış açılarını anlayabilmem çok uzun zaman aldı.

"Çocukken bir şeyleri değiştirmek isterdim. Oturma eylemleri başladığında katılmak istedim. Okulları ve büfeleri birleştirmek istedim. Ancak öyle saftım ki, kendi saçlarımın düz olmadığını bile asla anlamamıştım; annem Tanrı rızası için, onları ben üç yaşımdayken düzelttirmeye başlamıştı.... Ama rengim sorun olmamıştı. *Tanrım*, renk sorun olunca korkunç *canım sıkılır*. Bu benim dünya anlayışımın gelişmemişliğindendi. Ailem zaten Gerçeği *bulmuş*tu, Kaynak'ı benim sevdiğim kadar sevmelerinin nedeni de bu. Onlar hiç kimsenin hiçbir şey olmadığını biliyorlar, renk bir aldatmacadır, evren değişmez. Kaynak bize hiçbir şeyin değiştirilemeyeceğini öğretti, bütün acı çekmeler kendi isteklerine düşkünlüktür ve yaşamda iyi olan, aslında, onlara aldırmamaktır— eğer mümkünse, zevk almaktır."

"İyi yaşam *aldırmamak* mıdır?"

"Beni Kaynak'ın korumasına bıraktılar. Ona destek oluyorlar, mali olarak. O da karşılığını veriyor."

Acıkan bebek yerde emekliyor, ağlıyordu. Irene gidip onu kucağına aldı. Odaya dalan annesi kollarından çekip aldı bebeği.

"Biz onu kötü dalgalardan korumaya çalışıyoruz," dedi.

"*Orospu*," dedi Irene, alçak sesle, sonra tavrının doğruluğu karşısında titreyen Anastasia'ya döndü yeniden.

"Anastasia," dedi Irene, "bu kadar yolu senin yaşamını eleştirmek için gelmedim. Bunca yolu gelmemin nedeni

benimkinin berbat gitmesi, anımsadın mı?" Kaynak konusunda yanılmadığını biliyordu, ama bunun ne önemi var, diye düşündü. "Belki de Kaynak konusunda yanılmışımdır. Onu savunmakta haklısındır belki. Onun gibi birinin üstüme salınmasına tahammül edemeyecek kadar kötü günler geçiriyorum, gerçekten.' Ondan hoşlanmamaya hazırlamıştım kendimi; belki o da bunu sezdi..." Konuyu uzatıyordu, ama Anastasia onu dinlemiyordu zaten. Anastasia, Barış ve Huzur'un gecenin köründe toplanıp tam da bu aralarındaki mizanseni planladıklarını geçirdi aklından. Ona öyle geliyordu ki, baştan beri onu tek samimi karşılayan, bebek, Neşe'ydi.

"Yaşamın senin yaptığındır," dedi Anastasia, soğuk soğuk.

"Ama bu *saçma*. Herkesin yaşamı kendi yaptığı değildir. Bazı insanların yaşamını diğerleri belirler. Dünyadaki insanların çoğu için bunun doğru olduğunu söyleyebilirim. Sınıfımdaki kadınlar cahil olmayı seçmemişlerdi, yoksul olmayı seçmemişlerdi."

"Ama o tür insanlara öğretmeyi *sen* seçtin. Niye yakınıyorsun?"

"*O* tür insanlar mı?"

"Sefil. Bu diriliş içinde ümit vermeyen insanlar."

Irene güldü. "Bana 'Bu Afrika'nın yüzyılı değildir,' diyen Kissinger'ı anımsattın."

Anastasia gülmüyordu.

"Yakınmak istemedim," dedi Irene, bu düşünceyi küçümseyerek.

"Bir yerde acı çekiyorsan, orayı *terk et*," dedi Anastasia inançla, ve Irene, kendini beğenmenin aşırılığını düşündü.

"Bir *koşul*da acı çekiyorsan?"

Anastasia kaşığını kaldırdı.

Şimdi her biri için yıllar geçmişti. Bir gün kendisini Alaska'da Amerikan yerlisi ve beyaz kadın eğitmenlerden oluşan bir grupla, öğretme yöntemleri üzerine tartışırken bulup hayrete

düşen Irene için de geçmişti yıllar elbette.

"Geldiğini duyar duymaz, benim adama dedim ki, 'onu görmem lazım; eski bir arkadaş!'" dedi şimdi Anchorage yakınlarında oturan Anastasia.

Yüzelli kilometre ötedeki McKinley Dağı'nın muhteşem manzarasının, havanın açık olduğu günlerde görünmesiyle övünen bir barda oturuyorlardı. Yazık ki, hava pek seyrek açıyordu, ve Irene, Alaska'nın efsanevi dağlarının ancak eteklerini görmüştü. Ama onlar bile etkileyiciydi.

"Seni dışarı attığım için beni bağışladın umarım," dedi Anastasia.

"Ah, kuşkusuz," dedi Irene. Bardaki diğer insanlara bakıyordu. Alaska'yı sevmişti. İnsanların, tam da o ayda, başka bir yerden gelmişler gibi görünmelerini sevmişti. Hava rutubetliydi, bununla beraber, soğuk olmamasına karşın — beklediği gibi— ona güneşi, şömineyi, soğuğu yanında getirdiklerinden daha az geçiren giysileri özletiyordu.

Anastasia Irene'i, bir kadınla oturmuş konuşurken görmüştü, kadın Irene'e uzun zamandan sonra gazete okuyan Alaska'lıların ilk zamanlarda gözlerinin nasıl bozulduğundan söz ediyordu.

"Yerli Alaskalılara mükemmel görme yeteneği bağışlanmıştır," demişti kadın. "Sonra bu okuma işi çıktı. Bu televizyon. Bu her şeyin daha çok okuma gerektiren sözcüklerle etiketlendiği dükkânlar. Artık bir şey görmek için herkesin gözlüğe ihtiyacı var." Kendisi de kocaman, mor mercekli bir havacı gözlüğü takmıştı. Gözlüğünü aniden hızla çekti ve dinleyenlere göz attı. Uzun bir sessizlik oldu, iddiacı ifadesini bıraktı ve sanki içinde bir şeyler yorgunluktan çöktü. "Bilgi kazanma konusunda," diye yumuşakça sürdürdü, "insanı bir şekilde kör edebildiğine dair temel bir güvensizlik var belki de. Yaşlı insanlarımızın çoğunun okuma sorunlarının ardındaki neden bu olmalı."

Irene bundan bir an kuşku duymamıştı.

Anastasia Irene'in kolunu sıkmış ve yerli Alaskalı eğitmenler içtenlikle elini sıkarlarken, hemen Irene'in yanında durmuştu. "Seni görmek ne iyi!" dediler, sanki onu bekliyorlarmış gibi. "Aşağı 48'den tüm bu yolu gelebilmen ne güzel!"

"Senin geldiğini ve yerlilerle ilgili bir konferans olacağını duyduğumda, etraftaki tek beyaz pilicin ben olacağımı sanmıştım. Ama görüyorum ki öyle değilmiş."

Irene bunu duymamazlıktan gelmişti.

Ve şimdi barda oturuyorlardı, onun meşhur, görünmeyen McKinley manzarasıyla. Irene açık oturumlar yüzünden suyunun çekildiğini hissediyordu. Havacı gözlüklü kadını düşünmek ayrıca sinirini bozuyordu. Birinci İrlanda viskisini bitirmiş ve yeniden sipariş vermişti. Şimdi saçları örgülü, tüyler ve deri şeritlerle tutturulmuş Anastasia'ya baktığında, gözlerinin, kelimenin tam anlamıyla raksettiğini, bulanıklaşmış peyzajın içinde uzaklaştığını, uzaklaştığını, uzaklaştığını görüyordu. Ancak bu, bir an süren, aşırı duygusal bir görüntüydü. Irene bastırmak için içkisinden bir yudum daha aldı.

"Demek," dedi, "hiç kimse hiçbir şey değildir."

"Mutlu bir evlilik yaptığını duydum," dedi Anastasia, Irene'in söylediğini anlamazlıktan gelip.

"Mutlu *idik*. Mutlu olmuş olduğumuzu sanıyorum hâlâ. Bilirsin ya, mutlu olmak mutlu olduğunu farz edebilmektir. Her neyse, beni terk etti."

"Beyaz olmayı *seviyorum*," dedi Anastasia, öne atılıp ve yüzünü eğleniyormuş gibi aşırı bir şekilde büzüp. "Hadi, niye diye sor."

"Niye?" dedi Irene.

"Çünkü kara olarak olayların gülünç yönünü görmüyordum!" Güldü, komik yüzü ve gülüşü birbirine karıştı.

"Öyle olduğunu yadsıyamam," dedi Irene. "Ayrıca, beyazım diye geçinmek çok çok çok *renkli*." Gerçekte demek istediği, modasının geçmiş olduğuydu.

"Yo, yo," dedi Anastasia. "Yani *Sahte Hayat* —ve diğer pejmürde film neydi? *Solculuk*? Beyaz olarak hangi renklerin üzerinde iyi duracağının işlendiği bir Jessie Fauset ya da Nella Larsen romanında bile işlenmedi bu. *Eskiden Renkli Bir Adamın Otobiyografisi*'nin başlangıcında gölgeleri vardı —bilirsin ya *muazzam* siyah kadının alelade bir beyaz olarak mutluluğu bulması olanaklı mıdır?— ama bu geçti." Güldü. "Her neyse, ben geçici değilim; sadece diğer insanların düşüncelerini düzeltmeye çalışıyorum."

Irene gözünü Anastasia'nın gözlerinin içine dikti, çok garip şeyler hissetti. Bu gözler şimdi beyaz birinin bakışıyla bakıyordu. Bunun anlamı neydi?

"Evli olmak hoşuma gitmişti," dedi Irene, bakışlarını bardağına indirip. "Sonunda paniğe kapılmadan yeterince sakin kendimi görebilmiştim." Omuz silkti. Evlilik yılları boyunca çok az panik duyarak uykuya dalmıştı. Öyle ki, ona 1965'le 1968 yılları arasında ne yaptığı sorulsa, büyük bir olasılıkla o üç yılın bir gün gibi geçtiğini ve o günde komşularından birinin onu balığa davet ettiğini ve onun da kabut ettiğini anımsardı.

"Hepsi *bu*," dedi Anastasia, "bir bakıma. Biriyle birlikte yaşamazken hemen her tarafın sergileniyor gibidir. Doğru mu? Ama biriyle yaşarken en azından bir tarafın kapanmıştır. Gene panik olabilir. Ama o tek taraftan değil." Özellikle ırk söz konusu olduğunda bunun ne kadar doğru olduğunu vurgulamak istiyordu. Yani ırkı bir kaygı nedeni olarak bir tarafa bırakmakla, artık kendisine başka yönlerden gelen saldırılara karşı yoğunlaşabilirdi. Ama elbette Irene ırkı bir tarafa bırakmadığını, yalnızca farklı bir yönünü seçtiğini söyleyebilirdi. Onun deneyimlerine sahip olmayan siyahların, onun görüş açısını değerlendirmeye yanaşmaları enderdi; bunu anlamasına karşın, bunun onlar' açısından bir sınırlılığın ifadesi olduğunu düşünüyordu hâlâ.

"Kaynak, Barış, Huzur ve Neşe grubuna — Güney Amerika'ya gitme işine ne oldu? Bebek seninle birlikte burada mı?" diye

sordu Irene, sanki Neşe'nin masanın altından emekleyerek onlara gelmesini bekler gibi bara baktı.

Anastasia'nın yüzü asılmıştı. Gülümsemediği zaman yanaklarının sarktığını fark etti Irene. Ama bu, yılların Irene'in yüzüne yaptıklarının yanında daha kötü değildi.

Anastasia zihninde Mai Tais'e geçti; Alaska ve Havai çok yakındı — onlar öteki kırksekiz eyaletten öyle uzaktılar ki. Küçük, aşırı süslenmiş kokteylinden (geleneksel şemsiyeye ek olarak üzerinde minicik kar ayakkabıları vardı), bir yudum alıp somurtarak konuştu, "Şimdi gözümün altında sürekli titreme var — biliyor musun? San Francisco'da yaşadığımdan beri. Arada bir yoklar. Şimdi lafını ettim ya, seyret. Çok geçmeden ortaya çıkacağı kesin."

Sağ gözü, gözünün altı, gerçekten titremeye başladı.

"Bundan *nefret* ediyorum," dedi, avcuyla vurup. "Nerede olduklarını bilmiyorum. Bütün bildiğim, Güney Amerika'ya gitmiş olabilecekleri. Neşe'ye *ne* oldu bilmiyorum." Kıkırdadı.

"Neşe'ye *bir şey* oldu," dedi Irene ve o da kıkırdadı. İkisi birden çığlık atıp, gözlüklerini pat pat masanın üstüne vurdular ve ayaklarıyla yeri dövdüler. Meraklı bir garson yapabileceği bir şey olup olmadığını sordu.

"Bil bakalım neşeye ne oldu!" dediler, ona kahkahayla gülerek ve duble içki söylediler.

"İki üç yıl sonra dağılmaya başladım gene," dedi Anastasia. "Yüzümde tik, sürekli soğuk algınlığı, ishal, falan filan. Beni görmeliydin. Saçlarım çalı gibi olmuştu. Cildimde Endonezya'dan daha fazla patlamalar vardı. Dişlerim sallanıyordu.... Eğer ben öyle sakinsem, bunlar niye oluyordu? Kaç gecedir gözüme uyku girmediğini bile anımsayamıyordum.

"Ama Kaynak'ı bırakmayı istemedim, yo Hayır! Bak, *ortalama seks*, adamakıllı iyi kafayla iyi, hafif bir müzik, senin üstünde Tanrı'yla aracılık eden biri ve dolaysız, önceden belirtilenler dışında ilgilenmediğin bir dünya."

"*Hımm* mmmmm," dedi Irene.

"Kaynak'ı bırakmak mı? Yaşadığın sürece imkânsız! Ya da *ben* yaşadığım sürece, durum da buydu zaten. Örneğin ailem — benim kadar köşeye kıstırılmıştı, ama benim sokaktaki yabancılarla rahatlıkla konuşur gibi kendi kendime konuşmaya başlamam, bardağı taşırdı." Omuz silkti. "Arkansas'a dönüş. Birkaç ay evde göz hapsi, ot yok, kilise müziği (bak, Yehova Şahitleri'nin şarkı söyleyebilmelerinin tek nedeni, birçok Baptistle dolap çevirmeleridir) ve ne siyah ne de beyazların bizimle Arkansas'ta ne yapacaklarını asla bilemediklerini kavrama. Biz garabettik. Anne babamın her şeydeki kararsızlıkları bize illallah dedirtmişti. Eğer arkadaşlarım fakir ve siyahsalar, korkuyorlardı, siyah ve orta sınıftansalar hayal kırıklığına uğruyorlardı, ve beyazsalar acı çekiyorlardı: Benim ırk gururum neredeydi?

"Arkansas'tan Alaska petrol hattında çalışmak için sözleşme yapıp gelen ilk adamla evlendim. Bir iş buldum. Ve ondan boşandım. *Voilà*."

Irene, okuma merakı sonunda kendine çok yakın hissettiği siyah kadınların köle hikâyeleriyle beslenen, ve şimdi Anasatasia'nın anlattığı hikâyeyi de aynı yoğun ilgiyle okuyabilecek olan Fania'yı düşündü.

Annen beyaz mıydı?

Evet, oldukça beyaz; beyaz insanlara göre yeterince beyaz değil. Uzun saçları var, ama biraz dalgalı....

Çocukların siyah beyaz melezi miydi?

Hayır, Efendim! Hepsi beyazdı. Aynı ona benzerlerdi ... sonra bana ölmek üzere olduğunu söyledi ... ve ona New York'a gideceğime söz verirsem, çocuklarla beni özgür bırakacağını söyledi.... Hiç kimsenin bunu (ben renkliydim) ben söylemezsem anlamayacağını söyledi.[1]

---

[1] Muh. H. Mattison, *Louisa Picquet, the Octoroon: A Tale of Southern Slave Life* (New York, 1861), Bert James Lowenberg ve Ruth Bogin'in

"Sana Fania Evans'dan söz etmiş miydim?" diye sordu Irene. "Etmedim mi? Gazete okumayı öğretmeye çalıştığım kadınlardan biriydi. Zorlanmıştım, çünkü ona acı verecek herhangi bir şeyi okumayı reddediyordu. Dünya böyleyken haberin ne önemi var ki."

"Ah evet, sanırım onunla ilgili bir şeyler anımsıyorum," dedi Anastasia, konuşmanın genel havası içinde. Bir kelime bile anımsamıyordu. "Ama dur bir dakika," dedi, "bırak da sana son haberi vereyim. Şimdi birlikte yaşadığım adam bir kızılderili, Aleut. Bunu sana söylemiş miydim?"

"Galiba denedin," dedi Irene, "ama cinsel üstünlüğü, kadınsı şefkati veya kas dalgalanmalarının destanına başlama, lütfen."

"Onda hepsi var," dedi Anastasia, mutlulukla, "ama ben bunları anlatmayacağım."

"Sağol," dedi Irene.

"Tek endüstrisi tütsülenmiş som balığı olan bir balıkçı köyünde oturuyoruz. Yani oradaki kadınların hepsi işin nasıl yapıldığını biliyor. Ama beyaz bir kadın olarak —" o sırada karşısında huysuzlanan Irene'e sırıttı, "ya da Yerli-olmayan mı demeliyim? Neyse, benden som balığı tütsüsü yapmamı beklemediler. Onlarla çalışınca, hoşlarına gitti. Sanki evrim geçirdim. Henüz onlar bilmiyor ama ben kendi içimde onlardan biri olma yolundayım." Durdu. "Kaynak'ın gerçekten faşist olduğunu düşünüyorum. Ancak bir faşist hiç kimse hiçbir şeydir diyebilirdi. Herkes *bir* şeydir. Biri *dir*. Ve ben renksiz biri gibi hissedemiyordum kendimi. Amerika'da herhangi birinin de hissede*bileceğini* sanmam ... gerçekten acıklı. Yine de benim göründüğüm gibi görünürsen, siyah yeterince özel değildi. Hazzın her iki saniyesini anlatmak iki saat tutuyordu." Gene durdu. "Ve o iki saniye*ydi*."

---

editörlüğünü yaptığı *Black Women in Nineteeenth-Centruy American Life* kitabından alıntı (The Pennsylvania State University Press, University Park, Pa., Londra, 1976).

"Yerse," dedi Irene. Şimdiden öyle sarhoştu ki, Anastasia'nın söylediği her şeyi sanki kendi kendine düşünmüş gibi anlıyordu. Üstelik hemen unutuyordu.

"Şimdi, anlat bana Fania *Bilmemneyi*. Onun hakkında her şeyi bilmek istiyorum," dedi Anastasia.

"Hayır," dedi Irene, "Fena halde sarhoşum."

"Kahve ısmarlayacağım," dedi Anastasia. "Tuvalete de gitmem lazım."

"Benim de," dedi, karın kaslarının külotlu çorabının sınırlarını zorladığını hisseden Irene.

Döndüklerinde, geyik başı biçiminde bir sürahi kahve onları bekliyordu. Irene hâlâ yüzünü ve boynunu kağıt bir havluyla silmekteydi, Anastasia'da çantasından küçük bir şişe bal çıkardı. Şeker kullanmazdı.

On dakika sessizlik içinde kahvelerini içtiler. Sonunda kafaları yerine gelmeye başladı.

Irene, tam arkalarındaki çardakta oturan insanları ilk kez fark etti. *Onbeş yıl önce*, dedi bir erkek sesi, *böyle yerlere girmelerine izin verilmezdi. Köpekler, Eskimolar veya Kızılderililer giremezdi. Ne korkunç,* diye karşılık verdi bir kadın sesi. *Özellikle onların memleketleri olduğu düşünülürse*, genç bir erkek sesi alaycı, konuştu. *Ama biz geliştirdik*, dedi genç kadın, kız kardeşe yaraşır bir açıklamayla. *Ah, kuşkusuz*, dedi genç erkek. *Bir kadın böyle salakça bir şeyi nasıl söyleyebilir? Sen kendin bu hale geldin, sadece böyle olmayı istediğini sanacak kadar sersemsin.* Ortalığı yatıştırmaya kalkışan yaşlı bir kadın sesi, konuyu değiştirmek için lafa karıştı. *Gerçekten Teksas'tan çok daha büyük olduğu doğru mu?* Ah, *kat kat büyük*, dedi yaşlı erkek sesi övünmeyle.

Irene'nin Alaska hakkında tüm bildiği Edna Ferber'in bir romanında okuduklarıydı. Şimdi devasa şalgamları, kocaman

karpuzları, kanunen yetiştirilmesi, toplanması ve kullanılması bir yana, boyları düzenli olarak altıyüz santime varan marihuanaların yetiştirildiği sıcak, verimli yazlarını da öğrenmişti. Eskimoların giydiği kürk ceketlerin kendi bütçesini aştığını ve yumuşak ayakkabıların ayaklarını terletttiğini öğrenmişti. Sokakta gördüğü Eksimolar ve Kızılderililer herhangi bir doğulu San Francisco'luya benziyordu. Şimdi aklı *onbeş yıl öncesine,* Güneye giderken gördüğü benzer işaretlere takılmıştı. Ama zaten işaretler yapacaklarını yapmışlardı. Yaşamı boyunca süslü restoranlarla, otellerle, hatta kütüphanelerle arası iyi olmuştu, öncesinde kendisine yasaklanan şeylerle.

"Sana bakmak çok hoş. Sana bakmaktan *hoşlandığımı* söylüyorum." Anastasia uzandı ve Irene'in yanağını okşadı. Sonra kalktı ve kararlı bir şekilde eğilip öptü onu, dudaklarını kuvvetle, ılık, yasemin kokulu kahve rengi tene bastırdı. "Sana hep imrenmişimdir," dedi.

"Çevreden başka türlü anlaşılabilir," dedi Irene gülümseyerek.

"Arkadaşlarımdan hiçbirine benzemeden büyümek çok korkunçtu. Tersine onların nefret ettiği insanlara benzemek! Ve aman Tanrım, siyah insanların kafaları öyle *karışıktı* ki! Her şekilde bana imrendiklerini gösterdiler çünkü rengim, saçlarım benim için çok şeyi 'kolay'laştırıyordu, ama benimki gibi saçları ve derileri olan diğer insanlar, onlar beni hor gördüler ve bunu bana her fırsatta söylediler. Ve dahası, ben gerçekten oldukça gösterişsizdim, hatta komik görünüşlü. Ama çok küçükten güzel olduğuma inandırılmıştım. Bana gerçekten nasıl göründüğümü anlama fırsatı verilmedi."

"Bunun az da olsa, hoşuna gitmediğini nereden bileyim?" diye sordu Irene.

"Uzun süre 'prenses' olmaktan memnundum elbette," dedi Anastasia. "İnkar etmiyorum. Ama bir yandan da suçluluk duymuştum. Niye *bütün* sınıf arkadaşlarım daha iyi

oyuncularken, Pamuk Prenses, Külkedisi ve bütün öteki keder içindeki beyaz hanımefendi rollerine ben seçiliyordum? Lisede dans edemezken, şaka yapmaktan korkarken ve onlara siyahların koyu renklerinin makbul olmadığını söyleyen bir annem varken, erkek çocuklar niye başıma *üşüşürlerdi*? Ah, sonunda siyah insanlardan öyle *yoruldum* ki, bu yüzden Kuzeydeki fakülteye gitmeye karar verdim. Sonunda bana — düşüncesiz, bencil ve renk konusunda korkunç düzenbaz geldiler, utanç vericiydi. Ondan sonra altmışlarda 'özgürlük!' diye feryat etmeye başladılar, ama bu beni ilgilendiren bir şey değildi tabi."

"Sen zaten özgürdün," dedi Irene. "İstediğin tarafı seçme özgürlüğün vardı."

"İki tarafa da *fırlatılıp* atılabilme demek istiyorsun," dedi Anastasia. "Sen bile bir tarafa sürüklendin."

Olduklarından daha iyi olduğuna inanan çoğu insan gibi, Irene hoşgörüsüz olabildiğini görmekten rahatsız oldu. Can kulağıyla dinlemeye hazırlandı.

"Styron'ın *Nat Turner*'ını anımsıyor musun?" diye sordu Anastasia.

"Belli belirsiz," dedi belleğinden kitabı silmek için on yıldan fazla zamandır uğraşmış olan Irene.

"Peki, ben onu çok iyi anımsıyorum. Profesörlerimizden biri sınıfta onu işlemeye cesaret etmişti, ve Styron'ın *canavarının* gerçek Nat Turner'ın anısına nasıl bir hakaret olduğunu ona anlatamadığın için öyle deliye dönmüştün ki, kampüsteki hiç kimseyle günlerce konuşmamıştın. Çok içmeye o zaman başladın. Ve sen uyanık, zeki siyah insanların parlak bir örneğiydin!" Anastasia güldü. "Her akşam sadece sarhoş değil, *iğrenç bir şekilde* sarhoş oluyordun. *Kusan, kavga*lar başlatan, insanlara *adlar* takan. Ve seni gerçekten *kovamıyorlardı*: Sen ellerindeki tek gerçek *kara derili* öğrenciydin. Onlar da sana tapındılar. Ama sen bunun boktan olduğunu, çünkü onların bir

yandan sana tapınırken, aynı anda kendi tarihinin Styron versiyonunu öğretemeyeceklerini söyledin. Bu da o zaman bana çok mantıklı gelmişti."

"İkiyüzlüler, bütün hepsi," dedi Irene.

"Sen de öyleydin. Sana tapınılmasını *sevmiştin*. Az bulunur olmayı. Irkını temsil etmeyi. Bana davranışlarından, onların ikiyüzlü olduklarını biliyordum. Yani, benim siyah olduğumu, sadece siyah gibi *görünmediğimi* biliyorlardı. Sana gösterilen özen bana asla gösterilmedi, benim de buna ihtiyacım vardı, çünkü o beyazlar sana yabancı oldukları kadar bana da yabancıydılar. Ama sen ikiyüzlülük sana erişene kadar her şey *yolunda* diye düşünüyordun."

"Ah, yaşadığımız gibi yaşamak zorunda kalmasaydık," diye düşündü Irene, kendinden iğrendiğini hissederek. Anastasia'nın söyledikleri temelinde doğruydu; ama daha kötüsü Anastasia'yı profesörlerinin davrandığı şekilde, aynı "samimiyetsizlik"le görmüş olmasıydı. Gerçekten, onu tam anlamıyla siyah olarak hiçbir zaman düşünememişti ve kurnazca yollarla tanımazlıktan gelmiş, güvensizlik göstermişti.

"Kafanı toparlamak için yürüyüşe çıkmıştık," diye anlatıyordu Anastasia, "Senin ne hissettiğini anlamıştım çünkü, nasıl olduysa, ben de aynını hissetmiştim. Odana dönene kadar peşinden ayrılmadım — düşünebiliyor musun bütün okulda özel odası *olan* tek öğrenci sendin? Bana ne dediğini anımsıyor musun?"

O özel oda *istememişti*, bütün düşünebildiği buydu, ama bu da sorunun yanıtı değildi. Irene düşündü, düşündü. Anımsayamadı. Ona özel bir oda ayrılmıştı çünkü o "farklı"ydı, bütün düşünebildiği buydu.

"Senin odana giderken, ben sana, 'Tanrım, neler hissettiğini kesinlikle biliyorum,' demiştim. Ve sen döndün, tam kapı aralığında durdun, ve benim odana girmemi engeleyerek, kapıyı yüzüme ağır ağır kaparken, sanki bunun üzerinde çok uzun

zamandır düşünmüşsün gibi, çok kesin olarak konuştun, 'Bu nasıl olabilir ki?'"

Irene kendini yanan korlara basmış gibi hissetti.

"Dur, dur bir dakika," dedi, tutunacak bir dal bulmanın ferahlığıyla." Styron'ın kitabı o zaman çıkmamıştı. İki veya üç yıl sonra çıktı!"

Anastasia ona baktı ve elini masanın kenarına koydu.

"Ya?" dedi. "Aynı kitaptı, başka bir adla yayınlanmıştı. Yılda en azından *bir* tane çoksatar faşist kitap yayınlanır."

Irene inledi. "Sarhoştum."

"Yetmez," dedi Anastasia.

"Evet."

Anastasia sonunda bunları söyleyebildiğine memnundu. Bütün yaşamı boyunca siyah insanların ona verdiği her şeyi almak, almak, almak zorunda hissetmişti kendini. Övgüleri ve küfürleri, aynı şefkatli, anlayışlı sessizlikle. Yine de, onların çok önceden bildikleri acılardan o ayrı tutulmuştu ve kendi üstüne alınmaması gerekiyordu. Şimdi bitmişti ve bunu hissetmek iyiydi.

Irene'le konuşmasının bazı şeyleri değiştirdiğini anladı. Hâlâ birbirlerine bağlıydılar, ama şimdiki, herhalde oturmamış ve bir yararı olmayan ırk bağı değildi. Onlar sadece, yeryüzünde istedikleri gibi yaşamayı seçen iki kadındı. Irene bunu hissediyor mu diye merak etti.

"Sen benim nesnel bağımdın," dedi Irene. Her kelime üstüne çaba harcıyordu, sanki bu konudaki kendi kafa karışıklığının maskesini çıkarmaya çalışıyordu ya da onun gibi bir şey. "Biliyorsun, fakültedeki en büyük korkum, sıradan başarılı bir burjuva olmaktan pek uzak duramamaktı. Asla başarısızlık *düşüncem* yoktu, sosyologların ne dediği önemli değildi, zeki, çalışkan, alımlıydım. Kaderleri, on yıl içinde ayakkabılarının ve bavullarının tasarımcılarının adlarını bilmek, yılda bir kez

Avrupa'ya tatile gitmek ve her beş çoksatardan ikisini okumak olan —bir yandan da bizim çocuklarımıza boktan püsürden şeyler öğretecek olan— öğrenciler beni çok ürkütüyordu. Bu yaşam, meşhur olmuş deyişiyle 'hamile kalıp okuldan çıkma'yı değil, 'ölümden de beter kader'i temsil ediyordu.

"Senin çıkmazın apaçıktı. *Tarafsız olarak* konuşurken bile, kim olduğunu bilmiyordun. Gelecekte ne yapacağını; geleceğe kalacak olan hangi 'sen' olacaktın. Aynı zamanda, benim *yararlı* diye düşündüğüm her şeydeki kararsızlığından dolayı seni suçlamıştım, sanki kendi iç çıkmazımın nesnelleşmesi gibi davrandım sana. İşin garibi, senin karışıklığınla karşılaştırıldığında, benimki küçük kalıyordu. Örneğin, Kaynak'la olan hikâye, kısa süreceği belliydi, uyumlu, çok ırklı bir topluluk türü sana mutluluk getirebilir ve ben de Amerika'da bunun yaratılabileceğine inanıyordum. Ama siyasi olarak bu zayıf bir görüştür. Bir bakıma, senin 'uyuşturucu & guru' programının *ne kadar* zayıf olduğunu düşünmenin *kolayıma gelmesi* gibi. Ben yardım için 'devlet'e bakıyordum; sen Kaynak'a. Her ikisi de, yanlış yöndü — kendimizden uzak olan her yön yanlıştır."

"Ah, ah," dedi Anastasia, bu "ah, ah" olumlu anlamda olmasına karşın başını iki yana sallayıp. "Sen beni çekiyordun, çünkü senin kaderin öyle sarsılmaz görünüyordu ki. Her ne olursa olsun, sen siyah bir kadın olarak kalacaktın. Siyah kadınlar, burjuva başarıları kazananlar bile, bundan vazgeçmezler."

"Vazgeçemezler. Vazgeçebilselerdi, bazıları kesinlikle vazgeçerdi."

Irene gibi Anastasia da güldü.

Anastasia şimdi kendini, kendiyle barışık hissediyordu. Ne olduysam *oldum*, diye düşündü, bir gün sahip olmayı düşündüğü çocuğu, bir kez daha ve sonunda, her şeyin başlangıcında, Doğuştan Amerikalı olmalıydı.

"Biliyorsun," dedi düşünceli, eşyalarını toparlarken, çünkü

dışarısı şaşırtıcı şekilde aydınlık olsa da, vakit gece yarısını geçmişti. "Kaynak, meditasyon sırasında bize kendi adını bizim mantramızmış gibi kullandırıyordu, böylece bilincimizde onun görmediği hiçbir bölüm kalmıyordu. Ama mantraların nasıl olduğunu bilirsin: Başka birinin adı gibidir, sonra kişiyi zihnine yerleştirmeye başlarsın. Ama çok geçmeden isim sadece bir ses haline gelir. Benim için, ses bir özleyiş olmuştu ve sonra da yaşamım için bir yön." Omuz silkti. "Bu özle gerçekten temel ve kalıcı bir şeyin içine karışmak zorunda olduğumu biliyordum, aksi halde paramparça olur uçup giderdi." Sevdiği adamı düşünüp, gülümsedi.

"Eve, ona gitmekten mutlusun, ha?" dedi Irene.

"Kesinlikle kendimden geçerek," dedi Anastasia, yüzü sevinçle ışıldayarak.

"Yaz," dedi Irene. "Seni özlüyorum."

"Sahi mi?" diye sordu Anastasia.

Irene ona, sadece omuzlarından değil, sımsıkı bir kavrayışla sarıldı: Bütün gövdesini kucakladı, dizlerini dizlerinde hissettiren, uyluklarını uyluklarında, göğüsleri karşı karşıya, boyunları birbirine sokulmuş. Yüreklerinin güçlü ve kan dolu atışını dinledi.

Bardan çıktıklarında uzakta bir yeri neşeyle işaret eden bir grup turistin yanından geçtiler. Irene ve Anastasia gösterilen yöne baktılar ve gülmeye başladılar. Sonunda yüzelli kilometre ötedeki, zor bulunur, muazzam dağı gördüklerini düşündüler. Görmemişlerdi. Gene de, öteki, daha yakın dağın geniş etekleri, göz alabildiğine bulutlarla süslenmişti, bundan öyle haz duydular ki.

Renklerin Moru'nun yazarı Alice Walker'dan aşka, şehvete ve pornografiye, kürtaj ve tecavüze, yeni sevgililere ve eski arkadaşlara dair ondört hikâye.

Ama artık kahramanları ölümü düşünüp geçmişte yaşamıyorlar; başkalarının saldırgan davranışları karşısında özür dileyip mutsuzluğu kabul etmiyorlar. Kendilerinin olmayan her şeyi reddedip vücutlarının her hücresine sahip çıkıyorlar. En azından deniyorlar.

MİTOS ALICE WALKER

KADININ HASI KOLAY EZİLMEZ

ISBN 975-8023-38-1

9 789758 023387